

วารสาร มนุษยวิชาการ

JOURNAL OF ACADEMIC HUMANITIES

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2567)
Vol. 1 No. 1 (January-March 2024)

ISSN: 3088-2400 (Online)

พัฒนาสร้างสรรค์ บริการวิชาการแก่สังคม

ISSN: 3088-2400 (Online)

วารสารมนุษยวิชาการ

JOURNAL OF ACADEMIC HUMANITIES

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2567)

Vol. 1 No. 1 (January-March 2024)

วัตถุประสงค์ (Aims and Scope)

วารสารมนุษยวิชาการเป็นวารสารบริการวิชาการแก่สังคม ภายใต้การบริหารจัดการของ ศูนย์มนุษยวิชาการทางศาสนา วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้บริการความรู้เกี่ยวกับ ศาสนพิธีกรรมแก่สังคม 2) เพื่อประกอบพิธีวัฒนธรรมความเชื่อโบราณด้านฤกษ์พิธี/การสู่ขวัญ 3) เพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้มานุษยวิทยาด้านบทความทางวิชาการ

สำหรับการจัดทำวารสารวิชาการ ทางศูนย์ฯ ได้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเผยแพร่ผลงานทาง วิชาการและองค์ความรู้ด้านการวิจัยของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน ทั่วไป 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเรียนการสอนและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทั่วไป 3) เพื่อสร้างความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างบุคลากร หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตเนื้อหาที่วารสารเปิดรับ ได้แก่ 1) ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ด้านรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์ 3) ด้านศึกษาศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาในรูปแบบการปกปิดชื่อผู้ประเมินและผู้เขียน (Double-blind Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับ พิจารณาต้นฉบับของนักวิจัย นักวิชาการ นักเขียน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักวิจัย นักวิชาการและนักเขียนอิสระทั่วไป

วารสารได้กำหนดตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากกองบรรณาธิการหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารมนุษยวิชาการ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยวิชาการ

ที่ปรึกษา (Advisors)

- พระราชเมธีวชิรดิถก, ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- พระอุดมวชิรเมธี, ดร. คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- พระครูสุภัทรสีลโสภณ (สายัณฑ์ เปมสีโล), ผศ. ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
- ผศ. ดร.หอมหวล บัวระพา นักวิชาการอิสระ
- รศ. ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- รศ. ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- รศ. ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
- ผศ. ดร.บรรจบ ปิยมาตย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บรรณาธิการบริหาร (Editor-in-Chief)

- อาจารย์ ดร.กฤตสุขิน พลเสน บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองบรรณาธิการบริหาร (Associate Editor-in-Chief)

- อาจารย์ ดร. สุรัชย์ พุดชู คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editorial Board Member)

- อาจารย์ ดร.สิริพร ครองชีพ คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

- พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธีสารคุณ, ผศ. ดร. บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูศรีวีระคุณสุนทร, ผศ. ดร.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาบุญสุข สุทธิยาโณ, ผศ.	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาวสันต์ วสันโต	วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
รศ. ดร.ประเวศ อินทองปาน	ข้าราชการบำนาญ
รศ. ดร.ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐกานต์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	วิทยาเขตนครราชสีมา
รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ. ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ. ดร.อำพล บุตดาสาร	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รศ. ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ. ดร.วีระ เลิศสมพร	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ. ดร.สมบุรณ์ วัฒนะ	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ. ดร.ประทีป พีชทองกลาง	คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ. ดร.มนตรี หลินภู	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผศ. ดร.เกษญา ผาทอง	คณะสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ. ดร.ธีรต์มภ์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ. ดร.สยาม ราชวัตร	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร.แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์	คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
ผศ. ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์
	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
ผศ.เกรียงศักดิ์ สานะกัง	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
	วิทยาเขตสมุทรสาคร
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
อาจารย์ ดร.นิตยา ค้อไผ่	คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา
	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

อาจารย์ ดร.พันธุ์รัช ศรีทิพันธ์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Lim Hui Ling, Ph.D. Independent Scholar, Singapore

กองจัดการวารสาร (Managers)

นายอุบล ครองชีพ ผู้จัดการ
พระมหาวสันต์ วสันโต นักออกแบบ
นางสาววรรดา ยะชระะ นักบัญชี
ร.ต.อ.หญิง เบส ขวลิขิตปริษา นิติกร
ร.ต.อ.วุฒิพงษ์ พงศ์ประภาอำไพ นิติกร

เจ้าของ (Owner)

ศูนย์มนุษยวิทยาการทางศาสนา
เลขที่ 257 หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 52000
โทร. 08 7192 5857, 08 5714 3458, 09 2795 9626
E-mail: journaljah@gmail.com

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารมนุษยวิทยาการฉบับนี้เป็นฉบับแรกของศูนย์มนุษยวิทยาการทางศาสนา ประกอบด้วยบทความวิชาการ 4 เรื่อง ได้แก่

1) แนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ เขียนโดยณัฐริณีย์ ลักษณะสถาพร บทความนี้นำเสนอธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของขงจื้อ โดยมองมนุษย์ในอุดมคติเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) นักปราชญ์ 2) สุภาพชน ขงจื้อเสนอแนวคิดมนุษยนิยมอันเป็นหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ 5 ด้าน คือ (1) การใฝ่หาความรู้ (2) การใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างประโยชน์ (3) ความพอดีในการดำเนินชีวิต (4) ความคิดในการเชื่อมโยงประเพณีดั้งเดิม (5) ความสุนทรีย์ภาพทางจิตใจในทางวัฒนธรรม โดยวางอยู่บนกรอบของหลักมนุษยธรรม 7 ด้าน คือ อี้ เหวิน จง สู่ หลี่ ฉื่อ หมิง เพื่อบรรลุความเป็นปราชญ์และสุภาพชน

2) สำนักชาติพันธุ์กับความรุนแรง: กรณีเหตุการณ์กะเทยไทยรบกะเทยฟิลิปปินส์ ฝรั่งเศสหม้อที่ภูเก็ต และพม่าหนืทหารข้ามแดน เขียนโดยพระปลัดระพิน พุทธิสาโร บทความนี้เป็นการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของภาพข่าวในสังคมไทยในเรื่องสำนักเผ่าพันธุ์นิยมหรือชาตินิยม โดยยกตัวอย่างกลุ่มฝรั่งเศสเวียดที่ภูเก็ต กลุ่มกะเทยทะเลาะวิวาทเพราะแย่งชิงพื้นที่การประกอบอาชีพด้านเทศพาณิชย์ และกลุ่มชาติพันธุ์พม่า ความรุนแรงของกลุ่มเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความเป็นมนุษย์ที่รู้สึกสูญเสียทุกซ์และต้องการหนีสภาพปัญหา โดยมีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ดีกว่าหรือการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามสภาพของความเป็นจริงของตนเอง

3) อารักษ์ นัต เนียะตา: ผีผู้ปกป้องในบริบทสังคมไทย พม่าและกัมพูชา เขียนโดยพระปลัดระพิน พุทธิสาโร ดิเรก ด้วงลอย และมัลลิกา ภูมะธน เป็นบทความที่ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผีผู้ปกป้องในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยไทยใช้คำว่า อารักษ์ พม่าใช้คำว่า นัต ส่วนเขมรใช้คำว่า เนียะตา แต่มีความหมายเป็นชนิดของผีระดับสูงที่มีเป้าหมายเป็นผู้ปกป้อง รักษาดินแดน และกลไกควทางสังคม

4) ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับความเชื่อเรื่องศิวลึงค์ เขียนโดยพระมหานวมินทร์ อินทคุตโต (แก้วศรี) บทความนี้ได้นำเสนอลักษณะของศิวลึงค์ไว้ 5 รูปแบบ รวมถึงพิธีการบูชาและอันสงส์ของการบูชาศิวลึงค์ที่ถือเป็นตัวแทนของพระศิวะ ชาวฮินดูจะบูชาศิวลึงค์วันละ 3 ครั้ง คือ เช้า กลางวันและเย็น โดยมีพราหมณ์นำประกอบพิธี ชาวฮินดูเชื่อว่า การบูชาศิวลึงค์จะทำให้มีฐานะมั่งคั่ง ร่ำรวย มีอาหารสมบูรณ์ บทความนี้ทำให้เข้าใจศิวลึงค์ในฐานะสัญลักษณ์ทางศาสนาและปรัชญาที่ลึกซึ้งกว่าการรับรู้ในเชิงเพศ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา วัฒนธรรมและสังคมที่ถูกตีความและปรับใช้แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค

บทความทั้งหมดได้นำเสนอองค์ความรู้ในทางปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ผู้อ่านสามารถนำไปต่อได้ ในนามบรรณาธิการวารสารขอขอบพระคุณและอนุโมทนากับผู้เขียนทุกท่านที่นำบทความมาตีพิมพ์ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่เสียสละเวลาในการพิจารณาถ้อยแถลงบทความมา ณ โอกาสนี้

อาจารย์ ดร.กฤตสุชิน พลเสน

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ	ก
สารบัญ	ข
บทความวิชาการ (Academic Articles)	
• แนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ	1-10
▪ ณัฐรีนีย์ ลักษณะสถาพร	
Humanism in Confucian Philosophy	
▪ Natrinee Luxsathaporn	
• สำนึกชาติพันธุ์กับความรุนแรง: กรณีเหตุการณ์กะเทยไทยรบกะเทยฟิลิปปินส์	11-20
ฝรั่งถึบหมอที่ภูเก็ต และพม่าหนีทหารข้ามแดน	
▪ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร	
Ethnic Consciousness with Violence: Thai Lady Boys Fighting	
Filipino Lady Boys, Foreigner Kicking Doctor in Phuket, and Burmese Fleeing	
Soldiers across the Border	
▪ Phrapalad Raphin Buddhisarō	
• อารักษ์ นัต เนียะตา: ผีผู้ปกป้องในบริบทสังคมไทย พม่าและกัมพูชา	21-36
▪ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ดิเรก ต่วงลอย, มัลลิกา ภูมะธน	
Arak, Nat, Nyatha: Protective Ghosts in the Context of Thai, Burmese, and	
Cambodian Societies	
▪ Phrapalad Raphin Buddhisarō, Direk Duangloy, Mallika Phumathon	
• ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับความเชื่อเรื่องศิวลึงค์	37-50
▪ พระมหานวามินทร์ อินทุคุดโต (แก้วศรี)	
Brahmanic-Hinduism and the Faith of Shiva Linga	
▪ Phramaha Navamin Indakutto (Kaewsri)	
ภาคผนวก	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	(1-13)
แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยวิชาการ	(14)
แบบฟอร์มการเขียนบทความในวารสารมนุษยวิชาการ	(15-21)

Academic Article:

Received: 2024-01-10;

Revised: 2024-02-15;

Accepted: 2024-02-20.

แนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ

Humanism in Confucian Philosophy

ณัฐริณี ลักษณะสถาพร

Natrinee Luxsathaporn

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

First/Corresponding Author, E-mail: natrine.la8@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ จากการศึกษาพบว่า มนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อมีลักษณะที่เน้นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยมนุษย์ต้องมีคุณธรรมประจำตน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น มนุษย์ในอุดมคติจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ 1) นักปราชญ์ หมายถึง ผู้มุ่งมั่นทำประโยชน์ เป็นผู้มีความสมบูรณ์ด้วยคุณธรรมและสุภาพอ่อนโยน ลักษณะที่สำคัญของนักปราชญ์ คือ เป็นผู้ช่วยเหลือชาวโลก เป็นผู้แก้ไขปัญหาและปลดปล่อยความทุกข์ของมนุษย์ 2) สุภาพชน คือ ผู้ฝึกฝนพัฒนาตนด้วยคุณธรรมจากภายในและแบบอย่างที่ดีจากภายนอก โดยแนวคิดมนุษยนิยมของขงจื้อประกอบด้วย 1) ความนิยมในการศึกษา 2) ความนิยมในการทำงาน 3) ความนิยมในการมัธยัสถ์ 4) ความนิยมในการเชื่อมโยงระหว่างมนุษยนิยม เทวนิยมและโซคชะตานิยม 5) ความนิยมในบทเพลงและดนตรี องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า แนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อเป็นหลักการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านใฝ่หาความรู้ (2) ด้านใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างประโยชน์ (3) ด้านความพอดีในการดำเนินชีวิต (4) ด้านความคิดในการเชื่อมโยงประเพณีดั้งเดิม และ (5) ด้านความสุนทรีย์ทางจิตใจในทางวัฒนธรรม โดยวางอยู่บนกรอบของหลักมนุษยธรรม 7 ด้าน คือ อี้ เหวิน จง ลู่ หลี่ ฉื่อ หมิง เพื่อบรรลุความเป็นปราชญ์และสุภาพชน

คำสำคัญ: มนุษยนิยม, ปรัชญาขงจื้อ, ปรัชญาจีน

Abstract

This academic article aims to study humanism in Confucian philosophy. From the study, it is found that humanism in Confucian philosophy emphasizes the nature of perfect humanity. Human beings have to have their own morality and live together peacefully with themselves and others. The ideal human beings can be classified into two types: 1) sage:

someone who is determined to do good, is perfect in morality and gentle. The important characteristics of a sage are being someone who helps the world, is a problem solver and relieves human suffering. 2) Superior man or gentleman: someone who trains and develops himself with morality from within and good examples from outside. Confucian humanism consists of 1) appreciation for education, 2) appreciation for work, 3) appreciation for moderation, 4) appreciation for the connection between humanism, theism, and fate, and 5) appreciation for songs and music. The body of knowledge from this study found that the concept of humanism in Confucian philosophy is the principle of developing potential and quality of life in 5 aspects: (1) the pursuit of knowledge, (2) the use of knowledge and ability to create benefits, (3) the moderation in life, (4) the thinking in connecting with traditional customs, and (5) the cultural aesthetics. These aspects are based on the framework of the 7 principles of virtues, namely Yi, Ren, Chung, Shu, Li, Qi, and Ming, in order to achieve sage and superior man.

Keywords: Humanism, Confucius Philosophy, Chinese Philosophy

บทนำ

ขงจื้อเดิมชื่อว่า ชิว ชื่อรองว่า จ้งหนี เป็นชาวเมืองโจวอู่ในแคว้นหลู่ ปัจจุบัน คือ เมืองซีฟู่ในมณฑลซานตง ท่านเกิดในยุคชุนชิว เมื่อ 551 ปีก่อนคริสตกาล (8 ปีก่อนพ.ศ.) ถึงแก่กรรมเมื่อ 479 ปีก่อนคริสตกาล (พ.ศ. 64) สิริอายุ 73 ปี ขงจื้อได้รับการขนานนามว่า เป็นทั้งครู (Teacher) ที่ปรึกษา (Advisor) บรรณาธิการ (Editor) นักปรัชญา (Philosopher) นักปฏิรูป (Reformer) และศาสดา (Prophet) (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2020) ชีวิตของขงจื้อในช่วงวัย 51-54 ปี ได้คลุกคลีกับระบบการปกครองบ้านเมืองเต็มตัว ขงจื้อได้เป็นผู้ปกครองดูแลท้องที่ขนาดเล็กแห่งหนึ่ง จากนั้นก็ได้เป็นผู้คุมการโยธาและเป็นผู้ดูแลกฎหมายและการลงทัณฑ์ของแคว้นหลู่ ขงจื้อมุ่งมั่นกับการทำงานอย่างมากเพราะต้องการให้บ้านเมืองมีระบบการปกครองที่ดีและเกิดความสงบสุข แต่ก็ต้องผิดหวังกับการเมืองภายในแคว้น สุดท้ายจึงได้ลาออกและเดินทางไปเยือนแคว้นต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่แนวคิดการปกครองแก่ผู้ปกครองตามหลักธรรมาภิบาลบ้านเมืองและสังคมให้เป็นระเบียบแบบแผน จนกระทั่งอายุได้ 67 ปี จึงเดินทางกลับแคว้นหลู่และเสียชีวิต ขงจื้อใช้ระยะเวลากว่า 10 ปีที่เดินทางเยือนผู้ปกครองของแคว้นต่าง ๆ ซึ่งประสบกับอุปสรรคปัญหาและการดูหมิ่นเหยียดหยาม การใส่ร้ายป้ายสี การปองร้ายและการควบคุมตัว แนวคิดของขงจื้อเองก็ไม่เป็นที่ยอมรับเพราะได้ตรงข้ามกับสภาพบ้านเมืองและสังคมในขณะนั้นที่ผู้ปกครองล้วนแสวงหาประโยชน์และความอยู่รอดของแคว้นตนเองเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ขงจื้อก็ไม่ละความมุ่งมั่น ยอมอุทิศตนและกระตือรือร้นที่จะสร้างสังคมที่ดีให้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ผู้มีปณิธานและมนุษยธรรมจะไม่ทำลายมนุษยธรรมเพียงเพื่อแลกกับการมีชีวิต จะมีแต่อุทิศชีวิตตนเพื่อให้บรรลุมนุษยธรรม”

ขงจื้อมีบุคลิกภาพเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่เสมอ ดังคำที่ท่านกล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นผู้ตั้ง แต่เป็นผู้ถ่ายทอดต่อมาเท่านั้น เพราะมีความเชื่อและความรักของโบราณ” (เสฐียรโกเศศ, 2531: 245) ข้อความนี้เป็นการแสดงความเคารพต่อความเชื่อและประเพณีโบราณที่เคยนับถืออยู่ก่อนแล้ว รวมทั้งการบูชาบรรพบุรุษที่ต้องการสอนในเรื่องความกตัญญูทวดเทวี่ซึ่งเป็นแนวคิดที่ขงจื้อต้องการจะสอนผู้คนในสังคม คำสอนของขงจื้อจึงได้รับการยอมรับเป็นศาสนาหนึ่งของโลก เพราะมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนโดยเฉพาะหลักการที่มุ่งสร้างสรรค์ผู้คนให้เป็นผู้ทำประโยชน์ แสวงหาคุณค่าของชีวิต ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้เขียนสนใจและต้องการศึกษาบนพื้นฐานของหลักปรัชญามนุษยนิยม

ภาพ 1 ภาพวาดของขงจื้อ (Richey, n.d.)

แนวคิดเกี่ยวกับมนุษยนิยม

คำว่า มนุษยนิยม หมายถึง ปรัชญาที่ยกคุณค่าและความสำคัญสูงสุดให้ความเป็นมนุษย์ มุ่งแสวงหาและเสนอแนะแนวทางชีวิตให้มนุษย์บรรลุความจริง ความถูกต้องดีงามและประโยชน์สุขในโลกมนุษย์ จนถึงความสิ้นทุกข์ โดยถือว่า มนุษย์เป็นมาตรการและมาตรฐานกำหนดวัดเรื่องของมนุษย์และทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับมนุษย์ ตลอดถึงการมีความเห็นว่า มนุษย์มีเจตจำนงอิสระ มีพลังความคิดสร้างสรรค์ มีศักยภาพและศักดิ์ศรี รวมทั้งรับผิดชอบชะตาชีวิตตนเอง (สิทธิ์ บุตรอินทร์, 2554: 113) แนวคิดปรัชญามนุษยนิยมมีทัศนะที่ถือว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งของธรรมชาติ มีศักดิ์ศรีมีค่าและมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองโดยอาศัย เหตุผลและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ต้องอาศัยอำนาจเหนือธรรมชาติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540: 44) จากที่กล่าวมา

พอสรุปได้ว่า ความหมายของมนุษยนิยมเป็นแนวคิดที่เน้นตัวมนุษย์เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับหรือสัมพันธ์ด้วย โดยที่แต่ละคนต่างก็มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีศักยภาพ สมรรถภาพ ประสิทธิภาพและสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ตนเห็นว่า มีความถูกต้องเหมาะสมสำหรับตนเอง ตลอดทั้งสามารถเกื้อกูลแก่ผู้อื่นและสังคม โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสุข ความสงบหรือความจริงสูงสุดตามที่แต่ละคนมุ่งปรารถนาที่จะดำเนินไปจนถึงที่สุด (พระมหาพิณโย อภิปัญญา (ศรีคำมี), 2543: 9)

ขงจื้อกับแนวคิดมนุษยนิยม

ขงจื้อในวัยเยาว์เป็นผู้ฝึกไผ่ มุ่งมั่นเรียนรู้ทุกด้าน ขงจื้อเกิดก่อนพุทธศักราช 8 ปี (เสฉิวโรโกเศศ, 2531: 164) ที่เมืองโจว รัฐลู่ (ปัจจุบันอยู่ในเขตมณฑลหลานตง) มีบิดาชื่อว่า เหวอ มารดาชื่อว่า เอียน เป็นตระกูลผู้ดีเก่าที่ตกยาก จนกลายเป็นสามัญชนชาวบ้านทั่วไป เพราะเป็นผลพวงจากสงครามในยุคนั้น คือ ยุคชุนชิว-เลียดก๊ก (ประมาณ 179 ปี ก่อน พ.ศ. จนถึง พ.ศ. 322) ทำให้ครอบครัวยากจนและต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ นานา เพื่อให้บรรลุปณิธานที่ตั้งไว้ คือ การพัฒนาตนเองและผู้คนให้ประสบความสำเร็จและการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ขงจื้อกล่าวว่า “มนุษย์เป็นผู้ทำให้ความจริงเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ หาใช่ความจริงที่ทำให้มนุษย์ยิ่งใหญ่” คำกล่าวนี้แสดงถึงความจริงที่ขึ้นอยู่กับมนุษย์ เพราะถึงแม้ความจริงจะมีอยู่จริงก็เปล่าประโยชน์ ถ้าหากปราศจากการปฏิบัติตามความจริงเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ความจริง ความดีและความงามจะมีคุณค่าที่น่าชื่นชมก็ต่อเมื่อมนุษย์เป็นผู้เห็นคุณค่าที่น่าชื่นชม เป็นผู้เห็นคุณค่าของสิ่งนั้นและสามารถนำมาเสริมศักยภาพของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหรือสนองความต้องการของตนได้

ดังนั้น ทศนคติทางปรัชญาของขงจื้อจึงให้ความสำคัญแก่มนุษย์เป็นอันดับแรก มนุษย์เป็นมาตรการตัดสินความจริงหรือคุณค่าของสิ่งอื่น แม้กระทั่งมนุษย์ด้วยกันเอง มาตรฐานของมนุษย์จึงเป็นตัวมนุษย์เอง การประพฤติปฏิบัติจะเป็นเครื่องวัดและบ่งบอกถึงคุณค่าภายในตัวมนุษย์ ความเป็นศูนย์กลางของสิ่งทั้งปวงจึงมารวมอยู่ที่มนุษย์ (พระมหาพิณโย อภิปัญญา (ศรีคำมี), 2543: 39) ซึ่งคำสอนของขงจื้อเองก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอันเป็นความคิดทางจริยศาสตร์ที่ต้องการสอนมนุษย์ให้มีความประพฤติที่ดี ถูกต้องตามระเบียบวินัยและจรรยาบรรณอันดีงามต่อกัน ตามทัศนะของขงจื้อแล้วความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและการเมืองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ ด้วยเหตุนี้จุดหมายสำคัญของปรัชญาขงจื้อจึงต้องการให้มนุษย์และสังคมเกิดความสงบสุข ไม่แบ่งชั้นวรรณะทุกคนเป็นพี่น้องกันที่มีความปรารถนาดีต่อกัน แบ่งปันช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขในโลกอันจุดหมายสูงสุดของปรัชญาขงจื้อ (พิน ดอกบัว, 2539: 177-178)

มนุษยนิยมในทัศนะของขงจื้อ

ขงจื้อได้วางหลักคำสอนตามแนวคิดมนุษยนิยมของการเป็นมนุษย์ที่ดีต้องมีคุณสมบัติ (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2559: 70-73) ดังนี้

1) ความนิยมในการศึกษา การแสวงหาความรู้ในทัศนะของขงจื้อเป็นการทำความรู้จักในเรื่องราวของมนุษย์ ทั้งนี้ เพื่อจำแนกได้ว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของตนเอง

การหมั่นทบทวนความรู้ ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอยู่เสมอ จะทำให้เกิดความชำนาญ เพราะขงจื้อเน้นให้ผู้เรียนสร้างความอยากรู้ขึ้นในจิตใจของเขาและสามารถต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่หวังแต่พึ่งครู ผู้ใฝ่รู้ในทัศนะของขงจื้อจึงต้องถามตนเองอยู่เสมอว่า “ฉันจะทำอะไรดี” (สุวัฒน์ ทาสุนธ์, 2559: 70) หรือแม้กระทั่งแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่ปรากฏทั่วไป เช่น

“การเรียนรู้โดยไม่คิดจะสูญเปล่า คิดโดยไม่เรียนรู้จะเป็นอันตราย”

“เมื่อรู้สิ่งใดก็รู้ว่ารู้ เมื่อไม่รู้สิ่งใด ก็รู้ว่าไม่รู้ นี่คือ ความรู้”

“ที่เกิดจากความอ่อนโยน มีสัมมาคารวะ เรียบง่าย ผ่อนปรน ให้เกียรติ” (สุวรรณ สถาอานันท์, 2554: 183, 190-191)

คำสอนเหล่านี้มุ่งเน้นให้ทุกคนใฝ่เรียนรู้ ให้มีการยอมรับกับทุกสิ่ง ตามกำลังความสามารถของตน และข้อสำคัญ คือ ความอ่อนน้อม ถ่อมตน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งการเรียนรู้

2) ความนิยมในการทำงาน หมายถึง ความรู้กับการปฏิบัติต้องสอดคล้องกัน ขงจื้อเห็นว่า ความรู้ต้องควบคู่ไปกับการทำงาน เพราะการทำงานเป็นบทพิสูจน์ว่า ความรู้นั้นมีประโยชน์และถูกต้องหรือไม่ ผู้ที่มีความมั่นคงในการทำงาน คือ คนดีในความหมายของขงจื้อต้องมีความกล้าหาญทำในสิ่งที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว จะเกิดผลเสียหายตามมา แม้พยายามหลบเลี่ยงก็เลี่ยงไม่พ้น (สุวัฒน์ ทาสุนธ์, 2559: 71) เพราะว่า “การฟังให้มาก สงวนการพูดเมื่อสงสัย พูดส่วนที่เหลืออย่างระมัดระวัง โอกาสกังวลในการพูดจะมีน้อย ดูให้มาก สงวนการกระทำเมื่ออันตราย ทำส่วนที่เหลืออย่างระมัดระวัง โอกาสในการกระทำจะมีน้อย เมื่อโอกาสกังวลในการพูดมีน้อย โอกาสเสียใจในการกระทำมีน้อย ตำแหน่งราชการย่อมอยู่ในนั้น” (สุวรรณ สถาอานันท์, 2554: 191) คำสอนนี้ขงจื้อมุ่งเน้นในเรื่องการวางตัวในสังคม การใช้คำพูดและการแสดงความคิดเห็นให้เหมาะสม อีกหนึ่งคำสอนหนึ่งที่เน้นย้ำคุณธรรม ความจริงและความถูกต้องในการปฏิบัติตามกิจหน้าที่ของตนเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองว่า “จงปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมฐานะ เมื่อพูดอะไรออกไป ก็ให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เมื่อพูดไม่ถูกทำนองคลองธรรม กิจกรรมในหน้าที่ก็ย่อมไม่สัมฤทธิ์ผล และนิติธรรม จารีตประเพณี ศิลปะนาฏดนตรี ย่อมไม่เจริญ การพิพากษาอรรถคดี ก็ไร้ความยุติธรรม เมื่อการลงโทษขาดยุติธรรม ราษฎรก็อลเวง...” (ประยงค์ สุวรรณบุปผา, 2541: 229)

3) ความนิยมในการมัธยัสถ์ การสร้างตนเอง ต้องอยู่บนหลักการของการมัธยัสถ์ บัณฑิตและขุนนางต้องอยู่ในสถานะของความพอดี ขงจื้อ เห็นว่า การหลงติดยึดประเพณีจนใช้ทรัพยากรเกินฐานะของตนเองเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง (สุวัฒน์ ทาสุนธ์, 2559: 71) ดังวาทะที่ว่า “ความฟุ่มเฟือย ดูไม่เหมาะสม ความตระหนี่ถี่ถ้วน ดูซอมซ่อ ดูซอมซ่อ ดีกว่า ไม่เหมาะสม” และ “เป็นขุนนางบัณฑิต ยังกังวลเรื่องความเป็นอยู่ ก็ไม่พอแก่ที่เป็นขุนนางบัณฑิตแล้ว” (สุวรรณ สถาอานันท์, 2554: 239, 307)

4) ความนิยมในการเชื่อมโยงระหว่างมนุษยนิยม เทวนิยมและโชคชะตานิยม ขงจื้อให้ความสำคัญกับความสามารถในการพึ่งตนเองด้วยความดี มีคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์ รวมถึงจารีตประเพณีที่เชื่อมโยงกับโลกหน้า สวรรค์และโชคชะตา อันเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวจีน ขงจื้อไม่ปฏิเสธความเชื่อเหล่านี้ (สุวัฒน์ ทาสุนธ์, 2559: 72) ดังคำสอนที่ว่า “จงเคารพบูชาผีฟ้าและพระเจ้า แต่ควรให้อยู่ห่าง ๆ” และ “ฉันเกิดมาไม่ใช่ว่าจะมีความรู้ติดตัวออกมาด้วย ความรู้ของฉันเกิดจากความพอใจ ค้นคว้า วิจัยวิทยาการ

โบราณต่างหากเล่า” (เสถียร โปธินันทะ, 2532: 70-71) เพราะขงจื้อเป็นผู้ยึดมั่น มีความเคารพในลัทธิคำสอนโบราณที่ดี มุ่งมั่นรักษาและนำมาปรับเปลี่ยนแนะนำสั่งสอนผู้คนให้ยึดถือปฏิบัติตามเพื่อความสุขสงบ

5) ความนิยมในบทเพลงและดนตรี โคลง ฉันท กาพย์ กลอน ขงจื้อใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความรู้ระหว่างความคิด อารมณ์ เหตุผล กระทั่งค้นพบรากฐานของความรู้และเห็นว่า การทำงานเพราะจำเป็นนั้นสู้ไม่ได้กับการทำงานเพราะความพอใจ แต่การทำงานเพราะความพอใจก็สู้การทำงานเพราะความสนุกสนานเพลิดเพลินไม่ได้ (สุวัณน์ ทาสุคนธ์, 2559: 72)

มนุษย์นิยมกับหลักคุณธรรมของขงจื้อ

ขงจื้อได้สอนว่า “ทุกข์ของท่าน คือ การไม่อบรมตนให้มีคุณธรรมหนึ่ง การไม่เสาะแสวงหาความรู้หนึ่ง ประสบความชอบธรรมแล้วไม่ปฏิบัติตามความธรรมนั้นหนึ่ง การไม่ปรับปรุงตนใหม่หนึ่ง ทั้งหมดนี้เป็นความทุกข์ของฉัน... ในจำนวน 3 คนที่เดินมาด้วยกัน จะต้องมีคนที่สามารถเป็นครูฉันได้ จึงเลือกเอาจุดที่ดีของเขา มาปฏิบัติ ส่วนจุดที่เสียก็จงละเว้น... จงร่อนเอาความดีออกจากสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ยิน และปฏิบัติตามความดีเหล่านั้น จงร่อนเอาความดีออกจากสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้เห็น และจำความดีเอาไว้” (ฟั่น ดอกบัว, 2549: 58) คำสอนนี้เป็นการมุ่งสอนคุณธรรมความดี โดยได้วางหลักคำสอน ในการสร้างคุณธรรมมนุษย์ธรรม (สุวัณน์ ทาสุคนธ์, 2559: 74-77) ดังนี้

1) ความชอบธรรม ความเที่ยงธรรม (อี้-Yi) ขงจื้อสอนให้มนุษย์เริ่ม ค้นหาว่าสิ่งใด คือ ความชอบธรรม ความ เที่ยงธรรม (อี้) ภายในตัวตนก่อน เช่น ผู้มีปัญหา ทำหน้าที่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพราะรู้ตัวว่า ควรทำ หรือปฏิเสธสิ่งใด ขณะที่ผู้ด้อยปัญญามักทำอะไรโดยหวังผลตอบแทน การรู้จักวิธีการควบคุม ตนเองอย่างมี เหตุผล เพื่อขัดเกลาจิตใจหรือพัฒนาคุณธรรมของตนให้งดงาม ดังที่ขงจื้อกล่าวถึงความดีในชีวิตประจำวัน คือ ความสุภาพอ่อนโยน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความศรัทธามั่นคง ความขยันหมั่นเพียรและความเมตตา

2) มนุษยธรรม (เหริน-Ren) เมตตาธรรม คือ รากฐานที่สำคัญทางจริยศาสตร์ของขงจื้อ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2554: 47) ขงจื้อใช้ความเมตตาเป็นสำคัญในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งเรื่อง ความกตัญญู ทางสายกลาง ความจริงใจและความซื่อสัตย์ที่ขงจื้อถือว่า เป็นเรื่องของมนุษยธรรมและมุ่งอบรม สั่งสอน

3) ความรับผิดชอบ (จง-Chung) การรู้จักรับผิดชอบต่อผู้อื่น โดยปฏิบัติต่อผู้อื่นในสิ่งที่ท่านต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติเช่นนั้นกับท่าน การเรียนรู้ใจเขาใจเราด้วยความรับผิดชอบ

4) การรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น (สู่-Shu) เป็นการสร้างความผูกพันที่ดี สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้น

5) การรู้จักจารีตประเพณี (หลี่-Li) หลี่ เป็นวิชาแรกที่ขงจื้อใช้สอนศิษย์ สำหรับขงจื้อ หลี่ คือ การแสดงออกทางสัญลักษณ์ของความเป็นมนุษย์เพื่อสร้างชุมชน ขณะที่เหรินเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของมนุษย์ หลี่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (1) เป็นกฎหมายที่ไม่มีลายลักษณ์อักษร ใช้เพื่อควบคุมบ้านเมือง (2) ทำให้เกิดวินัยที่สร้างความกลมกลืนในสังคม (3) เป็นส่วนที่สร้างความกลมกลืนทางศิลปวัฒนธรรม ทำให้ดำเนินชีวิต ไม่ผิด และ (4) เป็นเครื่องมือสร้างบุคลิกภาพของตนเอง สังคมใดไร้หลี่ ความสุภาพกลายเป็นความอวดรู้ ความรอบคอบกลายเป็นความขี้ลาด ความกล้าหาญกลายเป็นความตื้อดิ่ง ความยุติธรรมกลายเป็นความเอา

รัตเอาเปรียบ (พระมหาบุญเรือง ปญญาวิโร, 2541: 51) ดังที่หลี่ให้ความหมายของขงจื้อว่า การปฏิบัติเพื่อความสำเร็จของมนุษย์ที่มีเหตุผลทางคุณธรรมมากกว่าการประกอบพิธีกรรมที่ยึดมั่นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลี่ คือวิถีทางที่นำเอาพลังแห่งคุณธรรมและความกล้าหาญมาใช้กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเพื่อช่วยให้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

6) ความละเอียด (ฉื่อ-Qi) ขงจื้อไม่สนับสนุนการใช้กฎหมายอาญาลงโทษผู้กระทำความผิด แต่มุ่งอบรมสั่งสอนให้ผู้คนนำเอาหลักการทางศีลธรรมมาใช้เพื่อกล่อมเกลาจิตใจให้เกิดความละเอียดต่อการกระทำชั่ว เพราะเชื่อว่าเป็นความถูกต้องเหมาะสมในระยะยาว

7) บัญญัติของสวรรค์ (หมิง-Ming) ขงจื้อ ใช้เรื่องของเทวดา สวรรค์ บรรพชน เป็นเครื่องผูกยึดต่อการทำหน้าที่ในปัจจุบันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ

มนุษย์นิยมกับอุดมคติของขงจื้อ

แนวความคิดการปฏิบัติตนตลอดชีวิตของขงจื้อเพื่อมุ่งสร้างสันติสุข ความสงบสุขให้เกิดขึ้น จึงมุ่งอบรมสั่งสอน ชี้แนะและวางแนวทางการปฏิบัติให้แก่ผู้คน โดยมีลักษณะบุคคลที่เป็นอุดมคติไว้ ดังนี้

1) นักปราชญ์ (Sheng or Sage) ลักษณะที่สำคัญของนักปราชญ์ คือ “เป็นผู้ช่วยเหลือชาวโลก” เป็นผู้แก้ปัญหาและปลดเปลื้องความทุกข์ของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของทุกคน เป็นผู้มีความสมบูรณ์ด้วยคุณธรรม เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม กระจ่างรู้และสุภาพอ่อนโยน ความเป็นนักปราชญ์จะต้องบำเพ็ญประโยชน์เพื่อคนอื่นอยู่เสมอ โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชังหรือชั้นวรรณะ ดังคำกล่าวที่ว่า “ฟ้ามีอายุยาวนาน ดินมีอายุยาวนาน เหตุเพราะฟ้าและดินมิได้ดำรงอยู่เพื่อตนเอง จึงอาจอยู่ได้คงทน ดังนั้น ปราชญ์ย่อมตั้งตนอยู่รู้ทั้งกาย และก็จะกลับกลายเป็นหน้าสุดท้าย ละเลยตนเองแต่กลับมีชีวิตอยู่ได้ด้วยดี เพราะนักปราชญ์มิได้อยู่เพื่อตนเอง ตัวตนของท่านจึงถึงซึ่งความสมบูรณ์” และ “ความสมบูรณ์ของนักปราชญ์อยู่ที่การช่วยเหลือผู้อื่น” (พจนานุกรมจีน, 2541: 52)

2) สุภาพชน (Chun Tzu or Superior Man) คือ ผู้ที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม มนุษยธรรม (เหริน) ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในและสามารถนำความรู้ ความสามารถของตน สร้างสันติสุขสู่ผู้อื่นได้ ดังนั้น ลักษณะของคุณสมบัติภายใน คือ ประกอบด้วยคุณธรรมหรือเหรินจำนวนมาก มีความรักความเมตตา มีเชาวน์ปัญญา กล้าหาญ ใจกว้างปราศจากอคติ มีความเที่ยงธรรม มีความสันโดษและสำรวมจิต สำเนียงรู้ถึงโอกาสของสวรรค์อยู่เสมอ ตั้งมั่นอยู่ในเหริน พึ่งตนเองได้ ใฝ่สูง เคารพตนเอง และศึกษาเรียนรู้เพื่อเข้าถึงความจริง ส่วนลักษณะคุณสมบัติภายนอก เกิดจากฝึกฝนตนเอง ให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี พร้อมทั้งจะแสดงออก และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนอื่นได้ เป็นผู้มีความดี มนุษยธรรม (เหริน) เพียงพร้อม และเป็นที่ยิ่งของคนอื่นได้ พร้อมทั้งสามารถนำความสุขมาสู่สังคมได้ตลอดเวลา เป็นผู้มีความรอบคอบในการพูด และจริงจังในการกระทำ และมีความสามารถรอบด้านในการวางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ จำแนกได้ 9 ประการ (1) การมองดูสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจอย่างชัดเจน (2) การรับฟังสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจอย่างชัดเจน (3) การแสดงสีหน้าด้วยความรักความเมตตา (4) การวางตัวในอิริยาบถต่าง อย่างน่าเคารพ (5) ความจริงใจใน

วจา (6) ความจริงจังในการทำงาน (7) การไต่ถามในปัญหาที่ไม่เข้าใจจากผู้รู้ (8) การมองเห็นโทษภัยในความโกรธ และ (9) ความยึดมั่นในความชอบธรรมเป็นปฏิบัติของชีวิต

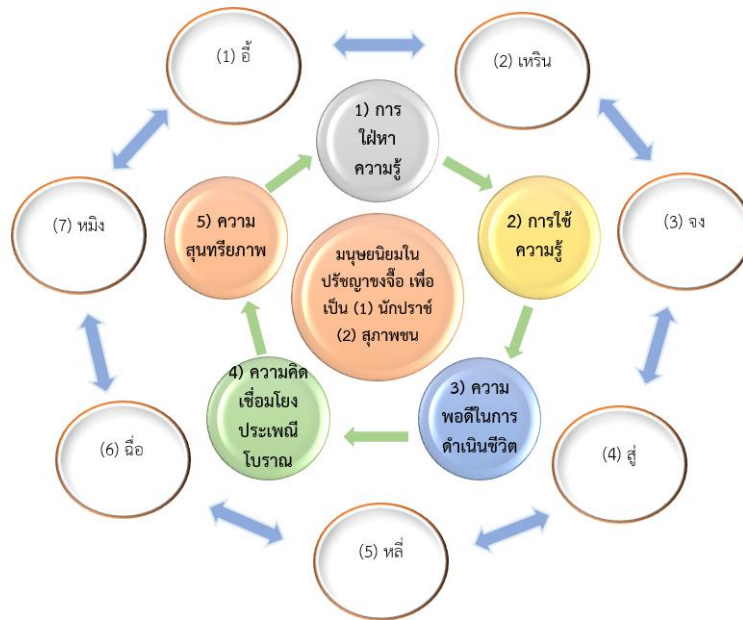
กล่าวสรุปได้ว่า คุณสมบัติภายนอกจะแสดงออกมาได้อย่างเป็นธรรมชาติ มีความเหมาะสม ถูกต้อง เพราะสืบเนื่องมาจากคุณสมบัติภายใน จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นสุภาพชน ที่จะนำพาสังคมไปสู่ความสุขสมบูรณ์ได้อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ หน้าที่หรือยศถาบรรดาศักดิ์ใด ๆ (พระมหาพิณโย อภิพลโย (ศรีคำมี), 2543: 81)

วิเคราะห์มนุษยนิยมในทัศนะของขงจื้อ

ขงจื้อมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่เป็นเป้าหมายในชีวิต คือ มุ่งเห็นความสุขสงบของบ้านเมือง ให้ผู้คนเติบโต ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันโดยใช้ความสามารถและมีคุณธรรมเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญให้เกิดขึ้น ขงจื้อจึงได้วางแนวคิดเพื่อมุ่งพัฒนาผู้คน มุ่งสอนให้ผู้คนเป็นผู้ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้และให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม มนุษยธรรม แนวคิดมนุษยนิยมของขงจื้อได้ให้หลักการเพื่อมุ่งฝึกฝนพัฒนาตนเอง 5 ด้าน คือ (1) ด้านใฝ่หาความรู้ (2) ด้านใช้ความรู้ ความสามารถในการสร้างประโยชน์ (3) ด้านความพอดีในการดำเนินชีวิต ให้ประหยัด มัธยัสถ์ (4) ด้านความคิด ความศรัทธาที่มีในการเชื่อมโยงเรื่องราวของเกาโบราณ ประเพณี วัฒนธรรม และ (5) ด้านความสุนทรีย์ภาพ ความละเอียดละไมทางจิตใจในทางศิลปะแขนงต่าง ๆ ในด้านคุณธรรมและมนุษยธรรมที่ต้องการสอนสั่งให้เป็นคนดีที่มีคุณค่า เป็นหลักการเพื่อมุ่งสอนสั่งให้เป็นผู้ปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยวางหลักการไว้ 7 ด้าน ดังนี้ (1) อี้ คือ ความชอบธรรม ความเที่ยงธรรม ความถูกต้องเหมาะสม (2) เหริน คือ มนุษยธรรม เมตตาธรรม การให้ความรักความเมตตาต่อผู้อื่น (3) จง คือ ความรับผิดชอบ เป็นการปฏิบัติที่มุ่งไปสู่มนุษยธรรม ความชอบธรรม (4) สู่ คือ การรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น (5) หลี่ คือ การรู้จักจารีตประเพณี เป็นการสร้างความสมดุล ความเหมาะสม ความพอดีในการปฏิบัติร่วมกัน (6) ฉื่อ คือ ความละเอียด และ (7) หมิง คือ บัญญัติของสวรรค์ที่ถือว่า การปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นไปเพื่อหน้าที่ คำสอนสั่งของขงจื้อเหล่านี้มุ่งพัฒนาที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญที่ความรู้ความสามารถของบุคคล พร้อมคุณธรรมประจำตนที่ต้องมี เมื่อบุคคลเป็นผู้ถึงพร้อมแล้ว ย่อมสร้างสรรค์สังคมและบ้านเมืองให้เกิดสันติสุข สามารถป้องกันเหตุร้าย ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดจากการกระทำระหว่างมนุษย์ได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ สามารถประมวลให้เห็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพ 2 กรอบคำสอนที่สะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื๊อ

จากแนวคิดนี้จะทำให้เห็นว่า แนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื๊อประกอบด้วยหลักการพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ใน 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านใฝ่หาความรู้ (2) ด้านใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างประโยชน์ (3) ด้านความพอดีในการดำเนินชีวิต ให้ประหยัด มัธยัสถ์ (4) ด้านความคิดในการเชื่อมโยงประเพณีดั้งเดิม และ (5) ด้านความสุนทรีย์ภาพทางจิตใจในทางศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยทั้งหมดวางอยู่บนกรอบของหลักมนุษยธรรม 7 ด้าน ดังนี้ (1) อี คือ ความชอบธรรม ความเที่ยงธรรม ความถูกต้องเหมาะสม (2) เทริน คือ ความเมตตาธรรม การให้ความรักความเมตตาต่อผู้อื่น (3) จง คือ ความรับผิดชอบ เป็นการปฏิบัติที่มุ่งไปสู่ความชอบธรรม (4) สู้ คือ การรู้จักเห็นแก่ผู้อื่น (5) หลี คือ การรู้จักจารีตประเพณี เป็นการสร้างความสมดุลความเหมาะสม ความพอดีในการปฏิบัติร่วมกัน (6) ฉื่อ คือ ความละเอียด และ (7) หมิง คือ บัญญัติของสวรรค์ที่ถือว่า การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปเพื่อหน้าที่ ซึ่งจากแนวคิดเหล่านี้ทำให้เห็นว่า มนุษย์ต้องรู้จักการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องและชอบธรรมตามลักษณะของอี เมื่อมีความรู้แล้วต้องรู้จักใช้ความรู้ในภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์และเกิดดุลยภาพที่พอดี ทั้งแก่ตนและผู้อื่นตามหลัก เทริน-จง-สู้ ซึ่งประโยชน์ที่เกิดขึ้นต้องเป็นการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของสังคมเพื่อรักษาระเบียบแบบแผนและจรรโลงคุณค่าของทางจิตใจตามหลัก หลี-ฉื่อ-หมิง ทั้งนี้ เพื่อความเป็นนักปราชญ์และสุภาพชนตามที่ศนะของขงจื๊อ

สรุป

คำสอนตามหลักปรัชญามนุษยนิยมเพื่อมุ่งสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดในปรัชญาขงจื๊อ คือ บุคคลในอุดมคติของขงจื๊อทั้งสอง คือ 1) นักปราชญ์ ซึ่งหมายถึง ผู้มุ่งมั่นทำประโยชน์ เป็นผู้มีความสมบูรณ์ด้วยคุณธรรม มีความเที่ยงธรรม กระตือรือร้นและสุภาพอ่อนโยน ในที่ศนะของขงจื๊อลักษณะที่สำคัญของนักปราชญ์ คือ เป็นผู้ช่วยเหลือชาวโลก เป็นผู้แก้ไขปัญหาและปลดปล่อยความทุกข์ของมนุษย์ 2) สุภาพชน คือ ผู้ฝึกฝนพัฒนาตน จาก

ภายในคุณธรรมแห่งตนและภาพลักษณ์ภายนอก ในการเป็นแบบอย่างที่ดีสร้างสรรค์ ทำประโยชน์เพื่อสังคม ทัศนคติแนวคิดของขงจื้อ คือ หลักการที่นำไปใช้ได้จริง เป็นคำสอน คำสั่งที่ผู้คนยอมรับ และใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ประสบความสำเร็จ เป็นศาสนาประจำชาติประจำท้องถิ่น ประจำครอบครัวที่นับถือสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ประยงค์ สุวรรณบุปผา. (2541). *รัฐปรัชญา: แนวคิดตะวันออก-ตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พจนาน จันทรสันติ. (2541). *วิถีแห่งเต๋า*. กรุงเทพมหานคร: แสงรุ่งการพิมพ์.
- พระมหาบุญเรือง ปญฺญาวชิโร. (2541). *การศึกษาแนวความคิดเรื่องมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิณโย อภิปญฺโญ (ศรีคำมี). (2543). *การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดมนุษยนิยมในปรัชญาขงจื้อและพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2539). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพมหานคร: บรรณาคาร.
- พิน ดอกบัว. (2549). *ปวงปรัชญาจีน*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. (2554). *ปรัชญาเปรียบเทียบ มนุษยนิยมตะวันออกกับตะวันตก*. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- สุวรรณ สถาอนันท์. (ผู้แปล). (2554). *หลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา*. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่นบุ๊คส์.
- สุวัฒน์ ทาสุนธ์. (2559). ความคิดของขงจื้อเพื่อสังคมที่เป็นสุข. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*. 35 (1), 65-88.
- เสฐียรโกเศศ. (2531). *ศาสนาเปรียบเทียบ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เสฐียร โพธิ์นันทะ. (2532). *เมธีตะวันออก*. พระนคร: ประชาชน.
- Richey, J. (n.d.). *Confucius (551-479 B.C.E.)*. Retrieved 08 February 2024, from <https://iep.utm.edu/confucius/>
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (31 March 2020). *Confucius*. Retrieved 10 February 2024, from <https://plato.stanford.edu/entries/confucius/>

Academic Article:

Received: 2024-03-10;

Revised: 2024-03-25;

Accepted: 2024-03-27.

สำนึกชาติพันธุ์กับความรุนแรง:

กรณีเหตุการณ์กะเทยไทยรบกะเทยฟิลิปปินส์ ฝรั่งเศสกับหมอที่ถูกกัด

และพม่าหนีทหารข้ามแดน

Ethnic Consciousness with Violence:

Thai Lady Boys Fighting Filipino Lady Boys, Foreigner Kicking Doctor in
Phuket, and Burmese Fleeing Soldiers across the Border

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

Phrapalad Raphin Buddhisar

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

First/Corresponding Author, E-mail: raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของภาพข่าวในสังคมไทย โดยการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยแล้วสะท้อนคิดในรูปแบบของบทความทางวิชาการ ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า ความรุนแรงเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดเรื่องสำนึกเผ่าพันธุ์นิยมหรือชาตินิยม โดยกลุ่มที่นำเสนอในบทความเป็นกลุ่มฝรั่งเศสที่ถูกกัด กลุ่มกะเทยทะเลาะวิวาทเพราะแย่งชิงพื้นที่การประกอบอาชีพด้านเพศพาณิชย์ และกลุ่มชาติพันธุ์พม่า ความรุนแรงของกลุ่มเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความเป็นมนุษย์ที่รู้สึกเกลียดชังและต้องการหนีสภาพปัญหาหรือทุกข์ โดยมีเป้าหมายเพื่อชีวิตที่ดีกว่าหรือการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามสภาพของความเป็นจริงของตนเอง แต่ทั้งหมดประมวลเป็นชาติพันธุ์และความเป็นอื่นที่ไม่ใช่พวก และการใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหากระทั่งบานปลายดังปรากฏเป็นข่าว

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์, ความรุนแรง, กะเทย, ฝรั่งเศส, พม่าข้ามแดน

Abstract

This article seeks to critically examine social issues reflected through news imagery in Thai society. Drawing upon documentary sources and academic research, the study presents its findings in the form of a scholarly article. The analysis reveals that acts of violence are rooted in the ideology of ethnic nationalism. The groups highlighted include the David's

community in Phuket, transgender individuals involved in disputes over commercial sex work territories, and members of the Burmese ethnic minority. The violent encounters among these groups underscore fundamental aspects of human nature—namely, the pursuit of happiness, aversion to suffering, and the desire to escape hardship in search of a better life or a reality that aligns with one’s identity. However, these aspirations are often framed within the constructs of ethnicity and otherness, where violence becomes a mechanism for resolving conflict. This tendency, when left unchecked, can escalate, as frequently portrayed in media coverage.

Keywords: Ethnocentrism, Violence, Lady Boy, Foreigner, Burma cross Border

บทนำ

ภาพข่าวความรุนแรงที่ว่าด้วยชาติพันธุ์ของคำว่า ต่างชาติ ได้สะท้อนจากแนวคิดในประเด็นเรื่องต่อไปนี (1) กรณีของเดวิดกับการใช้เท้าทำร้ายร่างกายจนกลายเป็นความรุนแรงว่าด้วยชาติพันธุ์ และสำนักทางชาติพันธุ์ว่าด้วยคนชนบท (Thai Local) จนกลายเป็นประเด็นบานปลายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางกฎหมายและอีกหลายประเด็นเนื่องต่อมา (Bright TV, 2567) (2) ความรุนแรงที่ว่าด้วยการทะเลาะวิวาทกลายเป็นความรุนแรงของกลุ่มเพศวิถีที่เรียกกันว่า “4 มีนา วันมาคะกะเทย คีคแห่งศักดิ์ศรีกะเทยไทยกับกะเทยฟิลิปปินส์” (Sanook, 2567ก) (3) ภาพข่าวการหนีข้ามแดนของกลุ่มชาวเมียนมาร์ที่เนื่องด้วยเหตุการณ์การเมืองภายในประเทศที่ต้องการหนีการเกณฑ์ทหารภายใต้สถานการณ์ของการสู้รบของกลุ่มชนชาติพันธุ์ภายในประเทศ (The Reporter, 2565) จึงทำให้ประชาชนหนีสภาพเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเกิดการลักลอบขนคนข้ามแดนหรือการค้ามนุษย์ในศัพทบัญญัติร่วมสมัย จากประเด็นทั้ง 3 ทำให้สะท้อนคิดได้ในประเด็นร่วมด้วยความที่ผู้เขียนเคยศึกษาเรื่อง “ความรุนแรงในครั้งพุทธกาล: กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศากยวงศ์ (พระระพิน พุทธิสารโร (ดวงลอย), 2553) ที่ว่าด้วยสำนักทางชาติพันธุ์จนกระทั่งนำไปสู่การใช้ความรุนแรง ภายใต้แนวคิดหลัก คือ ความเป็นอื่น (Otherness) หรือความไม่ใช่พวกหรือภาษาที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า เติรธีย์ (ติตถิยะ=ท่าอื่น) (มติชนสุดสัปดาห์, 2560; พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 6: 339) ซึ่งมีความหมายว่า ไม่ใช่พวก ความไม่ใช่พวกจึงนำไปสู่การก่อความรุนแรงหรือการใช้สำนักดังกล่าวก่อให้เกิดความรุนแรง ซึ่งสังเกตได้จากเหตุการณ์ของเดวิด ฝรั่งเศสชาวสวิตเซอร์แลนด์ ที่ถูกระเบิด และกรณีของกะเทยฟิลิปปินส์ปะทะกะเทยไทยที่สุขุมวิท 11 ที่สรุปรวมในเรื่องของสำนักของชาตินิยมหรือเผ่าพันธุ์นิยม ผู้เขียนเคยศึกษาเรื่อง “ขบวนการพุทธใหม่: ผู้หญิงกับพื้นที่ทางศาสนาในประเทศไทย (พระระพิน พุทธิสารโร (ดวงลอย), 2560) เรื่อง “บัณฑิตะก์ในคัมภีร์เถรวาท: กรณีศึกษาปัญหาการบวชในสังคมไทย” (พระระพิน พุทธิสารโร (ดวงลอย), 2554) และอีกหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเพศ หรือแนวคิดเกี่ยวกับเพศวิถีที่ใช้เป็นสิทธิหรือเงื่อนไขทางสังคมและศาสนา แต่กรอบใหญ่จะใช้ความเป็นเพศเป็นกรอบในการมองประเด็นของกะเทย ซึ่งเป็นคำที่ถูกนำมาจำแนกความเป็นของแท้หรือไม่แท้ของคำว่า การข้ามเพศ โดยคำว่า เพศถูกนำมานิยามรวมกับเหตุการณ์ดังกล่าว ดังมีปรากฏการณ์การเปิดอวัยวะเพศเพื่อบอกว่า ผังกะเทยฟิลิปปินส์

มี “ที” นะจ๊ะ (คำนี้ซึ่งถูกตีความมาจากคำว่า หีนะ ที่แปลว่า ต่ำหรือเลว) ส่วนฝั่งกะเทยไทยยังไม่ได้แปลงเพศ มี “ควย” ห้อยอยู่ (คำนี้มาจากคำว่า คุยห ในภาษาบาลีที่แปลว่า ลับหรือซ่อนเร้น) จึงเป็นแรงช่วยๆ ที่เป็นการดูถูกดูแคลนแล้วนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อกันด้วย หรือกรณีของหมอหญิงกับผู้ชายฝรั่งในพื้นที่ภูเก็ตในประเด็นโต้แย้งที่กลายเป็นว่า เพศ สถานะและเพศสภาพ ซึ่งถูกนำมานิยามร่วมหรือแสดงออกในประเด็นดังกล่าวด้วย ดังนั้น ในการเขียนบทความนี้จะได้นำมาวิเคราะห์ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ทั้งยกมาเป็นฐานวิเคราะห์และนำเสนอในลักษณะของประเด็นของการศึกษาและนำเสนอต่อไป

ภาพ 1 ประเด็นสาธารณะว่าด้วยเรื่องฝรั่งแทะหมอที่ภูเก็ต (มติชนออนไลน์, 2567)

ภาพ 2 กะเทยตีกันที่สุขุมวิท 11 สะท้อนชาติพันธุ์ความเป็นอื่นและการบังคับไขกฎหมาย ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

ภาพ 3 การเสวนาของสถาบันการศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนนานาชาติ (ISDSI) จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องในวันผู้ลี้ภัยโลก ปี พ.ศ. 2565 โดยนักวิชาการ ผู้แทนหน่วยงาน ผู้แทนองค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เจ้าหน้าที่ทางการทูต ตัวแทนชุมชนท้องถิ่นและสื่อมวลชน The Reporter, 2565)

ปรากฏอันเนื่องด้วยความรุนแรง

จากภาพข่าวที่เกิดขึ้นกลายเป็นประเด็นที่เนื่องด้วยความเชื่อจนกระทั่งกลายเป็นความรุนแรง โดยภาพ 1 หมอที่ถูกเกิดเหมือนเป็นแค่การทะเลาะวิวาท แต่แท้จริงแล้วกลายเป็นประเด็นของการเหยียดชาติพันธุ์ การรุกรานในฐานะมาตุภูมิกับผู้อาศัย สำนึกดังกล่าวได้กลายเป็นประเด็นที่ได้ออกมาเป็นความรุนแรงว่าด้วยความ เป็นชนบท (Local) กับความเป็นอื่น (Otherness) ภาพ 2 เป็นการวิวาทของกะเทยไทยและฟิลิปปินส์ ภายใต้แคมเปญในกลุ่มของเขาเหล่านั้นที่ว่า กะเทยตายกะเทยเผา นั่น เป็นแคมเปญที่เกิดขึ้นโดยใช้ฐานของความรุนแรงผ่านสำนึกทางชาติพันธุ์ไทยกับฟิลิปปินส์ จนนำไปสู่การใช้ความรุนแรงทะเลาะตบตีกัน อาจจะด้วยการแย่งถิ่นกันอยู่ (อวาสมัจฉริยะ) แต่ประเด็นนี้อาจเป็นแย่งถิ่นกันทำมาหากิน อันหมายถึง ประกอบ กามกิจตามที่เกิดขึ้น ทั้งสองประเด็นส่งผลกระทบเป็นความรุนแรงเชิงทัศนคติและค่านิยมที่เกิดขึ้นว่า ทำไมปล่อยให้เกิดเหตุการณ์การละเมิดกฎหมายหรือการไม่บังคับใช้กฎหมาย กรณีของฝรั่งเศสหรือต่างชาติหลาย สัญชาติ เช่น กรณีของรัสเซีย จีน อิสราเอล ฯลฯ มาแสดงบทบาทเพียวไรท์กร่างยึดครองแย่งชิงพื้นที่ในการใช้ สอยหรือสิทธิทำกินในฐานะเจ้าของแผ่นดินเกิด ซึ่งมีข้อมูลปรากฏในพื้นที่หลายจังหวัดในประเทศไทย ประหนึ่งเป็นเขตเช่าหรือพื้นที่ปกครองพิเศษ รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายเข้าเมืองต่อประเด็นทั้ง 2 ที่ ต้องผลักดันหรือให้ออกจากประเทศ จากเหตุการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบในวงกว้าง ซึ่งนัยหนึ่งเป็นข้อดีในเรื่อง การยกปัญหาขึ้นมาสู่ประเด็นสาธารณะและนำไปสู่การรับทราบ ตรวจสอบ วิพากษ์เพื่อแก้ปัญหาหรือยกขึ้นมา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา เป็นต้น ส่วนภาพ 3 เป็นประเด็นเกี่ยวกับประเทศเมียนมาร์ ซึ่งรัฐใช้ความรุนแรงด้วยการกำหนดนโยบายทำสงครามและความรุนแรงต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จึงเป็น

เชื่อประทุกันและส่งผลกระทบให้ผู้คนหนีตายหรือพลัดที่อยู่ ดังกรณีของพม่าที่ลักลอบเข้าเมือง เพราะหนีตายในสนามรบมาติดคุกประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากค่านิยมทัศนคติและแนวคิดการสงครามที่ส่งผลกระทบในวงกว้างข้ามประเทศ

ศัพท์บัญญัติที่เนื่องด้วยเหตุการณ์

ทั้ง 3 เหตุการณ์มีแนวคิดและศัพท์บัญญัติที่เกิดขึ้น เช่น กรณีของกะเทยไทยปะทะกะเทยฟิลิปปินส์ เช่น ศัพท์บัญญัติและกลายเป็นกระแสไวรัล (Sanook, 2567) เช่น (1) ผิน = คำแสลงของปินส์ (ฟิลิปปินส์) (2) บายไฮ = MABUHAY คำทักทายของชาวเกาะฟิลิปปินส์ (3) ปักปัก pakpak = อาหารจากกองขยะของฟิลิปปินส์ ในบริบทนี้ใช้เหยียดกะเทยปินส์ (4) วันมาดะกะเทย = ล้อมาจากคำว่า มาฆบูชา เหตุการณ์ที่พระสงฆ์ 1,250 รูป มารวมกันโดยมิได้นัดหมาย (5) เกาะอกดำ = กะเทยตนเรื่องฝ่ายปินส์ (6) พี่ชูดมวง, พี่เดรสมวง = พี่กะเทยชูดสีมวงที่กระโดด (บิน) ลงกลางวงเพื่อตบคู่อริ (7) เม็ดเยอะ = มีความ (แอบ) เรื่องเยอะซ่อนไว้ทั้ง ๆ ที่ดูเหมือนจะไม่มีอะไร (8) ไสเสลียงไป = จะเข้าไปตบอีกฝ่าย บทจากละครเพลิงพระนาง (9) มิส สน. = ขึ้นโรงพักบอย (10) ออย่าตีเค้า = ออกมาตายแน่ (11) กะเทยตายกะเทยเผา = กะเทยไม่ทิ้งกันจนวันตาย จัดงานศพให้ด้วย (12) ตีคริ ติดคริ = คริ มาจาก คริติคอล (Critical) หมายถึง พลังโจมตีรุนแรงกว่าปกติ ในเหตุการณ์นี้มาจากพี่กะเทยคนหนึ่งถอดรองเท้า Adidas รุ่น Samba เอามาใช้เป็นอาวุธ (13) ตบคุชชั่น = การเติมหน้าระหว่างรอ (14) พอแล้วแม่ = ออย่าหยุด แรงอีก (15) โธ่งมาก = ดี เลิศ ปง (16) มั่นจิ้ง = ตีจนอึ้ง (17) หวาน = ต่อแXX (18) อุบ = อุบาทว์ (19) ทำถึง = ทำได้ดี ทำได้เหนือความคาดหมาย (20) รวบผม/มัดผม/ฝากกระเป๋ = เตรียมพร้อม (21) นางบิน นางลอย กะเทยบินได้ = พุ่งเข้าปะทะคู่อริแบบตัวลอยกลางอากาศ (22) ยิ้มงายไหวสวย = สร้างปัญหาแล้วทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น กลายเป็นมิตร มีมารยาทขึ้นมา (23) คุณน้ำ = 1. คำที่ใช้เรียกผู้อื่น เป็นคำเชิงบวก เช่น กะเทยเรียกพี่หนุ่ม กรรชัยว่า คุณน้ำในรายการโหนกระแส 2. คำใช้เรียกผู้อื่น สามารถเรียกแทนคนที่เราพูดด้วย คนที่เราพูดถึงหรือเป็นสรรพนามไม่เจาะจง และใช้ได้ทั้งในเชิงบวก ประชด หรือเป็นคำลภัยประโยค เช่น เริ่มเกินคุณน้ำ, แรงนะคุณน้ำ (24) กี้กี้ = กะเทย ผ่าน้อง jimmi (25) ปูตังอินามิ = แม่เป็น Curry หรือกรณีของศัพท์ที่เกิดขึ้นกรณีประเด็นของฝรั่งเดวิดที่ถูกกัด เช่น คำว่า (1) Thai Local ที่มีความหมายว่า บ้านนอกหรือชนบท แต่ก็ถูกฝูงชาวภูเก็ตที่ไปแสดงเจตจำนงขับไล่ที่เรียกว่า “ทวงคืนภูเก็ต” ใช้คำว่า Local people don't want animal (บ้านนอกไม่ต้องการสัตว์) (มติชนออนไลน์, 2567) เป็นการขอความโต้ตอบแทนหรือเรียกพม่าข้ามแดนว่า พม่าเถื่อนทะเลักเขาไทย! วันเดียวจับได้ 28 ราย (แนวหน้า, 2567) หรือมีศัพท์เรียกคนกลุ่มนี้ว่า Smuggled Persons หรือผู้ลักลอบเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย (VOA, 2558) จากเหตุการณ์ที่ปรากฏทั้งหมดต้องการสื่อว่า เป็นพัฒนาการของภาษาที่มาพร้อมกับการใช้ศัพท์ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นพัฒนาการทางภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่เกิดศัพท์ต่าง ๆ ขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งแล้วหายไปหรือสั่นไปในที่สุด แต่ทั้งหมดต้องพิจารณาในฐานะเป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ในสังคมไทย

ทัศนะว่าด้วยความรุนแรงและเหตุการณ์ที่เนื่องต่อกัน

เมื่อสังเกตปรากฏการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นแล้วพิจารณาอย่างละเอียดจะพบ ดังนี้

เหตุการณ์กะเทยไทยและกะเทยฟิลิปปินส์ที่สุขุมวิท 11

(1) “เหตุการณ์ในครั้งนี้มันก็เป็นบทเรียนครั้งใหญ่ ทำให้เห็นว่า กะเทยไทยสามัคคีกัน “อยากบอกทางกะเทยฟิลิปปินส์ว่า เหตุการณ์ครั้งนี้มันจะทำให้คุณจดจำไปตลอด ชีวิตดั่งคำกล่าวที่ว่า กะเทยตายกะเทยเผา” -ประกายดาว สุขุมวิทซอย 11 (2) ชอบแคบชั้นอะ “ถ้าสมัยยุคกรุงศรีคงไม่แตก ถ้ามีกะเทยไทยร่วมรบ (3) ไม่เคยสนับสนุนให้ใช้ความรุนแรง แต่เรื่องราวที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นแล้วว่า กะเทยตาย กะเทยเผา มีอยู่จริง #เจ็บที่สุด คือ กะเทยไม่รักกันเอง #ฟิลิปปินส์ คงได้รับบทเรียน (นูนนี่ อีจัน, 2567)

เหตุการณ์ฝรั่งเศสเตะหมอบที่ภูเก็ต

1) “สวีสวีเตะ ขออนุญาตขอความช่วยเหลือเพื่อกระจายข่าวเพื่อความยุติธรรมด้วยคะ เราถูกชาวต่างชาติที่เป็นเจ้าของศูนย์อนุรักษ์ช้างทำร้ายร่างกายคะ” เหตุการณ์เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2567 เวลาประมาณ 19.30 น.เราได้ไปกินข้าวกับเพื่อนผู้หญิงที่เป็นหมอบด้วยกัน ที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง จากนั้นได้ชวนกันไปเดินเล่น หน้าหาดสาธารณะใกล้ร้านอาหาร แต่เมื่อเดินนาน ๆ ก็รู้สึกเมื่อยและอยากนั่งพัก จึงเดินไปนั่งตรงบันได ที่จากวิลล่า หมายเลข 23 ลงจากที่ชายหาด เพราะคิดว่าเป็นบันไดของชายหาด จากนั้นมีจากชายชาวต่างชาติ น้ำหนักราว 100 กิโลกรัม มาเตะที่กลางหลัง และสบบคำด่าสารพัด (ช่อง 8 กต 27, 2567) นอกจากนี้ “คุณหญิงเจ้าของบ้านที่ นายเดวิดเคยเช่า วันนี้มาร่วมประท้วงขับไล่ด้วย พร้อมเปิดใจกับทีมข่าวว่า ตอนแรกนายเดวิด จะขอเช่าบ้านทำเป็นออฟฟิศ แต่มาที่หลังบอกว่าจะขอเอกสารเพื่อจดทะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิช้าง แต่ไม่ทราบว่าเป็นมูลนิธิที่รับบริจาคไหม แต่แปลกมากที่ออฟฟิศไม่มีเจ้าหน้าที่สักคน เปิดแอร์ทั้งวัน 24 ชม.จนแอร์พังหลายครั้ง จากนั้นมีตีกลมาสร้างบ้านข้าง ๆ ทำให้ต้องย้ายแอร์ไปจุดอื่น ไม่ให้คอมฯ แอร์ไปโดนบ้านคนอื่น ซึ่งตอนนั้นยอมรับว่า พลาดเองที่เข้าไปย้ายแอร์โดยไม่ได้แจ้งนายเดวิด ทำให้นายเดวิดโมโหโทรมาต่อว่า และแจ้งความดำเนินคดีฐานบุกรุก ทั้ง ๆ เป็นตึกของเธอเอง จึงไม่ต่อสัญญาและให้ออก” (Amarin, 2567) จากขอความที่ยกมาอาจเป็นส่วนหนึ่งและสามารถสืบค้นทวนสอบได้เพราะเป็นประเด็นสาธารณะอยู่แล้ว แต่ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในประเด็นหลัก คือ ฝรั่งเศสเตะหมอบกับกะเทยใช้ความรุนแรงต่อกัน สะท้อนให้เห็นความคิดต่อการใช้ความรุนแรง ผ่านแนวคิดเรื่องชาตินิยม “ประเทศชาติ-รัฐ-เขตแดน” ได้กลายมาเป็นประเด็นขับเคลื่อน ดังกรณีประโยคที่ว่า เนรเทศกลับประเทศ กรณีของฝรั่งเศสให้กลับประเทศหรือการมองผ่านสำนึกว่าด้วยความด้อย-ความเหนือกว่าในเชิงชาติพันธุ์ หรือกรณีพม่าความอาทรใส่ใจก็มีอยู่ แต่ก็สะท้อนถึงระดับที่อาจมีแต่เล็กน้อย ดังนั้น สภาพของความรุนแรงที่เกิดขึ้น จนกระทั่งกลายเป็นปะทะ การด่าทอ การขับไล่หรือการใช้กลไกทางกฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการขับไล่ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ประการหนึ่ง คือ การใช้ความรุนแรงในเชิงกายภาพผ่านกระบวนการทางกฎหมาย กระบวนการประชาสังคม การกดดันขับไล่ และการสร้างความหวาดกลัวผ่านสำนักทำให้กลัว จนกระทั่งกลายเป็นการถอยร่นและหนีไป เป็นต้น ดังนั้น จากภาพสะท้อนเชิงทัศนะในเชิงสื่อออนไลน์ที่ผู้เขียนสามารถเข้าถึงได้กับข้อเท็จจริงเชิงทัศนะจากประชาคมในระบบออนไลน์ จึงมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งกลายเป็นระบบประชาสังคมผ่านระบบออนไลน์หรือระบบ

สามัคคีที่เรียกว่า กะเทยสามัคคี (กะเทยตายกะเทยเผา) หรือชาวภูเก็ตสามัคคี ที่แสดงประชามติที่ถือว่า เป็นพลวัตของระบบสังคมในยุคดิจิทัลที่ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กหรือสื่อออนไลน์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือสื่อสาร จนทำให้เกิดการแสดงออกพร้อมกันเชิงประชาสังคมได้ง่ายขึ้น ทั้งการโอนเงินบริจาคหรือเงินช่วยเหลือชดใช้จากนานาประเทศ โดยกรณีของกะเทยไทยถือว่า ใช้ได้ดีหรือสามารถสร้างสำนึกร่วมเชิงแฝงได้ดี รวมถึงมีเครือข่ายจากสหรัฐอเมริกาที่แสดงเจตจำนงในการชดใช้ผ่านการโอนเงินจากสหรัฐอเมริกาเพื่อชดใช้ค่าเสียหายจากการทะเลาะวิวาทนั้น หรือกรณีของฝรั่งเศสที่ก่อเกิด การใช้สื่อออนไลน์ก็ทำให้คนมารวมตัวจำนวนมาก รวมทั้งกลไกอื่น ๆ ทั้งกดดัน ช่มชู้ ชุตคุยและแฉได้กลายมาเป็นวิธีการที่ได้ผล ส่งผลเป็นประชาสังคมทั้งในเชิงทัศนและการแสดงออก แม้จะไม่มีกรบิจาคกรณีของหมอที่ภูเก็ต แต่อย่างน้อยก็แสดงออกในทิศทางเดียวกัน จนกระทั่งมีประชาชนชาวภูเก็ตไปร่วมแสดงออกที่หน้าหาดจำนวนมาก และการขับเคลื่อนด้วยกลไกทางกฎหมายอื่น ทั้งตำรวจ ผู้ปกครองพื้นที่ เช่น เทศบาล กรมที่ดิน อันเป็นส่วนเกี่ยวข้องกับการรื้อล่าเขตพื้นที่สาธารณะ ซึ่งภาพดังกล่าวกลายเป็นปรากฏการณ์เชิงสังคม ร่วมจิตสำนึกที่มีแนวคิดที่ว่า ต้องแก้ไขความพร่องหรือความพลาดที่เกิดขึ้นพร้อมกันในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ในส่วนของผู้ข้ามแดนกรณีของชาวพม่า แม้จะไม่มีทัศนคติโดยตรงต่อประเด็นดังกล่าว แต่ก็เชื่อว่า การที่พม่ามีรัฐที่ล้มเหลว (Failed State) จนนำไปสู่การที่รัฐต้องเกณฑ์ทหารเพื่อนำเข้าสู่กองทัพเพื่อสู้รบกับกลุ่มต่อต้านกับกลุ่มชาติพันธุ์ภายในประเทศอันใหญ่ ก็ทำให้เยาวชนหนุ่มสาวไม่ประสงค์ไปตายในสนามรบ แต่เลือกที่จะไปตายดาบหน้าด้วยการข้ามแดนเพื่อแสวงหาทางรอดที่ดีกว่า ไม่ว่าจะเป็นชาวปาเลสไตน์ในฉนวนกาซากับสงครามอิสราเอลที่เห็นอยู่ในปรากฏการณ์ร่วมสมัย หรือกลุ่มชาติพันธุ์พม่ากับรัฐที่กำลังต่อสู้กันในปัจจุบัน จนกระทั่งส่งผลต่อผู้อพยพและ/หรือผู้เดินทางข้ามแดนดังปรากฏ

ประเด็นการวิเคราะห์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถย้อนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ว่า

1. ความเหลื่อมล้ำ เป็นประเด็นสาธารณะที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ทั้งในส่วนกฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายในกรณีของการรื้อล่าพื้นที่สาธารณะเพราะขาดการเข้าไปบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ละเลยการเลือกปฏิบัติและไม่ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเสมอภาคของคนที่อยู่ในพื้นที่ในฐานะที่เป็นคนพื้นที่ที่เป็นเจ้าของดินแดนเกิด และบุคคลที่เข้ามาในฐานะกลุ่มทุนหรือนายทุนเรียกว่า ผู้มาอาศัยหรืออยู่อาศัยร่วม จนกลายเป็นสำนึกให้คิดว่า มีเงินเหนือกว่าและทำได้ จนนำไปสู่การทำร้ายร่างกายโดยคิดว่า เหนือกว่าทำได้ จนกระทั่งกลายเป็นกร่าง มีอำนาจเงินและอำนาจที่ถูกทำให้เชื่อว่า ทำได้หรือมีเงินทำได้ จึงเห็นลูกคนรวยขับรถชนคนตายแล้วไม่ต้องติดคุก หรือกรณีลูกนายพล ลูกทหาร ลูกรัฐมนตรี ลูกตำรวจ รวมไปถึงกรณีของฝรั่งเศสกับพฤติกรรมที่ปรากฏเป็นต้น ปัญหาความเหลื่อมล้ำต้องได้รับการพิจารณาและแก้ไขจนกระทั่งสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

2. การเลือกปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ จึงนำไปสู่การแอบอ้างสิทธิอันไม่พึงได้ กรณีการอ้างถึงกลุ่มตำรวจที่มีตำแหน่งระดับบังคับบัญชา การใช้สิทธิบนท้องถนนที่เกิดกรณีของการใช้ทำที่ที่เป็นการต่อต้านและ

เป็นปฏิบัติอันเนื่องด้วยการมีกลุ่มของรัฐเข้าไปสนับสนุน ซึ่งทำให้เหล่านี้ต้องได้รับการทบทวนและพิจารณาในการเข้าไปสนับสนุนหรือให้โอกาส ทั้งในเชิงปฏิบัติและในเชิงของการบังคับใช้กฎหมาย

3. ในส่วนของความหลากหลายของกลุ่มเพศทางเลือกกับการเข้าถึงสิทธิอันพึงได้ในเรื่องของสวัสดิการแห่งรัฐหรืออาชีพ การเข้าสู่อาชีพที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมและกฎหมาย ซึ่งเป็นอาชีพที่คลาสสิก ก็คือการค้าบริการทางเพศ โดยเป็นกลุ่มเพศวิถีจึงกลายเป็นการแย่งพื้นที่ทั้งที่รัฐและกฎหมายมีอำนาจในการบังคับใช้ แต่ผู้บริหารบังคับใช้กฎหมายกับผู้ใช้ข้อมูลหรือการสัมภาษณ์ว่า ไม่เคยมีเหตุการณ์หรือไม่เคยมีปรากฏการณ์แบบนี้เกิดขึ้นในพื้นที่เหตุพิพาทหรือการทะเลาะวิวาท

3. สิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ในการที่จะมีอาหารที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่มด้วยการแสวงหา เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งทุกรัฐไม่เฉพาะรัฐไทย จะต้องเข้าไปรับรองและส่งเสริมให้เกิดขึ้นภายใต้ข้อความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เสมอภาคและเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติว่า เขาเป็นใคร เป็นหมอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์พม่าหรือเป็นฝรั่งจากต่างชาติหรือเป็นกะเทยพลัดถิ่นที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าประเวณีในประเทศไทย ซึ่งรัฐจะต้องมองในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ของสังคมและประเทศชาติ ต้องบริหารจัดการให้เขาสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี และรัฐก็ต้องเข้าไปจัดสรรผลประโยชน์ที่เรียกว่า รายได้ ในรูปของภาษีอย่างเป็นธรรมเท่าเทียม เสมอภาคและคืนกำไรแก่เขาเหล่านั้นในรูปของสวัสดิการผ่านนโยบายสาธารณะที่เขาจะพึงได้เหมือนอารยประเทศที่ทำการมิใช่ส่วนกับการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้บริหารหรือบังคับใช้กฎหมายบางกลุ่มบางพวก และยังมาจิบปากจิบคอให้สัมภาษณ์ว่า ไม่มีการค้าบริการทางเพศ หรือประโยชน์คอดฮิตว่า พื้นที่นี้ไม่มีบ่อนการพนัน แต่เพิ่งจับไปเมื่อวานในหลายครั้งหลายคราวที่เกิดขึ้นในภาพข่าวสังคมไทย

4. จากภาพรวมที่กล่าวมา หัวใจสำคัญของเรื่อง คือ ความตรงไปตรงมา เคารพกฎกติกา ไม่เลือกปฏิบัติว่า เป็นลูกท่านหลานเธอ ผู้มีเงินหรือมีอิทธิพลส่งเสริมให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในองค์กรรวมและเชิงบุคคลระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ จึงจะทำให้เกิดผลในองค์กรรวมต่อสังคมและประเทศชาติ ความเหลื่อมล้ำจะลดลงหรือลดลงเหลือน้อยจนกระทั่งไม่มี แต่ในทางกลับกันผู้บังคับใช้กฎหมายกลับมาพูดว่า ไม่ผิดกฎหมายไม่พบการทำค้าบริการทางเพศ หรือสนับสนุนให้กระทำผิดกฎหมาย ทั้งในส่วนของฝรั่งถีบหมอที่ถืออภิสิทธิ์เหนือคนไทย กะเทยมาข้ามชาติเป้าหมายเพื่อการค้าประเวณี หรือพม่าข้ามแดนที่เนื่องด้วยกระบวนการค้ามนุษย์หรือปัญหาที่เกิดจากภัยสงคราม การถูกจับอาจจะด้วยไม่จ่ายส่วยในด้านดังกล่าว เดินไม่ถูกทาง จึงทำให้ถูกจับ ทั้งที่ในความเป็นจริงพม่าอาศัยอยู่เต็มประเทศไทย โดยเข้ามาผ่านช่องทางการค้ามนุษย์ ช่องทางธรรมชาติทางบกจำนวนมาก ทั้งเป็นแรงงานในภาคการผลิตที่ไม่อยากจ่ายค่าใช้จายมาก หรือไม่ต้องจ่ายภาษีแรงงานของผู้ว่าจ้างต่อรัฐ รวมทั้งลดต้นทุนการผลิต การค้ามนุษย์ที่เรียกว่า ลักลอบขนคนข้ามแดน จึงเป็นปรากฏอย่างต่อเนื่องต่างกรรมต่างวาระกัน อย่างเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ในปัจจุบัน

สรุป

ประเด็นการเขียนเป็นเพียงการสะท้อนคิดในสิ่งที่เป็นเหตุการณ์ผสมปรากฏการณ์เพื่อทวนสอบต่อสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏทั้งประเด็นกะเทยตีกะเทย ภายใต้แนวคิดสามัคคีภายใต้กรอบของความสำนึกกว่าด้วยกลุ่มเผ่าพันธุ์-ชาติพันธุ์ เนื่องไปถึงสำนักรักษานกเกิดของคนภูเก็ตต่อกรณีของหมอถูกแตะโดยฝรั่งชาว

สวิตเซอร์แลนด์ การสร้างจิตสำนึกร่วมในประเด็นสาธารณะสู่การบังคับใช้กฎหมายในเชิงสาธารณะที่กลายเป็นกระแส กระทั่งทำให้เกิดพฤติการณ์การใช้ความรุนแรงโต้กลับ กรณีของกะเทยไทยกับกะเทยฟิลิปปินส์ อันว่าด้วยชาติพันธุ์หรือสำนักแห่งเผ่าพันธุ์ที่ปรากฏกลายเป็นสำนักเชิงชาติพันธุ์นิยม กะเทยไทยด้วยสำนักของความ เป็นไทย คนภูเก็ตหรือพื้นถิ่นกลายเป็นสำนักที่นำไปสู่ข้อเรียกร้องและเป็นประเด็นต่อสู้ ดังปรากฏเป็นกระแส ในชั่วข้ามคืนซึ่งคงไม่แตกต่างกรณีของเขมรในช่วงเผด็จการพหุศตวรรษไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2546 กับเหตุ จลาจลไปทั่วกรุงเทพมหานคร การประท้วงประท้วงใช้ความรุนแรงของพระเจ้าวิฑูษณะ กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ศายกวงศ์ การฆ่ากันในสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของเผ่าพันธุ์ในประเทศตะวันตกในเหตุการณ์ร้อยวันกว่าหนึ่ง ล้านศพ ทั้งหมดเป็นปรากฏการณ์ที่กลับจนกลายเป็นสำนักแห่งชาติพันธุ์และความรุนแรงปรากฏเป็นภาพ สะท้อนเล็กในเหตุการณ์ฝรั่งเศสและกะเทยไทยปะทะกะเทยฟิลิปปินส์ในช่วงสัปดาห์แรกของเดือน กุมภาพันธ์ 2567 นี้

เอกสารอ้างอิง

- ช่อง 8 กด 27. (29 กุมภาพันธ์ 2567). *แจ้งความแล้ว! หมอหญิงถูกฝรั่งเศสเตะหลังจนจุก-ดำกราด เหตุนั่ง ขวางทางเข้าวิลล่า ด้านคู่กรณี แจงเป็นอุบัติเหตุ ไม่ได้ตั้งใจทำร้าย*. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2567, จาก https://www.thaich8.com/news_detail/134093
- นูนนี่ อีจัน. (5 มีนาคม 2567). *แพรี โพสต์ ไม่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง แต่ 20 รุม 2 มันเกินไป*. สืบค้น 7 มีนาคม 2567, จาก <https://www.ejan.co/social-trend/6sgc6rcev3sg>
- แนวหน้า. (6 มีนาคม 2567). *พม่าเถื่อนทะเลลึกเขาไทย! วันเดียวจับได้ 28 ราย สารภาพต้องการไปทำงาน จังหวัดชั้นใน*. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2567, จาก <https://www.naewna.com/local/791342>
- ผู้จัดการออนไลน์. (5 มีนาคม 2567). *เปิดที่มา #สุขุมวิท11 กะเทยฟิลิปปินส์ 20 รุม 2 สู่วาระกะเทย แห่งชาติ*. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2567, จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9670000019711>
- พระระพิน พุทธิสารโร (ดั่งลอย). (2553). *ความรุนแรงในครั้งพุทธกาล: กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศายกวงศ์*. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระระพิน พุทธิสารโร (ดั่งลอย). (2554). *บัณฑิตในคัมภีร์เถรวาท: กรณีศึกษาปัญหาการบวชในสังคมไทย*. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระระพิน พุทธิสารโร. (2560). *ขบวนการพุทธใหม่: ผู้หญิงกับพื้นที่ทางศาสนาในประเทศไทย. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 และระดับนานาชาติครั้งที่ 2 เรื่อง “พุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทย” (Buddhist Innovation for Developing Thailand)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. 31 มีนาคม 2560. หน้า 1-25.
- มติชนสุดสัปดาห์. (1 มิถุนายน 2560). *ข้อหา “เดียรฉัตร” อธิบายโดย “พุทธทาส” สวาก “เดียรฉัตร”: ดั่งได้ สดับมา*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_38762

- มติชนออนไลน์. (3 มีนาคม 2567). ชาวภูเก็ตมาตามนัด รวมตัวทวงคืนชายหาดยามู-ไล่ฝรั่งทำรายหอม ชูธงไทย ร้องเพลงชาติ. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2567, จาก https://www.matichon.co.th/region/news_4452428
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย. (2557). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 6, พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.
- Amarin. (3 มีนาคม 2567). เปิดใจเจ้าของบ้านเคยให้ เดวิด เซ่า ถูกแจ้งเบาะรักรุกทั้ง ๆ เป็นบ้านตัวเอง. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2567, จาก <https://www.amarintv.com/news/social/208680>
- Bright TV. (3 มีนาคม 2567). เคนฝรั่งเตะหอม ทำพิช ชาวภูเก็ต รวมตัวนับร้อยแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ภายใต้สโลแกน get out David ขับไล่-ทวงคืน หาดยามู. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2567, จาก <https://www.brighttv.co.th/social-news/get-out-david-phuket>
- Sanook. (5 มีนาคม 2567ก). สรุป #สุขุมวิท11 "4 มีนาคม วันมาดะกะเทย" คีทแห่งคักดีศรี "กะเทยไทย VS กะเทยปิ่นส์". สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2567, จาก <https://www.sanook.com/news/9270082/>
- Sanook. (5 มีนาคม 2567ข). รวมคำศัพท์ วันกะเทยผ่านคัก #สุขุมวิท11 ประวัติศาสตร์ต้องจารึก รู้ไว้จะได้ไม่ง. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2567, จาก <https://www.sanook.com/news/9270194/>
- The Reporter. (20 มิถุนายน 2565). วิกฤตผู้ลี้ภัยขามแดนพม่าทะเลักไทยนับล้านคน. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2567, จาก <https://www.thereporters.co/tw-humanity/2006221859/>
- VOA. (28 พฤษภาคม 2558). ผู้ลี้ภัยลอบเดินทางเข้าประเทศผิดกฎหมาย (Smuggled Persons) กับเหยื่อของการค้ามนุษย์ (Trafficked Persons) ต่างกันอย่างไร?. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2567, จาก <https://www.voathai.com/a/se-asia-migrants-ct/2793648.html>

Academic Article:

Received: 2024-01-20;

Revised: 2024-02-20;

Accepted: 2024-03-25.

อารักษ์ นัต เนียะตา: ผีผู้ปกป้องในบริบทสังคมไทย พม่าและกัมพูชา
Arak, Nat, Nyatha: Protective Ghosts in the Context of Thai, Burmese, and
Cambodian Societies

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร*¹, ดิเรก ดวงลอย², มัลลิกา ภูมะธ³
Phrapalad Raphin Buddhisaro¹, Direk Duangloy², Mallika Phumathon³

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์²,
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์³

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus²,
Faculty of Management Sciences, Nakhon Sawan Rajaphat University³

First/Corresponding Author, E-mail: raphind@yahoo.com*

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอารักษ์หรือผีผู้ปกป้องในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเป็นการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยแล้วนำเสนอในรูปแบบบทความทางวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องผีผู้ปกป้องมีความสัมพันธ์กับระบบคิดเรื่องผี ซึ่งเป็นวิถีของภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผีเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมนับแต่อดีต โดยไทยใช้คำว่า อารักษ์ พม่าใช้คำว่า นัต ส่วนเขมรใช้คำว่า เนียะตา แต่มีความหมายเป็นชนิดของผีระดับสูงที่มีเป้าหมายเป็นผู้ปกป้อง รักษา ดินแดน รูปแบบของผีผู้ปกป้อง เป็นลักษณะร่วมของพัฒนาการในสังคมไทย พม่าและกัมพูชา ซึ่งมีหน้าที่ทางศีลธรรมและกลไกทางสังคมนับแต่อดีตและส่งผลต่อเป็นเกณฑ์ทางสังคมในปัจจุบัน องค์ความรู้ใหม่ คือ ความเชื่อเรื่องผี วิญญาณได้ยกระดับกลายเป็นผู้ปกป้องในวิถีของสังคมแห่งอนุชาคน

คำสำคัญ: อารักษ์, นัต, เนียะตา, ผีผู้ปกป้อง

Abstract

This article explores the concept of guardian spirits within Thailand and its neighboring countries. Drawing upon historical documents and scholarly research, the study is presented in the form of an academic paper. Findings indicate that the notion of guardian spirits is intrinsically linked to the broader concept of ghosts, which are deeply embedded in the cultural fabric of Southeast Asian societies. This connection underscores the

longstanding presence of ghost beliefs in the region. In Thailand, the term “Arak” is used; in Burma, “Nat”; and in Cambodia, “Nyatha”—each referring to elevated spiritual entities whose primary role is to protect and safeguard territorial boundaries. The manifestation of ghosts and guardian spirits reflects a shared cultural trait among Thai, Burmese, and Cambodian societies. These entities have historically fulfilled moral and social regulatory functions, evolving into enduring social norms that persist today. Contemporary understandings and beliefs surrounding spirits have further elevated their status, positioning them as guardians within the sociocultural framework of Southeast Asia.

Keywords: Arak, Nat, Nyatha, Guardian Ghost

บทนำ

แนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องผู้ปฏิบัติ โดยอาศัยแนวคิดในรูปแบบต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างสิ่งเชื่ออันสัมพันธ์กับโลกทัศน์ทางสังคมและความเชื่อ ผีเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมในแต่อดีตในทุกสังคม หากกล่าวในภูมิภาคอุษาคเนย์ จะพบว่า แนวคิดความเชื่อ ผู้ปฏิบัติมีมาตลอด กระทั่งมีศาสนาเข้ามาทำหน้าที่แทน ทำให้แนวคิดเรื่องผีถูกประดิษฐ์ออกแบบไปในลักษณะของผีในรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากผีแบบเดิม ดังนั้น ผี-ผู้ปฏิบัติจึงเป็นพัฒนาการร่วมของสังคม ในกัมพูชา ไทย พม่า ที่สะท้อนถึงความเชื่อ รูปแบบความเชื่อ และกลไกควมรวมทางศีลธรรมในการทำหน้าที่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน อารักษ์ นัตและเนี่ยะตาจึงเป็นตำนานเรื่องราวเกี่ยวกับผีผู้ปฏิบัติที่มีตำนานและความเชื่อรอบ ๆ ในสังคมไทย กัมพูชาและพม่า ส่วนใหญ่มักถูกนำเสนอในรูปแบบของนิทานพื้นบ้านหรือตำนานท้องถิ่นในแต่ละประเทศโดยมีลักษณะเด่นคือการปกป้องทรัพย์สินหรือสถานที่สำคัญของชุมชนในพื้นที่นั้นๆ หรือมีบทบาทเป็นผู้คุ้มครองความเป็นอิสระของชาวบ้าน ดังนั้นในบทความนี้จะได้ทำการศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทางความเชื่อที่เนื่องด้วยผี วิญญาณ และพัฒนาไปเป็น “ผู้ปฏิบัติ” ที่มีความหมายเป็นศูนย์กลางทางความเชื่อที่มโนของการเป็นสรวงหรือที่พึ่งก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามามีบทบาทแทนที่ในอุษาคเนย์พื้นที่ที่ทำการศึกษาในไทย พม่าและกัมพูชา ซึ่งจะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอต่อไป

นัต: ผีผู้ปฏิบัติในบริบทสังคมพม่า

นัต เป็นคำเรียกของผู้ปฏิบัติสัญชาติพม่าที่มีฐานศัพท์จากคำว่า นาคะ ซึ่งแปลว่า ที่พึ่งในภาษาบาลี พม่าออกเสียงว่า นะต อันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับผีในสังคมพม่า โดยมีการจำแนกเป็นนัตชั้นล่าง ที่หมายถึงวิญญาณของผีแบบทั่วไป คงเหมือนผู้ปฏิบัติทั่วไปในแบบผีบ้าน ผีเรือนหรืออารักษ์ในแบบพื้นบ้านไทย เจ้าป่า เจ้าเขา รุกขเทวดา ผีบ้าน ผีเรือน เป็นต้น ความเชื่อดั้งเดิมที่แพร่หลายในหมู่คนชนบทเชื่อว่า มีวิญญาณของผู้พิทักษ์ป่าหรือเจ้าป่า เรียกว่า ตอซองนัต (တောဇောင့်နတ်) และวิญญาณของผู้พิทักษ์ภูเขาหรือเจ้าเขา เรียกว่า ตองซองนัต (တောင်ဇောင့်နတ်) และดูเหมือนจะทำหน้าที่เป็นตัวช่วยยังการทำลายสิ่งแวดล้อมได้ในจุดหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดต้นไม้ขนาดใหญ่จะถูกไล่เว้นเนื่องจากเชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัยของรุกขเทวดา

หรือที่เรียกว่า ย็อกกาโซ (ย็อกโก) เพราะการกระทำเช่นนี้จะนำมาซึ่งความโกรธกริ้วแก่ผู้กระทำความผิด อีกประเภทหนึ่งเรียกว่า อเทนต์ อาจเรียกว่า นัต ทางราชการเรียกว่า นัตหลวง หรือนัตที่เป็นเทวดาศัยอยู่บน หกชั้นฟ้า เป็นต้น (Braun, 2001) ในสังคมพม่ามีนัตในประเภทนี้ 37 ตน โดยมีพัฒนาการจากการเป็นมนุษย์ แล้วตายโหงหรือตายแบบไม่ปกติ ตายด้วยโรคระบาดหรือถูกลอบสังหาร เพราะเชื่อว่า ยังมีแรงจิตและ ฤทธาภาพสูงกว่าผีทั่วไป สังคมพม่าคงเหมือนกับสังคมทั่วไปที่มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและผี จนกระทั่ง เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลในสังคมพม่า ดังปรากฏหลักฐานในสมัยพระเจ้าอโนรธามังช่อแห่งราชวงศ์ พุกาม ซึ่งนำพระพุทธศานานิกายเถรวาทจากอาณาจักรมอญเข้าสู่อาณาจักรพม่าในพุทธศตวรรษที่ 18 ความ เชื่อเรื่องนัตจึงถูกผสมผสานเข้ากับพระพุทธศาสนา โดยยกเลิกการบูชาตามแบบพื้นบ้าน และนัตบางส่วน ถูกยกระดับให้เป็นนัตหลวงหรือนัตระดับประเทศ พระองค์ได้ตั้งศาลนัตหลวงขึ้นที่เขาโปปาหรือที่เรียกว่า มหาคีรีนัต ใกล้เมืองพุกาม โดยมีทั้งหมด 37 ตน โดยนัตที่สำคัญ คือ นัตตัจจาเมง หรือนัตสักรา (พระอินทร์) นัตพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ นัตโยนบะเยง (นัตพระเจ้าเมกุสิสุทิวังค์) เป็นต้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2489) ทรงกล่าวไว้ในหนังสือเที่ยวเมืองพม่า ว่า มีนัตถึง 37 ตน เรียกว่า นัตมิน (สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเรียกว่า แนตมิน) หรือนัตหลวง และมีตำราว่าด้วยเรื่องนัตชื่อว่า มหาคีตะเมกะนี (Maha Gita Megani) ซึ่งอยู่ในคัมภีร์โลกาพยุหะ อันเป็น ตำราประเพณีของพม่า ซึ่งเซอร์ยอช สก็อต เป็นผู้เรียบเรียงหนังสืออภิธานเมืองพม่าเหนือ (Upper Burma Gazetteer) มีรายชื่อเมืองและประวัติของนัตหลวงทั้ง 37 ตน ซึ่งบอกถึงธรรมเนียมลงนัตที่คนทรงส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง และนัตแต่ละตนจะมีการขับร้อง การพ้อนรำ เครื่องดนตรีและเพลงเฉพาะตน โดยในวัดเจดีย์ ขเวสิโกน เมืองพุกาม มีการสร้างนัตที่ทำจากไม้ ขนาดเท่าหุ่นกระบอกที่มีครบอยู่ 37 ตนเพียงแห่งเดียว ซึ่งแต่ละตัวต่างแต่งตัวด้วยอาภรณ์หลากสี ตั้งอยู่บนฐานชุกชีในวิหารยาวประมาณ 4 ห้อง มีเพียงรูปเดียวที่มีขนาดเท่าคนจริงสวมเครื่องทรงกษัตริย์ นั่นคือ พระอินทร์ผู้เป็นหัวหน้าแห่งนัตทั้งปวง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2489) ทรงได้กล่าวเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ ของนัตในช่วงรัชสมัยของพระเจ้ามินดง เนื่องจากพระเจ้ามินดงได้มีพระดำริให้รื้อศาลนัตแห่งหนึ่งทำให้ พระองค์ประชวร ดังมีข้อความดังนี้

“...ครั้งหนึ่งในรัชกาลพระเจ้ามินดง ผีเนตที่ศาลแห่งหนึ่งคร่ำย ทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้คนจน ร้อนถึงพระเจ้ามินดง จึงโปรดให้ทำพิธีส่งวิญญาณด้วยประการอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยตรัสว่า ผีเนตไป ปฏิสนธิแล้วให้รื้อศาลเสียเถิดคนจะได้หายครันคร้าม

...อยู่ต่อมาพระเจ้ามินดงประชวร มีอาการให้จุกแฉกเป็นกำลัง หมอหลวงถวายพระโอสถ เสวยก็ไม่หาย พวกเข้าเฝ้าปรึกษากันเห็นว่า คงเป็นด้วยถูกผีเนตที่ดำรัสสั่งให้รื้อศาลกระทำร้าย ด้วย ยังมิได้ไปเกิดใหม่ตั้งพระราชบริหาร จึงให้ทำศาลขึ้นอย่างเดิม พระเจ้ามินดงก็หายประชวร...”

ในหนังสือเที่ยวเมืองพม่าของไพรัตน์ สูงกิจบูลย์ได้กล่าวถึงนัตว่า มีเพียง 37 ตน โดยในช่วงสมัย อาณาจักรพุกาม เหลือนัตอยู่เพียง 22 ตน ต่อมาได้เพิ่มขึ้นในสมัยพระเจ้าอโนรธามังช่ออีก 15 ตน มีผู้ศึกษา

ค้นคว้าแนวคิด หลักฐานและบริบทของนัตไว้จำนวนมาก ซึ่งเป็นการให้แนวคิดในเรื่องผี ความเชื่อเรื่องผู้ปกปักรักษาในสังคมพม่าและในเวลาเดียวกันเป็นการสะท้อนคิดผ่านฐานคิดว่าด้วยเรื่องของอารักษ์ผู้ปกปักรักษา และการอ่อนน้อมร้องขอ ดังปรากฏในศาสนสถานเจดีย์ วัดของพม่าส่วนใหญ่จะมีศาลที่สะท้อนถึงนัต อันเนื่องด้วยความเชื่อของการร้องขอ อ่อนน้อมและผสมผสานระหว่างผีแบบดั้งเดิมกับผีในบริบทของการจัดวางตัวตนในแบบพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในปัจจุบัน

ภาพ 1 นัต 37 คนในสังคมพม่าที่มีความหมายเป็นอารักษ์ ซึ่งเป็นอดีตบุรพทิศตรี เป็นต้น เช่น พระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ พระเจ้าอลองสิธู (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2563)

เนี่ยะตา: ผีผู้ปกปักรักษาในบริบทสังคมกัมพูชา

สังคมกัมพูชาในสมัยโบราณและปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ สิ่งทีนอกเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจหรือเป็นที่พึ่งทางใจ จนกลายเป็นธรรมเนียมในการปฏิบัติต่อกัน แม้ว่าในสมัยปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้เริ่มเห็นห่างไป ความเชื่อเรื่องวิญญาณอารักษ์เนี่ยะตาในความหมายของสังคมเขมร หมายถึง สิ่งที่ทำให้อบอุ่น เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นสิ่งที่ให้คำตอบและช่วยแก้ปัญหาได้ (ในกรณีไม่สบาย เจ็บไข้ ป่วย) โดยเชื่อว่า เมื่อมีคนตายไป แต่ดวงวิญญาณยังมีชีวิตอยู่และอาศัยอยู่ใกล้ลูกหลานเพื่อช่วยดูแล หรือลงโทษหากมีความประพฤติไม่เหมาะสมหรือมีความประพฤติผิดต่อกฎธรรมเนียมสังคม โดยมีหลักฐานเกี่ยวกับผี ดังปรากฏในงานศึกษาของตริง เจีย (2518) ว่า

เขมรในสมัยก่อนประวัติศาสตร์มีความเชื่อภูตผีวิญญาณ สิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเชื่อว่า ผู้ที่ตายไปวิญญาณไม่ขาดสูญ ซึ่งวิญญาณเหล่านี้จะเกิดในภพต่อไปตามเหตุ กรรมที่สร้างมา วิญญาณของผู้ที่ตายไปจะยังคงอยู่เคียงคู่กับญาติ ๆ เพื่อช่วยดูแลให้ความคุ้มครอง ซึ่งวิญญาณเหล่านี้เรียกว่า เนี่ยะตา ถ้าเป็นผู้หญิงเรียกว่า โตน ฉะนั้น จึงมีการเรียกร่วมกันทั้งสองว่า โตน+ตา การตั้งคำว่า โตน อยู่ข้างหน้า โดยเชื่อว่า สมัยก่อนให้สิทธิผู้หญิงเป็นใหญ่ เป็นผู้นำ (กรณีในโบราณนิทานเรื่องพระทองนางนาคี) สมัยเขมรตั้งเมืองหลวงชื่อนครพนม “ฟูนอน” มีคำพูดที่ว่า “กลุ่มชาติพันธุ์เขมรดั้งเดิมมีความ

เชื่อว่า ฤๅติผีเนี่ยะกัตาและปิศาจต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องด้วยได้รับเอาวัฒนธรรมอินเดีย ความเชื่อเรื่องฤๅติผี ฤๅติญาณเหล่านี้ได้พัฒนามาเป็นตัวเป็นตน โดยตั้งพนม (ภูเขา) และสร้างประสาทพนม (ประสาทพนม ดา ประสาทพระวิหาร ประสาทพนมโกรม ประสาทพนมบาณอน เป็นต้น) มาเพื่อเป็นตัวแทนแห่ง ฤๅติญาณทั้งหลายนั้น เมื่อลัทธิพราหมณ์ ศาสนาเข้ามา (ในสมัยเมืองหลวงชื่อเจนฬา) ได้สร้างคิ่วลิ่งค์ ตั้งไว้ในประสาท โดยให้ความสำคัญว่า เป็นตัวแทนแห่งฤๅติญาณเรียกว่า เนี่ยะตา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้าพรหมเทพสังฆนายก คณะมหานิกายได้ศึกษาและให้ข้อมูลไว้ว่า (พุทธ ศาสนบัณฑิต, 2511) อารักษ์เนี่ยะตาเป็นฤๅติญาณที่ให้ความดูแล ปกครอง อารักขา ซึ่งในสังคมกัมพูชาเรียกว่า ดวงฤๅติญาณผีลบกาสา หรือดวงฤๅติญาณของบรรพบุรุษที่ยังเป็นห่วงแห่งหรือดวงฤๅติญาณที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ความ ดูแลบ้านเมืองและชุมชนนิคม ซึ่งปัจจุบันนี้ตามความหมายของท่าน หมายถึง ลบกาสา (เนี่ยะตา) ที่ตั้งอยู่ในวัด (ฉิม กระจอสม และจาบพิน, 2494; ตรึง เญย, 2547)

สมัยยุคมหานครมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อดวงฤๅติญาณหรือเนี่ยะตาเริ่มปรากฏขึ้นเป็นรูปร่างชัดเจน ในลักษณะเป็นตัวแทนที่สร้างขึ้นจากหิน ไม้ ดินเหนียว เรียกชื่อไปตามการนิยมนับถือกันว่า ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งสามารถปกป้องและให้กำลังใจได้ เช่น เชื้อเนี่ยะตาบองแดก เนี่ยะตากระหอมคอ (พนมเปญ) โลกตาเรียช (ราช) (จังหวัดเสียมเรียบ) เนี่ยะตาเคลียงเมือง (จังหวัดบัตดาบอง) ถ้าเป็นผู้หญิงเรียกว่า โคนโตย ยายเทพ ยาย แม้า ยายกระพมณูก เป็นต้น (เดวิด แซนด์เลอร์, 2546; เมียจ บุณณา, 2543)

มิเชล ตราณ (2546) กล่าวว่า เนี่ยะตาเป็นราชพิธีในพระมหากษัตริย์เขมรทุกพระองค์ที่ปรารถนาเพื่อให้ ผู้ที่เข้าทรงสถิต (เลี้ยงรูป) ได้บอกเหตุการณ์และชะตากรรมของบ้านเมือง เหตุโศกกลางที่จะเกิดขึ้น ส่วนราษฎร สามารถทรงอนุญาตให้มีหรือให้เล่นเนี่ยะตาได้ (ทรงสถิต) ท่านบอกอีกว่า เดิมเรียกว่า เทพยตาหรือเทพตา และ คำนี้ได้เรียกเรื่อยมาตามยุคตามสมัย ในที่สุดเรียกว่า เนี่ยะตา (ชาญชัย คงเพียรธรรม, 2556)

ดวงฤๅติญาณเนี่ยะตาตามความหมายที่สังคมกัมพูชาเรียกกันในการพิธีทรงสถิตรูปเรียกว่า เข้าแม่ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 อย่าง ดังนี้

1. ผู้ทรงร่างอารักษ์เนี่ยะตา/แม่มด (Medium) เป็นรูป/ตัวแทนดวงฤๅติญาณของผู้ที่ตาย โดยมีทรงร่าง จะมีเสียงและการกระทำของผู้ทรงร่าง มีอาการทำที่เหมือนคนยังมีชีวิตอยู่ทั้งการขออาหาร เสื้อผ้าและความ ต้องการอื่น ๆ
2. ผู้สื่อความ (Interpret of Medium) ตามธรรมเนียมกัมพูชาในพิธีทรงร่างสถิตรูปเรียกว่า โคนสนม เป็นผู้สื่อความจากผู้ทรงร่างรูปเพื่อซักถามปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือเหตุการณ์บ้านเมือง สังคมและ เรียกร้องขอความช่วยเหลือ หาวิธีทางแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นหรือช่วยดูแลผู้เจ็บป่วย

ในครอบครัวหนึ่งประกอบด้วยเชื้อสาย 2 อย่าง คือ ฝ่ายพ่อ (Paternal Lineage) และฝ่ายแม่ (Maternal Lineage) การที่จะทรงร่างสถิตรูปต้องไปหาหมอดูเพื่อรู้ว่า ในครอบครัวมีปัญหาอะไร (สมัยก่อน เพื่อจะรู้เหตุการณ์บ้านเมือง) แต่สมัยนี้เพื่อดูแลโรคไข้เจ็บป่วย ทำให้ครอบครัวมีแต่เหตุเลวร้าย เกิดความ เดือดร้อน ความไม่สบายใจ เมื่อหมอดูหาสาเหตุเห็นว่า เกิดจากฝ่ายพ่อหรือแม่ ก็จะจัดพิธีให้ทรงร่างสถิตรูป

พิธีทรงร่างอาร์กซ์เนียะตา/แม่มด ตามความเชื่อในสังคมกัมพูชาโบราณ (ปัจจุบันยังมีอยู่ในชนบท) เมื่อครอบครัวมีเหตุไม่สบายหรือเกิดความเดือดร้อนใจ เช่น เจ็บป่วยไข้ ก่อนที่จะนำไปหาหมอ (สมัยก่อนไม่มีแพทย์) ผู้ปกครองหรือญาติจะไปหาหมอดูเป็นเบื้องต้นก่อนเพื่อหาสาเหตุ เมื่อรู้ว่า เหตุเกิดจากความประหลาดไม่เหมาะสมของญาติฝ่ายพ่อ/ฝ่ายแม่ ตามความเชื่อของคนแก่คนเฒ่าในชนบท จะต้องจัดให้มีพิธีทรงร่างสถิตรูป (เสียง) อาร์กซ์เนียะตาหรือแม่มดเพื่อขอความอภัยที่ญาติฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่กระทำผิดในคลองธรรมนิยม ประเพณีและขอให้อภัยโทษ ในพิธีทรงร่างสถิตรูปนี้ดวงวิญญาณอาร์กซ์เนียะตาไม่ทรงสถิตได้ง่าย ๆ ผู้อยู่ในพิธีต้องเรียกร้องหลายครั้งหรืออาจเป็นชั่วโมง มีเล่นเพลงดนตรีทรงสถิตโดยเฉพาะ ส่วนผู้เล่นดนตรีต้องตีกลองหรือส่วนดนตรีอื่น ๆ ให้มีเสียงดังพร้อม ๆ กับเสียงเรียกร้องจากผู้เข้าร่วมในพิธีทรงสถิต เมื่อเนียะตาเข้าสิงแล้วจะมีเสียงเว้ ๊วส ฮี ฮีส ขึ้นอย่างดัง และตัว ขา แขน สัน กระโดดโลดเต้นตามจังหวะเพลงดนตรี ถือเทียนและนับจำนวนของที่เอามาเชื่อว่า ครบตามจำนวนประเพณีหรือไม่ ถ้าครบก็แสดงความพอใจ ถ้าไม่ครบ จะทำตัวในลักษณะงอน ไม่พอใจ บอกให้เอามาให้ได้ ส่วนผู้ที่เล่นเพลงดนตรีเมื่อเห็นดวงวิญญาณมาทรงร่างสถิตจะยิ่งเล่นเสียงดังและเร็วกว่าเดิม โดยดวงวิญญาณที่ทรงร่างสถิตรูปแล้วมักจะถือเครื่องมือที่ตนชอบมากที่สุด

มิเชล ตราณ (2546) กล่าวว่า สิ่งที่มาทรงสถิตส่วนมากจะชอบถือมีด ดาบ มัดผ้าแดงที่หน้าผาก มือ ขาแขนสั้น เคี้ยวฟัน หน้าตาน่ากลัว กระโดดเต้นไปเต้นมา สื่อสารด้วยภาษาเทพหรืออาร์กซ์เนียะตาผู้สื่อความกับดวงวิญญาณสักถามผู้ที่ทรงร่างว่า ใครทำให้ลูกเจ็บ/ลูกช้ำไม่สบาย เป็นผีฝ่ายพ่อหรือแม่ หรือเป็นผีมาจากที่อื่น รูปทรงร่างสถิตตอบว่า เป็นญาติฝ่ายนี้ ๆ หรือมีโซมาแต่ดวงวิญญาณผีคนอื่น ผู้สื่อความกับดวงวิญญาณสักถามหาสาเหตุว่า ทำไมต้องมาทำให้ลูกเจ็บเป็นแบบนี้ มีความประสงค์อะไร ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับบ้านเมืองผู้สื่อความจะถามเรื่องเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น และขออนุเคราะห์บอกวิธีทางแก้ไข สิ่งสถิตหรือดวงวิญญาณจะบอกตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กรณีสิ่งดวงวิญญาณบรรพบุรุษทรงร่างจะบอกตามความเป็นจริงว่าเป็นตามเหตุที่ตนไม่พอใจ ผู้ศึกษาเคยเข้าร่วมในพิธีนี้หลายครั้ง สังเกตเห็นว่า ส่วนมากดวงวิญญาณจะไม่พอใจกับลูกหลานที่มีความขัดแย้งกัน ลูกสาวแอบมีผู้ชายโดยผิดทำนองคลองธรรม บางครั้งลูกสาวของญาตินั้น ๆ มีผู้ชายมาพูดคุย แม้แต่พูดตาดินคนอื่น หรือบางครั้งตนไม่พอใจเมื่อเห็นลูกหลานล้มผู้ตายไปโดยไม่ทำบุญอุทิศให้หรือบางครั้งตนชอบบริโภคอาหารหรือเสื้อผ้าชนิดอื่น ๆ แต่ญาติไม่เชื่อนุทิศให้ สมัยปัจจุบันมีแพทย์ทันสมัยเมื่อไม่สบายลูกหลานนำไปหาหมอ ลืมผีฝ่ายพ่อแม่ ดวงวิญญาณเหล่านั้นไม่พอใจ ทำให้ลูกหลานป่วยไข้หรืออยู่ไม่เป็นสุข กระสับกระส่าย เร้าร้อนใจ การที่จะให้ดวงวิญญาณบุรุษหรือเนียะตาทรงร่างให้อภัยโทษในการกระทำสิ่งที่ผิดคลองธรรม นอกรีตขนบธรรมเนียมประเพณี ต้องมีการเช่นสรวงตามคำสั่งของวิญญาณทรงร่างเมื่อทรงร่างได้ให้อภัยและให้ลูกเจ็บ/ลูกช้ำ (คนที่กำลังไม่สบายอยู่) ดีขึ้นเป็นปกติ ตามความเชื่อในสังคมต้องจัดพิธีอีกหนึ่งเรียกว่า พิธีตามหาวิญญาณหรือเรียกขวัญ โดยญาติจะเอาตะกร้า กะเป๋ยไปจับวิญญาณหรือขวัญ (เฉพาะในความเชื่อในประเทศกัมพูชา) ของผู้ที่ไม่สบายกลับคืนมา โดยมีร้องประพันธ์เพลงในความเชื่อของสังคมกัมพูชาว่า เมื่อมีคนไม่สบาย เจ็บป่วยไข้ หลังจากจัดพิธีทรงร่างดวงวิญญาณแล้ววิญญาณหรือขวัญจะออกจากร่างไปอยู่ใต้ต้นไม้ที่ร่มเย็น ญาติ ๆ จะต้องเรียกขวัญกลับคืนมา

ความเชื่อเรื่องทรงร่างวิญญาณบุรุษ ไม่เพียงแต่เรื่องอาร์กซ์เนียะตาเท่านั้น แต่มีความเชื่อของคนในสังคมที่เชื่อว่า เมื่อมีคนเกิดมาใหม่ ญาติหรือพ่อแม่ต้องจัดให้มีพิธีหนึ่ง คือ การรับเอาครู ซึ่งคนในชนบทเกิดมา

ต้องมีครุกำเนิด โดยครุกำเนิดนี้ให้ความคุ้มครองดูแล ไม่ให้มีความอันตรายมาถึง การทรงร่างครุมีความงดงามกว่าการทรงร่างวิญญาณ ซึ่งครุนี้จะสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนมากกว่า ไม่กินเหล้า กินเนื้อเหมือนทรงร่างวิญญาณบุรุษ (โตนตา) กินแต่หมากพลูและสุบบุหรี่

ผู้ศึกษาเคยสังเกตเห็นการจัดพิธีทรงร่างบรรพบุรุษ ผู้ที่ทรงร่างจะพูดคุยกันด้วยภาษาเทพหรือภาษาเนี่ยตาเหมือนลักษณะเจรจากันสองฝ่าย ผู้ศึกษาเคยซักถามผู้ร่วมในพิธี โดยเขาบอกว่า วิญญาณบุรุษกำลังเจรจาทวงราคาจากครุกำเนิดเพื่อทรงร่างและบอกสาเหตุที่จะเข้ามา ภาพลักษณะแบบนี้บางครั้งคนหนึ่งทำหน้าที่สองคนเพื่อแย้งโต้กัน คือ วิญญาณบรรพบุรุษกับวิญญาณครุกำเนิดในสถิตร่างเดียวกัน

สำหรับความเชื่อเรื่องทรงร่างวิญญาณบรรพบุรุษนี้ เมื่อประเทศเริ่มพัฒนาหรืออยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส พิธีนี้เริ่มสูญหายไป โดยการบังคับ ชูไม่ให้ทำ โดยเฉพาะในสมัยการปกครองของพล พต (Pol Pot: 17 เมษายน 2518 ถึง 7 มกราคม 2522) หัวหน้าเขมรแดงไม่ชอบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อหรือการนับถือศาสนาจึงถูกปฏิเสธในสังคม โดยเขาเข้าใจว่า เป็นสิ่งมลายทางจิตใจ (เดวิด แชนด์เลอร์, 2546) เป็นสิ่งที่ทำให้คนเกียจคร้าน แต่อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงติดอยู่ในสังคมกัมพูชามาจนถึงปัจจุบัน

อารักษ์ผู้ปกป้องในบริบทสังคมไทย

ความเชื่อผีกับผู้ปกป้องมีอยู่ในดินแดนหรือในวิถีของชุมชนและสังคมมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ดังปรากฏในงานของศิริพร ณ ถลาง (2555) ในเรื่องอารักษ์บ้าน-อารักษ์เมือง การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ในวิถีชีวิตไทย-ไทในปัจจุบัน ซึ่งเสนอแนวคิดเรื่องอารักษ์ในประเทศไทยในประเด็นว่า

ความเชื่อเกี่ยวกับผีอารักษ์เป็นความเชื่อดั้งเดิมของชนชาติไทและชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ โดยนำเสนอบทสังเคราะห์ลักษณะการดำรงอยู่และบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ในสังคมไทยปัจจุบันจากกรณีศึกษา 2 กรณี คือ กรณีศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์บ้านของชาวไทลื้อที่บ้านไม้ลุงชน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และกรณีศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับอารักษ์เมืองเชียงใหม่ ผลจากการสังเคราะห์ข้อค้นพบที่สอดคล้องกันจากทั้งสองกรณีศึกษาเป็นประเด็นเรื่องพลวัตและการผสมผสานทางความเชื่อและพิธีกรรมระหว่างความเชื่อเรื่องผีอารักษ์ของชาวไทลื้อกับชาวไทยวนล้านนา และระหว่างความเชื่อเรื่องผีอารักษ์กับพุทธศาสนา นอกจากนี้ ทั้งสองกรณีศึกษายืนยันว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ยังคงมีบทบาททางจิตใจและบทบาททางสังคม...ปรากฏการณ์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์ในดินแดนชนชาติไทกลุ่มต่าง ๆ ในหลายแ่งมุม ทั้งในฐานะความเชื่อดั้งเดิม ทั้งปรากฏการณ์ทางความเชื่อเรื่องผีอารักษ์ที่มีการผนวกรวมกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและผีวีรบุรุษ และปรากฏการณ์การใช้ผีอารักษ์ในฐานะเป็นสื่อแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบททางสังคมไทยในปัจจุบัน

ดังปรากฏในหลักฐานหนังสือที่บันทึกโดยนักบวชชาวฝรั่งเศส ฌ็อง-บาติสต์ ปาลกัว (ฝรั่งเศส: Jean-Baptiste Pallegoix: ค.ศ. 1805-1862/พ.ศ.2348-2405) หรือที่รู้จักในนามพระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ ที่บันทึก

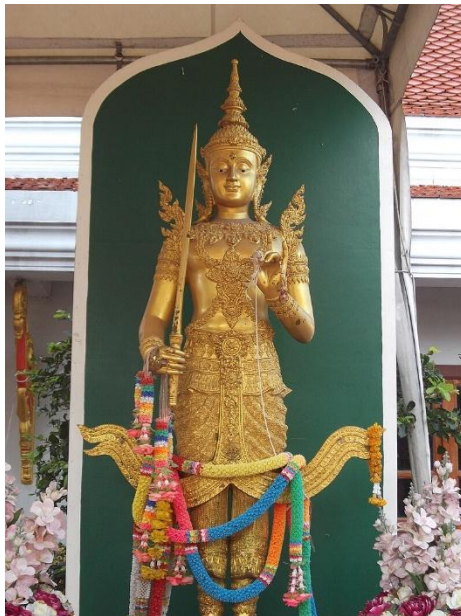
ในหนังสือเล่าเรื่องกรุงสยาม (Description du Royaume Thai ou Siam) อันเกี่ยวกับศาลหลักเมือง ดังข้อความที่ว่า

มงเซญูร์ บรูกีแอรส์ (Monseigneur Bruguières) ได้เล่าไว้ในจดหมายของท่านเกี่ยวกับประเพณีการถือโชคกลางของอนารยะอันมีอยู่ในประเทศสยามทุกครั้งเมื่อจะมีการสร้างประตูเมืองใหม่ ข้าพเจ้าเองก็เคยอ่านพบเหตุการณ์คล้าย ๆ นี้ในพงศาวดารสยามเหมือนกัน ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่า จะเป็นความจริงดังที่เล่าลือกันนัก เขาว่า กันดังนี้ เมื่อสร้างประตูเมืองใหม่ในกำแพงพระนคร หรือแม้เพียงซ่อมขึ้นใหม่ ไม่ทราบว่าเขาใช้กำหนดกฎถือโชคถือกลางข้อไหนที่ว่า ต้องฆ่าคนที่บริสุทธิ์ คือ ไม่มี ความผิดเสียสามคน การกระทำอันป่าเถื่อนนี้มีดังนี้ คือ หลังจากที่พระเจ้าแผ่นดินได้ทรงปรึกษากับขุนนางผู้ใหญ่เป็นการลับแล้วก็ส่งราชบุรุษคนหนึ่งไปที่ประตูเมืองที่จะดำเนินการซ่อมแซมนั้น นาน ๆ ครั้ง ราชบุรุษนั้นจะทำทีตะโกนเรียกหาใครคนหนึ่งนั้นขึ้นมาดัง ๆ เขาออกชื่อประตูเมืองนั้นซ้ำซากหลายครั้งหลายหนปรากฏอยู่เนื่อง ๆ ว่า ประชาชนที่ผ่านไปมา เมื่อได้ยินเสียงร้องเรียกทางเบื้องหลัง ก็มักจะเหลียวหน้ามาดู ทันใดนั้นราชบุรุษกับพวกก็จะเข้ารุมล้อมจับเอาคนที่เหลียวหน้ามาดูนั้นไปสามคน อันเป็นที่แน่ว่า ชะตาชีวิตของเขาถึงฆาตแล้ว ไม่มีการปฏิบัติใด ๆ สัญญาประการใด ๆ หรือการเสียสละใด ๆ ที่จะช่วยชีวิตเขาไว้ได้ เขาหลุดหลุมใหญ่ขึ้นในช่องประตูเมืองนั้นแล้วผูกเสาคานใหญ่ชักขึ้นไปเหนือหลุมนั้นในระดับสูงพอสมควร โยงไว้ด้วยเส้นเชือกสองเส้นหัวท้ายให้เสาหรือซุงนั้นแขวนอยู่ตามทางนอน เหมือนอย่างลูกทียบ (Presoir) ฉะนั้น ครึ่งถึงวันกำหนดที่จะกระทำการอันอรุณนี้ ก็เลี้ยงผู้เคราะห์ร้ายให้อิ่มหน้าสำราญแล้วแห่แหนไปที่หลุมนั้น พระเจ้าแผ่นดินและข้าราชการก็จะเสด็จและไปให้ความเคารพด้วย พระเจ้าแผ่นดินมีรับสั่งให้บุคคลทั้งสามนั้นเฝ้าประตูเมืองไว้ด้วย และให้เร่งแจ้งข่าวให้รู้เกลือกว่า มีอริราชศัตรูหรือผู้คิดกบฏจะยกเข้าโจมตีพระนคร ครั้นแล้วเขาก็ตัดเชือกปล่อยให้เสาหรือซุงหล่นลงมาบนศีรษะผู้เคราะห์ร้าย ผู้ตกเป็นเหยื่อของการถือโชคกลางนั้นบีบแบนอยู่ในหลุม คนไทยเชื่อว่า ผู้เคราะห์ร้ายเหล่านี้จะกลายเป็นอารักษ์จำพวกที่เรียกกันว่า ผี (Phi) ราษฎรสามัญบางคนก็กระทำการฆาตกรรมแก่ทาสของตนในทำนองเดียวกันนี้ เพื่อใช้เป็นผีเฝ้าชุมทรัพย์ที่ตนฝังซ่อนไว้

ถ้าหญิงคนใดแทงลูก เขาจะเรียกหมอมผีมา นำเด็กตายคลอดนั้นลงใส่หม้อดิน ถือไว้ในมือซ้าย ส่วนมือขวาถือดาบ ครั้นไปถึงชายน้ำ ก็พราสาทยามมนตรีสาปลูกกรอก (Avorton) นั้นแล้วฟันหม้ออย่างแรง โยนทิ้งน้ำไป หมอมผีบางคนก็เลี้ยงลูกกรอกนั้นไว้ เรียกกันว่า เลี้ยงผี กล่าวกันว่า หมอมผีเหล่านั้นสามารถใช้คาถาอาคมบันดาลสิ่งมหัศจรรย์ได้หลายประการ สามารถใช้ผีร้ายไปสิงในร่างกายของบุคคลที่ตนจะก่อความรำคาญให้ได้ ผีร้ายที่ส่งไปนั้นรู้จักกันในชื่อว่า กระสือ (Kasu) กระหัง (Kahang) และจะกละ (Xakla) เมื่อมันเข้าสิงอยู่ในร่างกายของมนุษย์แล้ว มันก็จะกินตับปอดหัวใจ แล้วก็ถึงลำไส้ บุคคลผู้นั้นจะผ่ายผอมลงไปทันตาเห็นทีเดียว ผอมแห้งลงไปทุกที ในที่สุดก็จะตายในไม่ช้า เมื่อก่อนนี้หมอมผีอาจเสกหนังควยทั้งผืนย่องลงมาเหลือเท่าเมล็ดถั่วได้ เมื่อใส่ลงไปในการอาหารของ

บุคคลที่ตนปรารถนาจะทำร้ายแล้ว พอกลื่นลงไปเท่านั้น หนึ่งจะบานอย่างน่ากลัวจนพุงของบุคคลที่บริโภคเข้าไปโดยไม่รู้ตัวนั้นแตกตาย (ม. ปาลเลอรักวัช, 2549)

นอกจากนี้ ยังมีงานที่สะท้อนแนวคิดและลักษณะความเชื่อไว้ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ งานของพระมหา วีรพล วีรพล (สิงสาร) และคณะ (2566) เรื่องสถานะและบทบาทของอารักษ์หลวงนครน่าน และในงานของ มานิตย์ ไศกค้อ และปฐม หงษ์สุวรรณ (2560) เรื่องบทบาทของตำนานและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีมหีเห็ดดีใน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ในงานศึกษาของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2525) ในเรื่องเจ้าที่และผีปู่ย่า: พลวัตของความรู้ชาวบ้านอำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น โดยงานทั้งหมดสะท้อนถึงความรู้ที่ว่าด้วยอารักษ์ และวิญญาณของผู้ปกครองที่ปรากฏเป็นคติชนในท้องถิ่นจนกระทั่งกลายเป็นส่วนสำคัญของชุมชนและอยู่ใน ฐานะที่เหนือธรรมชาติและมีบทให้คุณให้โทษในเชิงนามธรรมและมีมิติของการควบคุมในแบบศีลธรรมด้วย เช่นกัน

ภาพ 2 พระสยามเทวาธิราช อารักษ์ในสังคมไทย ณ วัดอาวุธวิกสิตาราม กรุงเทพฯ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2558)

แนวคิดที่ว่าด้วยผีกับการเป็นผู้ปกป้อง

แต่เดิมในทุกสังคมคงไม่มีผู้ปกป้องในเชิงหลักการหรือแนวปฏิบัติที่ชัด การเชื่อต่อสิ่งชื่ออื่น ๆ ในเชิง นามธรรมจึงมีอยู่ในทุกสังคม รวมทั้งในอุษาคเนย์ที่มีแนวคิดเรื่องผี ซึ่งเป็นชุดควบคุมจริยธรรมทางสังคมชุด หนึ่งทีก่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายในเชิงสังคม ดังปรากฏในงานของกฤติธี ศรีเกต (2564ก) เรื่อง ความเชื่อเรื่องนัตกับการเมืองวัฒนธรรม: พหุวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสความเป็นเมืองในมณฑลทะเลย์ ที่เสนอ ผลการศึกษาว่า

พหุวัฒนธรรมและประชาธิปไตยเชิงวัฒนธรรมผ่านพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัตในพื้นที่มณฑลเลย ประเทศเมียนมา ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัตมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและฝ่ายประชาชนผู้นับถือ นัต โดยฝ่ายผู้ประกอบการพยายามเข้ามาควบคุมจัดการหรือกระทั่งทำลายความเชื่อเรื่องนัตในบางยุค แต่พหุวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัต ก็จะเป็นปรากฏการณ์สำคัญในการป้องกันกระแสสุดโต่ง และจะเป็นพื้นฐานสำคัญรองรับกระแสการขยายตัวของเมือง ตลอดจนการพัฒนาประชาธิปไตยของเมียนมาในอนาคต การเมืองวัฒนธรรมนัต พหุวัฒนธรรมประชาธิปไตยเชิงวัฒนธรรมความเป็นเมืองในมณฑลเลย

ในงานของกฤติธี ศรีเกตุ (2564) เรื่องนัตพม่ากับการเมืองวัฒนธรรม: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางการเมืองวัฒนธรรมในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัตในประเทศเมียนมา เสนอผลการศึกษาว่า

1) ความเป็นมาของความเชื่อเรื่องนัตของเมียนมาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ทางการเมือง ประวัติศาสตร์สำคัญ พิธีกรรมการบูชา นัต ตลอดจนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัต 2) วิเคราะห์บทบาทการต่อสู้ต่อรองและการประนีประนอมของฝ่ายผู้ประกอบการและฝ่ายประชาชนในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัต นัตองค์สำคัญจำนวนมากมีประวัติและพิธีกรรมการบูชาเกี่ยวข้องกับการเมือง อีกทั้งพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัต ก็ยังมีผลประโยชน์ที่ส่งผลให้หลายฝ่ายเข้ามาเกาะเกี่ยว 3) ทั้งผู้ประกอบการและประชาชนต่างได้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีบทบาทในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัต โดยฝ่ายผู้ประกอบการได้ใช้อำนาจรัฐควบคุมพื้นที่นี้มาโดยตลอดเพื่อการสถาปนาอำนาจนำของฝ่ายตน พื้นที่ทางความเชื่อเรื่องนัตพม่าจึงเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบประชาธิปไตยเชิงวัฒนธรรมในประเทศเมียนมาเอง

มนทัศน์เรื่องผีในแต่ละสังคมย่อมเปลี่ยนไปด้วยเหตุผลในเรื่องช่วงเวลาและค่านิยมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนไป ดังปรากฏในงานศึกษาเรื่องหน้าที่ทางสังคมของความเชื่อผีบรรพบุรุษไทยโง่ง บ้านเกาะแรด จังหวัดนครปฐม (เรณู เหมือนจันทร์เชย, 2558) ที่สะท้อนผลจากการศึกษาว่า

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและหน้าที่ทางสังคมของความเชื่อผีบรรพบุรุษไทยโง่ง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อผีบรรพบุรุษของชาวไทยโง่งมีความเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมที่สืบสานจากอดีตได้อย่างชัดเจน และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมไทยโง่งอย่างยั่งยืน ไทยโง่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความเชื่อและให้ความสำคัญต่อผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมากและมีการสืบทอดความเชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อผีบรรพบุรุษของชาวไทยโง่งที่หมู่บ้านเกาะแรด อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นกรณีศึกษา ในประเด็นต่าง ๆ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผีของไทยโง่ง

ในงานศึกษาเรื่องผีผู้ชายกับความอ่อนแอของความเป็นชายในสังคมปิตาธิปไตยไทย กรณีศึกษา ภาพยนตร์เรื่องโรงแรมผี (2545) เดอะเลตเตอร์ เขียนเป็นส่งตาย (2549) และผีไม้จิ้มฟัน (2550) (ธนวัฒน์ ปัญญาพันธ์ และถิรวัฒน์ วรรณพฤกษ์, 2565) ที่สะท้อนผลการศึกษาออกมาเป็นภาพแทนของผีผู้ชายที่ปรากฏในภาพยนตร์ผีไทย เพื่อชี้ให้เห็นมุมมองความอ่อนแอของความเป็นชายในสังคมปิตาธิปไตยแบบไทย ผ่านตัวบทภาพยนตร์ผีไทยคัดสรรที่มีตัวละครผีผู้ชายเป็นตัวละครผีหลักจำนวน 3 เรื่องหลัก ได้แก่ โรงแรมผี (2545) กำกับโดยอนุกุล จาโรทก เดอะเลตเตอร์ เขียนเป็นส่งตาย (2549) กำกับโดยกพล ทองพลับ และผีไม้จิ้มฟัน (2550) กำกับโดยปิยะพันธ์ ชูเพ็ชร โดยใช้แนวคิดภาพแทน (Representation) ในการศึกษาประกอบกับการศึกษาตัวบท ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบสำคัญของความเป็นชายในสังคมไทย คือ ความเป็นสุภาพบุรุษ แม้เงื่อนไขดังกล่าวนี้จะสร้างให้ผู้ชายมีอัตลักษณ์สู่ความเป็นสมัยใหม่ (ศิวีไลซ์)

หรือในงานศึกษาเรื่องกระบวนการทัศน์ใหม่ของความเชื่อในสังคมไทย: ผี พราหมณ์ พุทธศาสนา และวิทยาศาสตร์ (พระศุภราชัย สุรสโก และคณะ, 2563) ที่สะท้อนผลการศึกษาว่า

การนำเสนอกระบวนการทัศน์ทางความเชื่อของสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยนำเสนอการเปลี่ยนจากกระบวนการทัศน์ดั้งเดิม คือ เชื่อว่า มีเฉพาะผี พราหมณ์และพุทธศาสนา มาเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ คือ ผี พราหมณ์ พุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ ซึ่งในบทความนี้ได้นำเสนอว่า กระบวนการทัศน์ผี พราหมณ์และพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่เรียกว่า ความเชื่อมากกว่าที่จะเป็นวิทยาศาสตร์แห่งการเรียนรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่า วิทยาศาสตร์ในสังคมไทยเป็นเพียงเครื่องมือที่รัฐใช้ในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม ดังนั้น สถานะทางความรู้ที่แม้ว่าจะปฏิเสธความเชื่อดั้งเดิม แต่ก็ยังไม่สามารถก้าวเข้าสู่ความรู้แบบใหม่ภายใต้บริบทของวิทยาศาสตร์ได้

ในงานศึกษาเรื่องคติความเชื่อเรื่องผีสู่รูปแบบพื้นที่ว่างชุมชนและเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นชาวเขมรถิ่นไทยในบริบทพื้นที่อีสานใต้ (นิโรธ ศรีมันตะ และนัฐริกา นวพันธ์, 2562) ที่สะท้อนการศึกษาว่า

การดำเนินชีวิตในสังคมชาวเขมรถิ่นไทยยังคง ปรากฏคติความเชื่อในเรื่องผี ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ผีในสภาพแวดล้อม ผีบรรพบุรุษ และผีในความเชื่อของบุคคล ซึ่งคติความเชื่อเหล่านี้นอกจากเป็นสิ่งที่คอยกำหนดพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวเขมรถิ่นไทยแล้วยังสะท้อนถึงลักษณะการใช้ที่ว่างในชุมชนและเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นรูปแบบประยุกต์ และเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นสมัยใหม่ สรุปคือ ความเชื่อเรื่องผีมีผลต่อรูปแบบผังชุมชน ภูมิทัศน์ชุมชน และที่ว่างในเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น ซึ่งคติความเชื่อเรื่องผีที่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบพื้นที่ว่างชุมชน และเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น ยังคงมีความสำคัญสืบต่อมาจากอดีตสู่ปัจจุบันของสังคมชาวเขมรถิ่นไทย

ในงานศึกษาของสังกุมิ ละออ (2564) ในเรื่องภาพสะท้อนทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอในเรื่องเล่าผีเขมร ที่ศึกษาจากเรื่องเล่าผีเขมรกว่า 100 เรื่อง ที่ได้ข้อสรุปว่า

ชาวเขมรเรียกผีทั่วไปว่า ผี ความเชื่อเรื่องผีในสังคมเขมรจัดกลุ่มตามพัฒนาการทางระบบความเชื่อได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผีดั้งเดิม คือ ผีที่อยู่ในความเชื่อของชาวเขมรมาแต่บรรพกาล กลุ่มผีจากอิทธิพลของศาสนาพุทธ คือ ผีตามคติความเชื่อในศาสนาพุทธ ซึ่งมี 3 จำพวก คือ สัมภเวสี เปรต และอสุรกาย และกลุ่มผีจากวัฒนธรรมภายนอก คือ ผีที่นอกเหนือจากกลุ่มผีดั้งเดิมและผีที่เกิดจากอิทธิพลของศาสนาพุทธ การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมในเรื่องเล่าผีเขมร 7 ด้าน พบว่า 1. ด้านความเชื่อและค่านิยม ชาวเขมรเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่น 2. ด้านเรื่องไสยศาสตร์มีกลุ่มป้องกัน กลุ่มช่วยเหลือ และกลุ่มทำร้าย 3. ด้านความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา ชาวเขมรเชื่อในหลักธรรมคำสอน เรื่องเวรกรรม และเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด 4. ด้านประเพณีพิธีกรรม มีประเพณีบวชแต่งงาน และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผี 5. ด้านการเมืองการปกครอง การเมืองการปกครองระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับสยาม เวียดนามและฝรั่งเศส ส่วนการเมืองการปกครองภายในประเทศเกี่ยวข้องกับเขมรแดง 6. ด้านเศรษฐกิจพบการประกอบอาชีพต่าง ๆ และการเข้ามาของทุนและวัฒนธรรมตะวันตก 7. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม พบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับผี และคนกับสิ่งแวดล้อมนั้น กลวิธีการนำเสนอในเรื่องเล่าผีเขมรพบว่า 1. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องพบว่า ใช้คำที่มีความหมายว่า ผี ใช้ชื่อตัวละครหรือพฤติกรรมของตัวละครหลัก ใช้ชื่อสถานที่ ใช้วิธีบอกเนื้อหาของเรื่อง และใช้วิธีตั้งชื่อเรื่องเป็นคำถาม 2. โครงเรื่องใช้ความขัดแย้งระหว่างตัวเอกกับคู่กรณีมากที่สุด รองลงมาเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม 3. แนวคิดพบว่า มีผีดีกับผีร้าย 4. เรื่องราวของเรื่องเล่าผีส่วนใหญ่สะท้อนความรัก รองลงมาเกี่ยวกับความโลภ 5. ตัวละครผีมีผีที่ปรากฏตัว และผีที่ไม่ปรากฏตัว

สังกุมิ ละออ และอุเทน วงศ์สถิต (2564) ในงานเรื่องภาพสะท้อนสังคมพุทธในเรื่องเล่าผีเขมร ที่ศึกษาถึงเรื่องเล่าผีเขมร ความเชื่อเรื่องผีเขมร ผีพุทธในสังคมเขมร พบว่า

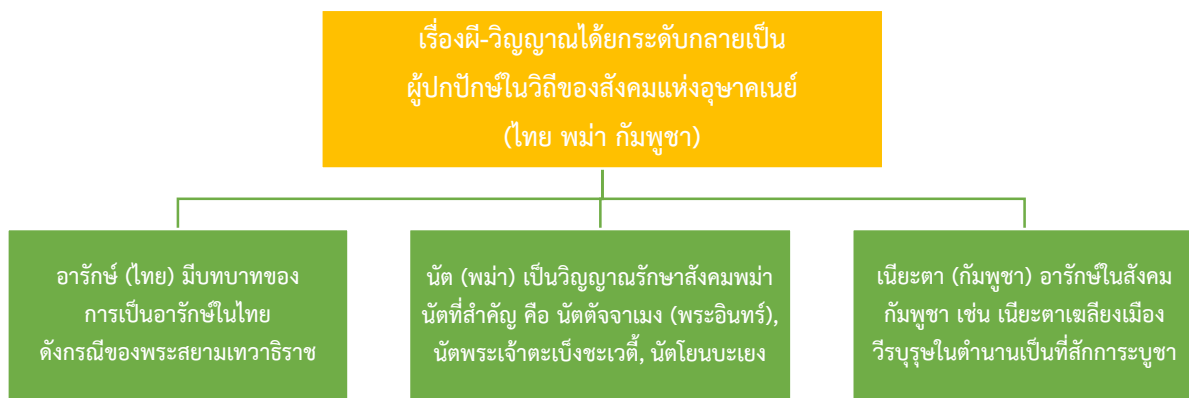
1) ความเชื่อเรื่องผีเขมร ช่วงแรกมีความเชื่อว่า ผีอยู่ในธรรมชาติ อาทิ ในน้ำ ป่า เขา และมีผีบรรพบุรุษ เมื่อรับพระพุทธศาสนาเข้ามา จึงรับเอาคติความเชื่อเรื่องผีในศาสนาพุทธ และเมื่อเครื่องมือสื่อสารพัฒนา จึงรับความเชื่อเรื่องผีจากวัฒนธรรมภายนอก 2) ผีเขมรแบ่งตามพัฒนาการการนับถือได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผีดั้งเดิม คือ ผีที่อยู่คู่กับสังคมเขมรมาแต่บรรพกาล 2. ผีพุทธ คือ ผีที่เกิดจากอิทธิพลความเชื่อของศาสนาพุทธ และ 3. กลุ่มผีจากวัฒนธรรมภายนอก คือ ผีที่เข้ามาในสังคมเขมร เมื่อโลกการสื่อสารก้าวหน้า 3) ภาพสะท้อนทางสังคมในเรื่องเล่าผีเขมร ในกลุ่มผีดั้งเดิม ชาวเขมรเชื่อว่า เป็นผีบรรพบุรุษที่ให้ความคุ้มครอง ควบคุมพฤติกรรมคนในสังคม และช่วยบันดาลความสุขให้ กลุ่มผีพุทธ มี 3 จำพวกตามคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ 1. สัมภเวสี 2. เปรต และ 3.

อสุรกาย ส่วนกลุ่มผีจากวัฒนธรรมภายนอก ชาวเขมรนำเข้ามาเพื่อความบันเทิง ไม่มีพิธีกรรม ส่วนภาพสะท้อนทางสังคมอื่น ๆ จากเรื่องเล่าผีเขมร มีทั้งด้านความเชื่อเรื่องผี ด้านไสยศาสตร์ ด้านพุทธศาสนา และด้านนิเวศวิทยา

จากภาพรวมงานศึกษาที่ยกมาเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยผีกับการเป็นผู้ปกปักรักษา ซึ่งปรากฏมีอยู่ในทุกสังคม ซึ่งอาจมีภาวะเปลี่ยนแปลงหรือกลืนกลายเป็นไปตามสถานการณ์ของความเป็นเมืองและพัฒนาการของชุมชน และมีการถูกออกแบบไปตามสถานของแต่ละพื้นที่ แต่มีนัยของการควบคุมทางศีลธรรม เป็นกระบวนการหนึ่งในการควบคุมสังคมในองค์กรร่วมด้วยเช่นกัน แนวคิดเรื่องผี ผีแบบเดิม จึงเป็นชุดควบคุมจริยธรรมทางสังคมชุดหนึ่งที่เป็นทั้งอารักษ์และตรงกันข้ามในกรณีที่ไม่เป็นไปตามกติกาหรือกฎทางสังคมที่ถูกออกแบบโดยผี แต่ทั้งหมดมีเป้าหมายเพื่อควบคุมศีลธรรมและขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายในเชิงสังคม

องค์ความรู้ใหม่

ผีกับการเป็นผู้ปกปักรักษา ปรากฏมีอยู่ไทย พม่า และกัมพูชา แม้ปัจจุบันจะมีภาวะเปลี่ยนแปลงต่อความเชื่อหรือความเข้มข้นที่จากหายหรือกลืนกลายเป็นก็ตาม แต่นัยทั้งหมดมีเป้าหมายเพื่อควบคุมศีลธรรมและขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายในเชิงสังคม ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพ 3 ความเชื่อเรื่องผี วิญญาณได้ยกระดับกลายเป็นผู้ปกปักรักษาในวิถีของสังคมแห่งอุษาคเนย์ไทย พม่า และกัมพูชา

สรุป

ผีในมิติของสังคมไทย พม่า กัมพูชา เป็นผู้ควบคุมจริยธรรมทางสังคม เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปวัฒนธรรมผีที่มีอำนาจหน้าที่ในทางสังคมน้อยลงเมื่อเทียบกับจริยธรรมที่มาพร้อมกับความทันสมัย ดังปรากฏผ่านเทคโนโลยีในแบบปัจจุบัน ผีที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้กลายเป็นค่านิยมทางศีลธรรมในตัวด้วย และเป็นเพียงอนุสรณ์แห่งความเชื่อไปพร้อมกับช่วงเวลา แต่ตามชนบทยังมีการปฏิบัติต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ผี

บรรพบุรุษหรือดวงวิญญาณของบุรุษนี้ เมื่อให้ความเชื่อและนับถือจึงกลายเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจเหนือวิสัยของมนุษย์ เป็นสิ่งลึกลับ หากในภาษาคนธรรมดาเรียกว่า ดวงวิญญาณโดนตา ถ้าเป็นในลักษณะทรงเจ้าหรือทรงร่าง/วิญญาณ เรียกอีกแบบหนึ่งว่า อารักษ์เนี่ยะตาหรือแม่มด แม้จะเรียกอย่างไรก็ตาม ความเชื่อทั้งหมดนี้ได้อ่อนกำลังลงและเกิดภาวะความเสื่อมถอยที่ทำให้ภาวะเหล่านี้เกิดภาวะชะงักงันจนกระทั่งปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤติธี ศรีเกตุ. (2564ก). ความเชื่อเรื่องนัตกับการเมืองวัฒนธรรม: พหุวัฒนธรรมท่ามกลางกระแสความเป็นเมืองในมณฑลพะเยา. *วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 51 (1), 1-24.
- กฤติธี ศรีเกตุ. (2564ข). นัตพม่ากับการเมืองวัฒนธรรม: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางการเมืองวัฒนธรรมในพื้นที่ความเชื่อเรื่องนัตในประเทศเมียนมา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 9 (5), 1820-1839.
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (2556). ความเชื่อเรื่องเนี่ยะตาในสังคมเขมร. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 7 (2), 47-62.
- ฉิม กระจง และจาบพิน. (2494). *พระราชพิธีทวาทศมาส*. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- เดวิด แชนด์เลอร์. (2546). *ประวัติศาสตร์กัมพูชา*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำรามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- ตริง เงย. (2518). *อริยธรรมเขมร*. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- ตริง เงย. (2547). *ประวัติศาสตร์เขมร*. พนมเปญ: อบรม.
- ธนเดช ต่อสร และคณะ. (2560). ความหมายและการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่อง “ผีปอบ” ในบริบทสังคมไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. 9 (2), 152-167.
- ธนวัฒน์ ปัญญาพันธ์ และถิรวัฒน์ วรรณพฤกษ์. (2565). ผีผู้ชายกับความอ่อนแอของความเป็นชายในสังคมปิตาธิปไตยไทย กรณีศึกษาภาพยนตร์เรื่องโรงแรมผี (2545) เดอะเลตเตอร์ เขียนเป็นส่งตาย (2549) และผีไม้จิ้มฟัน (2550). *วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ*. 10 (1), 325-354.
- นิโรธ ศรีมันตะ และนัฐริกา นวพันธ์. (2562). คติความเชื่อเรื่องผีสู่รูปแบบพื้นที่ว่างชุมชนและเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นชาวเขมรถิ่นไทยในบริบทพื้นที่อีสานใต้. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล*. 28 (1), 35-49.
- พระมหาวีรพล วีรพล (สิงสาร) และคณะ. (2566). สถานะและบทบาทของอารักษ์หลวงนครน่าน. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (2), 1-15.
- พระศุภราชัย สุรสโก และคณะ. (2563). กระบวนทัศน์ใหม่ของความเชื่อในสังคมไทย: ผี พราหมณ์ พุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*. 7 (3), 1-14.
- พุทธศาสนบัณฑิต. (2511). *พจนานุกรมเขมร*, พิมพ์ครั้งที่ 5. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- ม. ปาลเลอร์กัวซ์. (2549). *พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ เล่าเรื่องกรุงสยาม (Description du Royaume Thai ou Siam)*. สันต์ ท. โกมลบุตร. (ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: ก้าวหน้า.

มานิตย์ โศกค้อ และปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). บทบาทของตำนานและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีมหะศักดิ์ในอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 8 (1), 405-422.

มิเชล ตราณ. (2546). *วัฒนธรรมเขมรสุรินทร์*. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.

เมียง บุณณา. (2543). *ประเพณีและขนบธรรมเนียมเขมร*. พนมเปญ: บายัน.

เรณู เหมือนจันทร์เชย. (2558). หน้าที่ทางสังคมของความเชื่อผีบรรพบุรุษไทยเชิง บ้านเกาะแรต จังหวัดนครปฐม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 34 (1), 85-103.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (15 มีนาคม 2558). *พระสยามเทวาธิราช*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567, จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A#/media/%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%A5%E0%B9%8C:%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B8%E0%B8%98%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A1_%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%95%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%94_%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%9E%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3_\(5\).jpg](https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A#/media/%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%A5%E0%B9%8C:%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B8%E0%B8%98%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A1_%E0%B9%80%E0%B8%82%E0%B8%95%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%94_%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%B8%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%9E%E0%B8%A1%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3_(5).jpg)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (17 กุมภาพันธ์ 2563). *นะ (วิญญูณ)*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567, จาก [https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%99%E0%B8%B0_\(%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%93\)#/media/%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%A5%E0%B9%8C:20200217_113433_Mount_Popa_Mandalay_Region_Myanmar_anagoria.jpg](https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%99%E0%B8%B0_(%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%93)#/media/%E0%B9%84%E0%B8%9F%E0%B8%A5%E0%B9%8C:20200217_113433_Mount_Popa_Mandalay_Region_Myanmar_anagoria.jpg)

ศิริพร ณ ถลาง. (2555). อารักษ์บ้าน-อารักษ์เมือง การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผี อารักษ์ในวิถีชีวิตไทย-ไทในปัจจุบัน. *วารสารไทยศึกษา*. 8 (1), 41-68.

ศิริพร ณ ถลาง. (17 ตุลาคม 2561). *อารักษ์บ้าน-อารักษ์เมืองในวัฒนธรรมชนชาติไท: พลังและพลวัต*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/10/17/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B9%8C%E0%B8%9A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99-%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B9%8C%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD/>

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2489). *เที่ยวเมืองพะม่า*. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.

- สัจภูมิ ละออ และอุเทน วงศ์สถิต. (2564). ภาพสะท้อนสังคมพุทธในเรื่องเล่าผีเขมร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 9 (3), 1144-1156.
- สัจภูมิ ละออ. (2564). *ภาพสะท้อนทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอในเรื่องเล่าผีเขมร.* วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2525). *เจ้าที่และผีปู่ย่า: พลวัตของความรู้ชาวบ้านอำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น.* เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Braun, K. (15 January 2001). *Syncretism in Burma and Thailand.* Retrieved 15 September 20 0 8 , from <https://vanhoahoc.edu.vn/nghien-cuu/tai-lieu-tieng-nuoc-ngoai/other-cultures/1082-kelly-syncretism-in-burma-and-thailand.html>

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับความเชื่อเรื่องศิวลिंगค์ Brahmanic-Hinduism and the Faith of Shiva Linga

พระมหานวามินทร์ อินทคุตโต (แก้วศรี)

Phramaha Navamin Indakutto (Kaewsri)

วัดบุปผารามวรวิหาร กรุงเทพฯ

Wat Buppharamworawiharn, Bangkok

First/Corresponding Author, E-mail: plug.kea@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับศิวลिंगค์ ซึ่งเป็นโบราณวัตถุทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่จำแนกเป็นลักษณะได้ 5 รูปแบบ คือ (1) แบบแท่นกลมทรงกระบอก (2) แบบแท่นกลมทรงกระบอก (3) แบบแท่นหินธรรมชาติ (4) แบบสมมติเอาสิ่งธรรมชาติแทนศิวลिंगค์ และ (5) แบบผสมในวัฒนธรรมฮินดู การกราบไหว้บูชาศิวลिंगค์เป็นความเชื่อที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน เพราะถือเป็นตัวแทนของพระศิวะ โดยชาวฮินดูจะบูชาศิวลिंगค์วันละ 3 ครั้ง คือ เช้า กลางวันและเย็นต่อหน้าศิวลिंगค์ในเทวาลัย ซึ่งมีพราหมณ์เรียกว่า ไศเวศ เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธี ชาวฮินดูเชื่อว่า การบูชาศิวลिंगค์ที่ทำจากทองคำจะทำให้มีฐานะมั่งคั่ง ร่ำรวย หากบูชาศิวลिंगค์ด้วยข้าวสุกหรือข้าวสารจะทำให้มีอาหารสมบูรณ์ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ การเข้าใจศิวลिंगค์ในฐานะสัญลักษณ์ทางศาสนาและปรัชญาที่ลึกซึ้งกว่าการรับรู้ในเชิงเพศ เป็นสิ่งที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา วัฒนธรรมและสังคมที่ถูกตีความและปรับใช้แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค อันเป็นหลักฐานสำคัญของการแลกเปลี่ยนทางความเชื่อและอารยธรรมระหว่างอินเดีย กัมพูชาและไทย

คำสำคัญ: ศาสนาพราหมณ์, ศาสนาฮินดู, ความเชื่อ, ศิวลिंगค์

Abstract

This article explores the concepts of Shiva Linga. The study identifies the Shiva Linga as a sacred object within the Brahmanic-Hindu tradition. It categorizes the Shiva Linga into five distinct forms: cylindrical pedestal, compound-shaped pedestal, naturally occurring stone pillar, symbolic representation using natural elements, and hybrid form found in Hindu cultural contexts. The worship of the Shiva Linga is a longstanding practice rooted in the belief that it embodies the presence of Lord Shiva. Devotees perform rituals three times daily-morning, noon, and evening-before the Shiva Linga in temples, led by Brahmin priests

known as Shaivites. According to traditional beliefs, worshipping a Shiva Linga made of gold is thought to bring wealth and prosperity, while offerings of cooked or uncooked rice are believed to ensure abundance in food. These practices reflect the symbolic associations between materials used in worship and the blessings sought by devotees. The key insight from this study is the recognition of the Shiva Linga as a profound religious and philosophical symbol that transcends conventional gender interpretations. It serves as a reflection of the dynamic interplay between religion, culture, and society-an interplay that varies across regions and communities. Ultimately, the Shiva Linga stands as a vital testament to the cultural and spiritual exchange among India, Cambodia, and Thailand, illustrating how sacred symbols evolve and adapt through the movement of beliefs and civilizations.

Keywords: Brahmanism, Hinduism, Faith, Shiva Linga

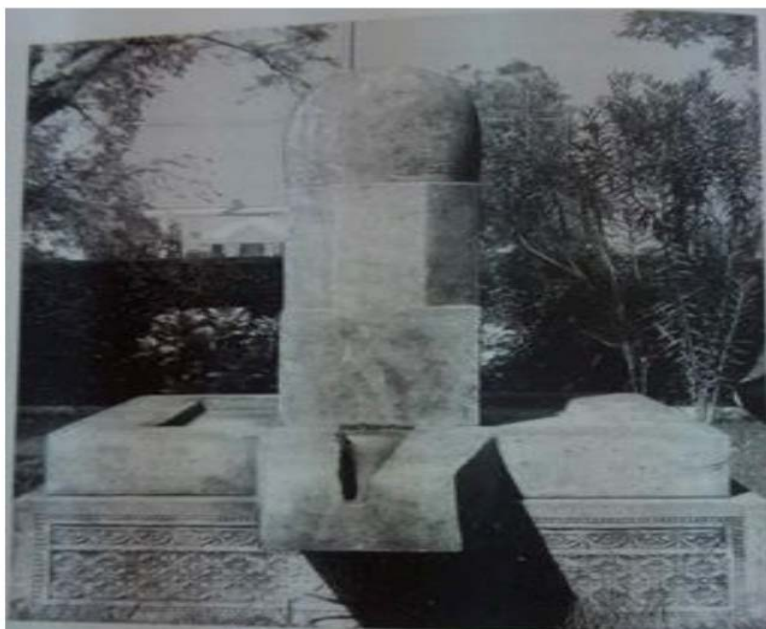
บทนำ

แนวคิดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งมีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดียได้แผ่ขยายอิทธิพลไปยังดินแดนต่าง ๆ รวมถึงการแผ่ขยายเข้ามาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวเฉพาะในประเทศไทยอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้มีอิทธิพลอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ภาคอีสานตอนใต้ที่ติดกับอาณาจักรขอม (เขมรโบราณ) เนื่องจากอาณาจักรนี้มีอารยธรรมรุ่งเรืองในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-18 และได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาในภาคอีสานของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ความเชื่อทางด้านศาสนาและศิลปะวัฒนธรรม ดังร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏ เช่น ศิลปะวัฒนธรรมและความเชื่อเกี่ยวกับศาสนสถาน ศิลปะเขมรที่เป็นปราสาทหินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปราสาทตาเมือนธม ปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ ปราสาทปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทเมืองต่ำ ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น ปราสาทหินเหล่านี้เกิดขึ้นแนวคิดทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยภายในเรือนธาตุ (ครรภคฤหะ) ของปราสาทจะมีเทวรูปหรือสัญลักษณ์แทนเทพเจ้าประดิษฐาน เช่น แท่งหินรูปทรงกระบอกที่เรียกว่า ศิวลึงค์ (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 54-55) ซึ่งเป็นแท่งหินที่ผู้คนนิยมนำดอกไม้ รูปเทียนหรือพวงมาลัยมาคล้องสักการะ โดยที่ไม่ทราบรายละเอียดหรือรู้ความสำคัญของสัญลักษณ์นี้เท่าใดนัก เพียงแต่ทราบว่า เป็นสัญลักษณ์ของอวัยวะเพศชาย ซึ่งโดยปกติแล้วเป็นอวัยวะที่ต้องปกปิดและดูเหมือนเป็นเรื่องลามก หยาบโหลน แต่เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดทางศาสนากลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น ประเด็นความหมายและความสำคัญของศิวลึงค์จึงน่าสนใจว่า มีความเป็นมาและความสำคัญอย่างไรต่อสังคมไทยในบทความนี้จะได้นำเสนอบางข้อมูลเป็นลำดับไป

ความหมายของศิวลึงค์

ศิวลึงค์เป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระศิวะ หรือพระอิศวร หนึ่งในตรีมูรติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยมีลัทธิที่นับถือพระศิวะโดยเฉพาะเรียกว่า ไศวนิกาย แม้จะไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า การนับถือศิวลึงค์เริ่มต้นเมื่อใด แต่มีร่องรอยการบูชาพระศิวะทั้งในรูปมนุษย์และรูปศิวลึงค์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยศิวลึงค์ที่เก่าแก่ที่สุดพบที่เมืองมัทราส ประเทศอินเดีย สร้างขึ้นราวคริสต์ศตวรรษที่ 1-2 เมื่ออินเดียเริ่มมีการติดต่อกับชายกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อารยธรรมอินเดียรวมถึงลัทธิการบูชาศิวลึงค์ก็แพร่เข้ามาয়ดินแดนต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ สำหรับประเทศไทยความเชื่อดังกล่าวได้รับอิทธิพลผ่านทางอาณาจักรขอมและหัวเมืองทางภาคใต้

คำว่า ศิวลึงค์ เป็นคำสมาสที่มาจากคำว่า ศิวะ หมายถึง พระศิวะ และคำว่า ลึงค์ หมายถึง อวัยวะสืบพันธุ์ชาย เมื่อนำมารวมกันจึงหมายถึง อวัยวะสืบพันธุ์ของพระศิวะ อย่างไรก็ตาม ในทางปรัชญาศาสนา คำว่า ศิวลึงค์ ไม่ได้สื่อถึงความหมายทางเพศโดยตรง หากแต่เป็นสัญลักษณ์แห่งพลังสร้างสรรค์และศักดิ์สิทธิ์ โดยศิวลึงค์มักปรากฏคู่กับโยนี ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะหญิงและแทนพระนางอูมา อัครมเหสีของพระศิวะ การรวมกันของศิวลึงค์และโยนีจึงสะท้อนแนวคิดเรื่องความเป็นหนึ่งเดียวของพลังชายและหญิงที่ไม่อาจแยกจากกันได้ เป็นการสื่อถึงความสมดุลและการสร้างสรรค์ของจักรวาล (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 55)

ภาพ 1 ศิวลึงค์ (ในภาคตรีมูรติ) ตั้งบนฐานโยนีโทรณะสี่เหลี่ยม (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2555: 80)

กำเนิดศิวลึงค์

ในบริบทของประเทศไทยแม้จะไม่คุ้นเคยกับคำว่า ศิวลึงค์ โดยตรงนัก แต่กลับมีความใกล้ชิดกับเครื่องรางของขลังที่รู้จักกันในชื่อว่า ปลัดขิก ซึ่งเชื่อกันว่า มีพลังอำนาจสูงสุดในด้านโชคลาภ เสน่ห์ เมตตามหานิยม โดยมีหลักฐานทางวัฒนธรรมและความเชื่อที่ชี้ให้เห็นว่า ปลัดขิกมีต้นแบบมาจากศิวลึงค์ของอินเดีย

อันเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระคิเวตามคติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู นิกายไศวะ สำหรับประเด็นเกี่ยวกับกำเนิดของคิวลิ่งคั้น มีทั้งมุขปาฐะและคัมภีร์โบราณหลายฉบับที่กล่าวถึงที่มา โดยมีทั้งเนื้อหาที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปในรายละเอียด บางคัมภีร์ระบุว่า คิวลิ่งคี่ถือกำเนิดขึ้นจากพระประสงค์ของพระคิเวที่ต้องการประทานสัญลักษณ์แทนพระองค์แก่โลกมนุษย์ ขณะที่บางคัมภีร์กล่าวว่า คิวลิ่งคี่เกิดจากความโกรธและความละอายของพระองค์เองจากเหตุการณ์ที่ไม่เหมาะสม

หนึ่งในเรื่องเล่าที่ปรากฏในมหากาพย์มหาภารตะ กล่าวถึงเจ้าชายอรชุนแห่งราชวงศ์ปาณฑพ ผู้ทำพิธีบูชาขอพรจากพระคิเวเพื่อให้ได้ลูกธนูศักดิ์สิทธิ์ไว้ใช้ต่อสู้กับอสูรร้าย พระคิเวจึงจำแลงกายเป็นนายพรานปรากฏต่อหน้าอรชุน ขณะเดียวกัน อสูรศัตรูของอรชุนได้แปลงกายเป็นหมูป่าเข้าทำร้ายเขา ทั้งอรชุนและนายพรานต่างยิงธนูใส่หมูป่าพร้อมกัน เมื่อหมูป่าตาย ทั้งสองจึงเกิดการโต้เถียงและต่อสู้กันเพื่อแย่งสิทธิ์ในการฆ่าอสูร อรชุนไม่สามารถทำอันตรายนายพรานได้ จึงเริ่มสงสัย และด้วยพลังแห่งคิวลิ่งคี่ที่เขานับถือ จึงทำให้อรชุนตระหนักได้ว่า นายพราน คือ พระคิเวจำแลงมา เมื่อรู้ความจริง เขาก็ก้มลงกราบขอขมา พระคิเวพึงพอใจในความศรัทธาและมอบลูกธนูวิเศษให้ตามคำขอ

อีกตำนานหนึ่งจากคัมภีร์พราหมณ์ปุราณะ กล่าวถึงเหตุการณ์บนเขาไกรลาส เมื่อพระคิเวทรงเสวยน้ำจืดจนเจมามาและร่วมอภิรมย์กับพระนางอุม่าในท้องพระโรง โดยมีได้ทรงทราบว่า เทพทั้งหลายรวมถึงพระพรหมและพระวิษณุได้เข้าเฝ้าโดยไม่แจ้งล่วงหน้า เหล่าเทพเห็นเหตุการณ์อันไม่เหมาะสมจึงรู้สึกอับอายและเสื่อมศรัทธาในองค์พระคิเว เมื่อพระคิเวสร้างมาและทราบเรื่อง จึงรู้สึกละอายใจอย่างยิ่งและตัดสินใจกลั้นใจตาย ก่อนสิ้นพระชนม์ พระองค์ได้ประกาศว่า อวัยวะเพศของพระองค์จะเป็นสัญลักษณ์แทนองค์เทพผู้ใดปรารถนาความสุข ความสำเร็จในชีวิต ควรกราบไหว้บูชา จากคำประกาศนี้เองจึงเป็นที่มาของการเคารพบูชาคิวลิ่งคี่ในลัทธิไศวะนับแต่นั้นเป็นต้นมา

ในคัมภีร์ไศวะปุราณะ ยังมีอีกตำนานหนึ่งที่เล่าถึงการถกเถียงระหว่างพระพรหมกับพระวิษณุว่า ใครคือ ผู้ยิ่งใหญ่และเป็นผู้สร้างจักรวาล ขณะโต้เถียงกันอยู่นั้นได้เกิดปรากฏการณ์มหัศจรรย์ขึ้น โดยมีเสาเพลิงขนาดมหึมาทรงกระบอกผุดขึ้นจากพื้นโลก เปลวเพลิงลุกโชนล้อมรอบ และยอดเสาพุ่งขึ้นสู่ท้องฟ้าจนสุดสายตา ทั้งสองเทพจึงตกลงกันที่จะสำรวจจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของเสาเพลิงนี้ โดยพระวิษณุแปลงกายเป็นหมูป่าขุดลงไปยังโคนเสา ส่วนพระพรหมบางคัมภีร์กล่าวว่า เหาะขึ้นไป บางแห่งว่า แปลงกายเป็นหงส์ หรือ ช้างสีขึ้นไปยังยอดเสา

ทั้งสองเทพใช้เวลาานนับกลับในการสำรวจ แต่ไม่สามารถพบจุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุดได้ พระวิษณุยอมรับความพ่ายแพ้ ขณะที่พระพรหมกลับกล่าวเท็จว่า ตนพบจุดสิ้นสุดแล้ว โดยอ้างหลักฐานจากดอกปาริชาติที่ร่วงลงมาจากเครื่องประดับเศียรของพระคิเว ทันใดนั้น เสาเพลิงก็ระเบิดเสียงกัมปนาท แผ่นดินสั่นสะเทือน และปรากฏองค์พระคิเวขึ้นกลางเปลวเพลิง ทรงประกาศว่า เสาเพลิงนี้ คือ พลังแห่งองค์คิเวมหาเทพ ซึ่งไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด และจะดำรงอยู่เป็นนิรันดร์ เป็นแกนกลางของจักรวาลทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 56-58; พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์, 2566; สยามคณศ ดอทคอม, ม.ป.ป.)

จากเหตุการณ์นี้ พระพรหมและพระวิษณุจึงยอมรับในอำนาจของพระคิเว อย่างไรก็ตาม ในบางคัมภีร์ระบุว่า พระคิเวทรงพิโรธพระพรหมที่กล่าวเท็จ จึงลงโทษด้วยการตัดเศียรที่ห้าของพระพรหมออก

เหลือเพียงสี่เศียรดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ภาคของพระศิวะที่ปรากฏในเหตุการณ์นี้เรียกว่า ลिंगคอุททามูรติ ซึ่งเป็นภาคที่แสดงถึงการกำเนิดของศิวลिंगค์ในฐานะสัญลักษณ์แห่งพลังจักรวาล

ภาพ 2 ศิวลिंगค์ในภาคลึงคอุททามูรติ ณ ถ้ำเขาไกรลาส ประเทศอินเดีย (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2555)

รูปแบบศิวลึงค์

รูปแบบของศิวลึงค์มีลักษณะและความประณีตแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้สร้างและฝีมือช่างในแต่ละท้องถิ่น สำหรับการกำหนดรูปแบบของศิวลึงค์โดยย่อ (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 58-60) มีดังนี้

1. แบบแท่งกลมทรงกระบอก เป็นรูปแบบที่จำลองลักษณะขององคชาตเพศชาย โดยมีการแกะสลักรายละเอียดและองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างประณีตให้ใกล้เคียงกับของจริง บางชิ้นจะมีการสลักใบหน้าบุคคลในลักษณะเอกมุขลึงค์ (Eka Mukhalinga) ประกอบอยู่ด้วย ซึ่งรูปแบบนี้พบได้ไม่บ่อยนักในประเทศไทย
2. แบบแท่นกลมทรงกระบอก ลักษณะคล้ายกับแบบแรก โดยจำลองรูปลักษณะขององคชาตเพศชายเช่นกัน แต่มีความโดดเด่นตรงบริเวณกึ่งกลางของศิวลึงค์ที่มีการสลักเป็นใบหน้าของพระศิวะ เรียกว่า เอกมุขลึงค์ (Eka Mukhalinga) และหากมีการสลักเป็นรูปบุคคลเต็มองค์ในท่ายืน จะเรียกว่า ลึงคอุททามูรติ (Linga Udbhavamurti) ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้ถือว่า พบได้ค่อนข้างน้อยในประเทศไทย

ภาพ 3 ศิวลึงค์และเอกมุขลึงค์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 10-13 (สุขกมล วงศ์สวรรค์, ม.ป.ป.)

ภาพ 4 เอกมุขลึงค์ในภาคตรีมูรติ (สรศักดิ์ จันทรวัดมนกุล, 2551: 120)

ภาพ 5 ศิวลิ่งค์ในภาคเอกมุขลิ่งค์ ถ้ำเมืองโพपाल ประเทศอินเดีย (สรศักดิ์ จันทร์วัฒนกุล, 2551)

3. แบบแท่งหินธรรมชาติหรือแบบแกะสลักหยาบ เป็นการนำหินธรรมชาติมาแกะสลักขึ้นรูปอย่างเรียบง่าย โดยมีได้ตกแต่งรายละเอียดมากนัก เป็นเพียงการโกลนขึ้นรูปให้คล้ายแท่งทรงกระบอก เช่น ศิวลิ่งค์ที่ปรากฏ ณ ปราสาทตาเมือนธม จังหวัดสุรินทร์

4. แบบสมมติสิ่งธรรมชาติแทนศิวลิ่งค์ เป็นการยึดถือสิ่งธรรมชาติที่มีลักษณะคล้ายศิวลิ่งค์มาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระศิวะ เช่น จอมปลวก ก้อนหินขนาดใหญ่ หรือภูเขา เช่น ภูเขาสิงคบรรพต ซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาทวัตภู แขวงเมืองจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาชนลาว และภูเขากุเลน ประเทศกัมพูชา

5. แบบผสม เป็นรูปแบบที่มีการแกะสลักหินเป็นแท่งโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามแนวตั้ง ได้แก่ ส่วนล่าง แกะสลักเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม เรียกว่า พรหมภาค เป็นสัญลักษณ์แทนพระพรหม ส่วนกลาง แกะสลักเป็นรูปทรงแปดเหลี่ยม เรียกว่า วิษณุภาค เป็นสัญลักษณ์แทนพระวิษณุหรือพระนารายณ์ ส่วนบนสุด แกะสลักเป็นแท่งทรงกระบอกปลายมน เรียกว่า รุทราภาค เป็นสัญลักษณ์แทนพระศิวะ

รูปแบบผสมนี้พบได้แพร่หลายในประเทศกัมพูชาและประเทศไทย แม้จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากศิวลิ่งค์ทั่วไป แต่ประชาชนโดยทั่วไปยังคงเรียกติดปากว่า ศิวลิ่งค์ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามลักษณะทางกายภาพและคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูแล้ว รูปเคารพที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งสามนี้ควรเรียกว่า ตรีมูรติ หมายถึง เทพเจ้าทั้งสามองค์ มากกว่าการเรียกเป็นศิวลิ่งค์ เนื่องจากเป็นการรวมสัญลักษณ์ของพระพรหม พระวิษณุและพระศิวะไว้ในแท่งเดียวกัน การเรียกชื่อว่า ศิวลิ่งค์ จึงเป็นการใช้โดยอนุโลมตามความเคยชินของผู้คน แม้จะไม่ตรงตามหลักคติความเชื่อดั้งเดิมก็ตาม

ภาพ 6 การตั้งควิลิ่งค์ที่ปักส่วนพรหมภาคและวิษณุภาคไว้ในฐานโยนีโทरणะ
ณ ถ้ำเอลโลร่า ประเทศอินเดีย (สมมาตร ผลเกิด, 2561)

รูปเคารพแบบตรีมูรติในประเทศไทยมักปรากฏในลักษณะที่ปักไว้บนแท่นโยนีโทरणะ โดยให้ทั้งสามส่วน คือ พรหมภาค วิษณุภาค และรุทราภาค โผล่พ้นฐานขึ้นมาอย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างกับประเทศอินเดียที่นิยมฝังส่วนพรหมภาคและวิษณุภาคไว้ใต้ฐานโยนีโทरणะ โดยให้ปรากฏเฉพาะส่วนรุทราภาคที่อยู่ด้านบนสุดเท่านั้น การจัดสร้างรูปเคารพที่รวมเทพเจ้าสูงสุดทั้งสามองค์ของศาสนาฮินดูไว้ในแท่นเดียวกัน อาจมีที่มาจากสองเหตุผลหลัก ได้แก่

ประการแรก ชาวฮินดูมีความศรัทธาเลื่อมใสในมหิทธานุภาพของเทพเจ้าทั้งสามองค์ ซึ่งแต่ละองค์ล้วนมีคุณลักษณะและอิทธิฤทธิ์เฉพาะตัวที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การเลือกบูชาเพียงองค์ใดองค์หนึ่งอาจทำให้รู้สึกเสียดายคุณงามความดีของเทพองค์อื่น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการบูชาเทพทั้งสามองค์ร่วมกันเพื่อให้ได้รับพลังอำนาจจากทุกภาคส่วนอย่างครบถ้วน

ประการที่สอง การรวมเทพเจ้าทั้งสามองค์ไว้ในรูปเคารพเดียวกัน อาจสะท้อนถึงความขัดแย้งหรือการแข่งขันกันระหว่างนิกายต่าง ๆ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยแต่ละนิกายต่างยกย่องเทพเจ้าที่ตนเคารพว่าเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดเหนือเทพองค์อื่น

ด้วยเหตุนี้ สัญลักษณ์ที่อยู่บนสุดของแท่นตรีมูรติ ซึ่งเป็นองค์แทนพระศิวะในรุทราภาค จึงมีความสำคัญมากกว่าส่วนอื่น และเมื่อมีการประดิษฐานรูปเคารพภายในครมฤคฤหะของปราสาทประธาน ส่วนพรหมภาคและวิษณุภาคจะถูกฝังไว้ใต้ฐานโยนีโทरणะ โดยให้ปรากฏเฉพาะรุทราภาคเท่านั้น ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนรอบปราสาทหินในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในนิกายไศวะ ซึ่งถือว่า พระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุด เทพื่อพระพรหมและพระวิษณุในลัทธิไวษณพนิกาย

คติการนับถือศิวลिंगค์

ชาวฮินดูจะหลอมรวมความศรัทธาโดยมุ่งเน้นไปยังพระศิวะเป็นหลักมากกว่าการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่น ๆ ในศาสนา อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทย แม้จะมีการนับถือปลัดขิกซึ่งมีรากฐานมาจากศิวลिंगค์ที่ถือเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระศิวะ แต่การนับถือปลัดขิกกลับไม่ได้มุ่งหวังถึงการได้รับความคุ้มครองหรือโชคลาภจากพระศิวะโดยตรง หากแต่ให้ความสำคัญกับเกจิอาจารย์ผู้ประกอบพิธีปลุกเสกเครื่องรางนั้นแทน พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมความเชื่อในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้ถูกหลอมรวมเข้ากับพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น ส่งผลให้เครื่องรางของขลังซึ่งมีต้นกำเนิดจากความเชื่อในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มิได้สื่อถึงองค์เทพเจ้าต้นกำเนิดโดยตรงอีกต่อไป แต่กลับถูกโยงไปยังบุคคลผู้มีบารมีในพุทธศาสนาแทน

ในวัฒนธรรมฮินดู การกราบไหว้บูชาศิวลिंगค์ถือเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานนับพันปี โดยมีความเชื่อว่า ศิวลिंगค์เป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระศิวะ ซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ สามารถประทานพรและโชคลาภแก่ผู้มีศรัทธาได้ อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า องค์ศิวลिंगค์มีดวงตามากกว่า 1,000 ดวง ล้อมรอบเพื่อแผ่สอดส่องและคุ้มครองศาสนิกชนทุกทิศทางอย่างไม่คลาดสายตา นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างของการหลอมรวมความเชื่อระหว่างพุทธศาสนากับพราหมณ์-ฮินดูอย่างชัดเจนในประเทศเนปาล โดยเฉพาะในวันศิวราตรีที่วัดฮินดูชื่อว่า กุมภะศวร (Kumbheshwar Temple) ซึ่งจะมีการบูชาศิวลिंगค์ด้วยการสวมปลอกพระปัญญาพุทธะ (พระพุทธรูป 5 พระองค์) แสดงถึงความเคารพต่อทั้งสองศาสนา โดยในวันดังกล่าวชาวพุทธและชาวฮินดูจะร่วมกันประกอบพิธีสักการะศิวลिंगค์ที่วัดแห่งนี้ ด้วยความเชื่อว่า พระศิวะเคยอวตารมาเป็นพระพุทธรูปในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของอดีตกาล (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 61)

ภาพ 7 การบูชาเทพเจ้าที่วัดกุมภะศวร (Kumbheshwar) เมืองปาตัน เนปาล (Infuse Pictures, 2022)

ภาพ 8 แท่นศิวลึงค์ที่อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ (พงศธร ดาวกระจาย, ม.ป.ป.)

พิธีบูชาและอันิสงส์ของการบูชาศิวลึงค์

พิธีบูชาศิวลึงค์ เรียกอีกอย่างว่า ศิวบูชา เป็นพิธีกรรมที่ประกอบขึ้นวันละสามครั้ง ได้แก่ เวลาเช้า กลางวัน และเย็น โดยจัดขึ้นต่อหน้าศิวลึงค์ภายในเทวาลัย ซึ่งมีพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีที่เรียกว่า ไศเวศ ทำหน้าที่เป็นผู้นำในพิธีกรรม พิธีศิวบูชาประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) พิธีอภิเชก เป็นการชำระล้างและขโลมศิวลึงค์ด้วยน้ำนมสด เนย และน้ำมันงา ซึ่งถือเป็นการอาบน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อแสดงความเคารพบูชาอย่างสูงสุด
- 2) การจุดธูปและเผาเทียน เป็นการถวายเครื่องหอมเพื่อบูชาพระศิวะ โดยเชื่อว่า กลิ่นหอมจะเป็นสื่อกลางในการเชื่อเชิญพระองค์ให้เสด็จมาประทับ
- 3) พิธีในเวทยะ เป็นการถวายอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์เพื่อแสดงความบริสุทธิ์และความเคารพต่อเทพเจ้า

ในระหว่างการประกอบพิธีในแต่ละขั้นตอน จะมีการสวดมนต์ จุดตะเกียง และประดับศิวลึงค์ด้วยดอกไม้ โดยเฉพาะดอกมะลิและดอกพุทธรักษา ซึ่งเชื่อกันว่า พระศิวะทรงโปรดเป็นพิเศษ การราดน้ำนมสดลงบนศิวลึงค์มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่า ความบริสุทธิ์ของน้ำนมเปรียบเสมือนการให้กำเนิดความอุดมสมบูรณ์แก่สรรพสิ่งในโลก บางพื้นที่ยังมีการแต้มฝุ่นสีแดงที่ยอดศิวลึงค์เพื่อสื่อถึงการเริ่มต้นชีวิตใหม่และการก่อกำเนิดแห่งจักรวาล สำหรับเครื่องบวงสรวงในพิธีบูชาศิวลึงค์จะประกอบด้วยเครื่องเซ่นที่หลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับคติความเชื่อของศาสนิกชนในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงความสำคัญของผู้จัดพิธีว่า เป็นการประกอบพิธีในระดับส่วนรวมอย่างเป็นทางการหรือเป็นพิธีส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม แม้อายละเอียดของเครื่องบวงสรวงจะมีความแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วเครื่องเซ่นหลักที่นิยมใช้ประกอบพิธีกรรม ได้แก่ นมสด น้ำสะอาด น้ำมันงา ข้าวตอก ใบมะตูม หญ้าคา มูลโค มะพร้าวอ่อน เมล็ดธัญพืชต่าง ๆ เช่น ข้าวโพด เมล็ดข้าวแห้ง รวมถึงธูปเทียนหอม ตามความเชื่อดั้งเดิมการเลือกใช้เครื่องบวงสรวงแต่ละชนิดมีความหมายเชิงสัญลักษณ์และผลบุญ

ที่แตกต่างกัน เช่น การบูชาศิวลึงค์ที่ทำจากทองคำ เชื่อว่า จะนำมาซึ่งความมั่งคั่ง ร่ำรวย การบูชาด้วยข้าวสุก หรือข้าวสาร เชื่อว่า จะทำให้มีอาหารอุดมสมบูรณ์ การบูชาด้วยดินจากริมแม่น้ำ เชื่อว่า จะได้รับอำนาจและ ความเป็นเจ้าของที่ดิน การบูชาด้วยมูลโค เชื่อว่า จะช่วยบำบัดเป่าโรคร้ายไข้เจ็บ การบูชาด้วยเนยเหลว เชื่อว่า จะมีสุขภาพดีและชีวิตที่รื่นเริง การบูชาด้วยดอกไม้จันทน์ เชื่อว่า จะทำให้มีผิวพรรณงดงาม การบูชาด้วย ดอกไม้ทั่วไป เชื่อว่า จะมีอายุยืนและปราศจากโรคร้าย (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 61-62)

การบูชาศิวลึงค์อย่างลึกซึ้งซึ่งจะได้รับการคุ้มครองจากภัยอันตรายทั้งปวง และได้รับโชคลาภวาสนาอัน เป็นสิริมงคลในชีวิต เพราะตามความเชื่อของศาสนิกชนในลัทธิพราหมณ์-ฮินดู ศิวลึงค์ถือเป็นสัญลักษณ์แห่ง พลังเหนือธรรมชาติที่สามารถบันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นได้อย่างน่าอัศจรรย์การแก่ผู้มีศรัทธา เนื่องจากพระศิวะเคย ทรงบำเพ็ญพรตในฐานะฤาษี และศิวลึงค์นั้นถือกำเนิดขึ้นจากพลังอำนาจของพระองค์ ดังนั้น ผู้ใดที่ประกอบ พิธีบูชาศิวลึงค์เป็นประจำจึงได้รับพรอันประเสริฐในชีวิต ในตำนานรามายณะหรือที่รู้จักในประเทศไทยว่า รามเกียรติ์ ได้มีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงอำนาจของศิวลึงค์ว่า อสูรตรีบุรุษได้ก่อความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านทั่วทั้งสาม โลก พระเป็นเจ้าจึงบัญชาให้พระนารายณ์ (พระวิษณุ) ลงไปปราบ แต่ไม่สามารถทำอันตรายใด ๆ ได้ เนื่องจาก อสูรตรีบุรุษได้ทูลศิวลึงค์ไว้เหนือศีรษะตลอดเวลา ทำให้ได้รับพลังคุ้มครองจากพระศิวะ พระนารายณ์จึงต้องใช้ กลอุบายชิงศิวลึงค์ออกจากอสูรเสียก่อน จึงสามารถสังหารอสูรตรีบุรุษได้ในที่สุด เรื่องราวนี้สะท้อนถึงความ เชื่อในอำนาจอันยิ่งใหญ่ของศิวลึงค์ ผู้ศรัทธาในศิวลึงค์ตามคติพราหมณ์-ฮินดูจึงนิยมประกอบพิธีบูชาโดยการ สรงศิวลึงค์ด้วยนมสด ล้างด้วยน้ำสะอาด และแต้มด้วยผงสีแดง อันเป็นการแสดงออกถึงความเคารพและ ศรัทธาอย่างสูงสุดต่อองค์พระศิวะ พร้อมกับคำสวดที่ว่า โอม นมัส ศิวายะ... โอม นมัส ศิวายะ... โอม นมัส ศิวายะ... (Om Namah Sivaya) แปลว่า ข้าพเจ้าขอนอบน้อมต่อพระศิวะ อันเป็นมนตร์สำคัญที่เรียกว่า ศิวปัญจักศร (Siva Panchakshara) หรือมนตร์ที่มี 5 อักขร (ไม่รวมคำว่า โอม ซึ่งเป็นคำเริ่มต้นสวด) (สมมาตร ผลเกิด, 2561: 62; สยามคณศ ดอทคอม, ม.ป.ป.)

ภาพ 9 พิธีบวงสรวงศิวลึงค์โบราณอายุ 1300 ปี หลังถูกโจรกรรมออกนอกพื้นที่และส่งมอบคืนแก่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 (คมชัดลึก, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องศิวลึงค์ สิ่งที่ได้เห็นชัดเจน คือ การประสมประสานระหว่างเทวนิยมกับอเทวนิยมอย่างลงตัว ถึงแม้พิธีกรรมทางด้านศาสนาจะมีความแตกต่างกันออกไปก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อศรัทธาของผู้นับถือทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับพุทธศาสนา ทั้งยังเกิดวิวัฒนาการทางความเชื่อเข้ากับศาสนาของตนอย่างเห็นได้ชัด เช่น ปลัดขิก สำหรับประเทศไทยยังไม่ค่อยคุ้นเคยกับชื่อศิวลึงค์มากนัก แต่จะคุ้นเคยกับเครื่องรางของขลังที่เชื่อว่า มีพลังอำนาจสูงสุดในด้านโชคลาภ การสร้างเสน่ห์ การมีเมตตามหานิยมที่รู้จักกันในนามว่า ปลัดขิก ซึ่งมีหลักฐานยืนยันว่า ได้แบบอย่างมาจากศิวลึงค์ของอินเดียตามคติทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ลัทธิไศวนิกาย กำเนิดของศิวลึงค์ที่มีมุขปาฐะและคัมภีร์หลายเล่มที่กล่าวถึงกำเนิดของศิวลึงค์ ซึ่งมีเนื้อหาเหตุการณ์เหมือนกันและแตกต่างกัน เช่น การระบุงูว่า ศิวลึงค์เกิดจากความต้องการของพระศิวะที่ประสงค์ประทานศิวลึงค์ให้เป็นสัญลักษณ์แทนพระองค์ การเกิดจากความโกรธและความละอายจากการประพฤติผิดของพระองค์เอง ฉะนั้น จะขอจำแนกองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากบทความไว้ 7 ข้อนี้ ดังนี้

1. ศิวลึงค์กับความหมายเชิงปรัชญา ศิวลึงค์มิใช่เพียงสัญลักษณ์อวัยวะเพศชายตามที่มักเข้าใจในสังคมไทย แต่เป็นสัญลักษณ์แห่งพลังจักรวาลที่รวมความเป็นเพศชาย (ศิวลึงค์) และเพศหญิง (โยนี) เข้าด้วยกัน แสดงถึงเอกภาพและดุลยภาพของสรรพสิ่ง ทั้งเพศ บุรุษ-สตรี ความเป็นวัตถุ-จิตวิญญาณ และการเกิด-ดับ

2. กำเนิดจากตำนานและการตีความ คัมภีร์หลายเล่ม เช่น มหาภารตะ พราหมณ์ปุราณะ ไศวปุราณะ บรรยายที่มาของศิวลึงค์แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดสะท้อนเจตนารมณ์ร่วมกัน คือ การยกย่องความยิ่งใหญ่ของพระศิวะ บางตำนานชี้ว่า เป็นสัญลักษณ์ของความไม่สิ้นสุด (อนันต์) และพลังไฟแห่งจักรวาลที่ไม่มีจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุด

3. พัฒนาการและรูปแบบทางศิลปะ การสร้างศิวลึงค์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่เพียงเพื่อสัญลักษณ์ แต่ยังสะท้อนภูมิปัญญาช่าง และแนวคิดทางนิกายศิวลึงค์แบบตรีมูรติแสดงถึงการรวมเทพเจ้าสูงสุดทั้งสามองค์ (พระพรหม พระวิษณุ พระศิวะ) ในหนึ่งเดียว สะท้อนความพยายามประสานความเชื่อท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนานิกาย

4. พิธีกรรมและสัญลักษณ์ทางสังคม การบูชาศิวลึงค์วันละ 3 ครั้ง พร้อมการชโลมน้ำมัน การถวายดอกไม้ เป็นต้น สะท้อนวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงศาสนากับความเป็นอยู่ประจำวัน เครื่องบูชา เช่น น้ำมัน มูลโค ธัญพืช ล้วนมีนัยแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และการค้าจุนชีวิต

5. ความเชื่อด้านอานิสงส์ การเลือกวัตถุในการบูชามีความหมายเฉพาะ เช่น ทองคำ = ร่ำรวย ข้าวสาร = ความมั่นคงด้านอาหาร มูลโค = สุขภาพแข็งแรง สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า การบูชาไม่ได้เป็นเรื่องนามธรรมเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงตรงกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

6. อำนาจศักดิ์สิทธิ์และมิติความเชื่อ ศิวลึงค์ถูกมองว่า เป็นศูนย์รวมพลังเหนือธรรมชาติ ผู้ที่นับถือจะได้รับการคุ้มครองและสมปรารถนาเรื่องเล่า เช่น อสูรตรีบุรุษในรามายณะ แสดงให้เห็นว่า การถือครองศิวลึงค์สามารถทำให้ผู้ครอบครองอยู่ยงคงกระพัน จนแม้แต่เทพอื่นก็ไม่อาจทำอันตรายได้

7. ความสัมพันธ์กับสังคมไทย อิทธิพลจากอาณาจักรขอมทำให้ศิวิลิสต์แพร่เข้ามาในอีสานและพื้นที่ปราสาทหิน เช่น พิมาย พนมรุ้ง วัตภู ในสังคมไทยความหมายถูกปรับเปลี่ยน เช่น การสร้างปลัดขิกที่สืบต้นตอมาจากศิวิลิสต์ แต่ถูกเน้นในมิติด้านเครื่องรางของขลังและความศักดิ์สิทธิ์จากเกจิอาจารย์มากกว่าการบูชาพระศิวะ สิ่งนี้สะท้อนว่า ความเชื่อศิวิลิสต์เมื่อเข้ามาสู่ไทยได้กลายเป็นความเชื่อพื้นบ้านผสมกับพุทธศาสนาจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของไทย

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ คือ การศึกษาเรื่องศิวิลิสต์ทำให้เข้าใจว่า แท้จริงแล้วเป็นสัญลักษณ์เชิงจักรวาลและศักดิ์สิทธิ์ทางปรัชญา ไม่ใช่เพียงวัตถุที่เกี่ยวกับเพศ อีกทั้งยังสะท้อนการปรับตัวและผสมผสานของวัฒนธรรม-ศาสนาระหว่างอินเดีย กัมพูชาและไทย จนกลายเป็นความเชื่อแบบไทยที่ยังสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน

สรุป

ศิวิลิสต์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูมิใช่เพียงสัญลักษณ์ทางเพศชายตามที่สังคมไทยมักเข้าใจ แต่แท้จริงแล้วเป็นสัญลักษณ์เชิงจักรวาลที่สะท้อนพลังแห่งการสร้างสรรค์ ความศักดิ์สิทธิ์และความสมดุลระหว่างเพศชายกับเพศหญิง โดยการอยู่คู่กับโยนีเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นเอกภาพที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ ตำนานและคัมภีร์ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงกำเนิดของศิวิลิสต์ ล้วนชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการยกย่องความยิ่งใหญ่ของพระศิวะเหนือเทพองค์อื่น ๆ ตลอดจนการสร้างสัญลักษณ์ทางศิลปะและสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงความศรัทธาอย่างลึกซึ้งของศาสนิกชน การบูชาศิวิลิสต์ไม่เพียงแต่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา หากยังสะท้อนความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความมั่งคั่ง ความอุดมสมบูรณ์ สุขภาพที่ดี ฯลฯ ผ่านการเลือกใช้เครื่องบูชาที่มีนัยสำคัญแตกต่างกัน นอกจากนี้ อิทธิพลของศิวิลิสต์ยังได้แพร่เข้าสู่สังคมไทยผ่านอาณาจักรขอมและปรับเปลี่ยนให้ผสมผสานกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจนเกิดเป็นความเชื่อเฉพาะ เช่น การสร้างเครื่องรางปลัดขิกที่ยังคงสืบรากมาจากศิวิลิสต์ดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

คมชัดลึก. (6 พฤศจิกายน 2565). *พ่อเมือง นครศรีธรรมราช จัดพิธี อัญเชิญ ศิวลึงค์ โบราณ เตรียมสร้างเทวาลัยบูชา*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก <https://www.komchadluek.net/amulet/535451>

พงศธร ดาวกระจาย. (ม.ป.ป.). *ปีใหม่ไทยสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ปราสาทพนมรุ้ง*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.at/Fb4x5>

พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์. (2566). (12 กุมภาพันธ์ 2566). *“ศิวิลิสต์” เป็นวัตถุเคารพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ได้อย่างไร เผยรากตำนานตั้งแต่โบราณ*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_35411

สมมาตร ผลเกิด. (2561). ศิวลึงค์: ศาสนาศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพราหมณ์. *วารสารวณิฆ้องแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*. 5 (1), 53-63.

- สยามคณศ ดอทคอม. (ม.ป.ป.). *คิ้วลิ่งก์ สัญลักษณ์แทนองค์พระศิวะ*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก https://www.siamganesh.com/shiva_6.html
- สรศักดิ์ จันทร์วัฒนกุล. (2551). *ประวัติศาสตร์และศิลปะแห่งอาณาจักรขอมโบราณ*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- สุขกมล วงศ์สุวรรณค์. (ม.ป.ป.). *หลักฐานไวยณพนิกายและไศวนิกายในภาคใต้*. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.at/CyorD>
- อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. (2555). *ทิพยนินายจากปราสาทหิน*. กรุงเทพมหานคร: ดานสุธาการพิมพ์.
- Infuse Pictures. (4 November 2022). *Kumbheshwar Temple: History in Nepali*. Retrieved 1 January 2024, from https://www.youtube.com/watch?v=uCU_DAMW_7M

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมนุษยวิชาการ

วารสารมนุษยวิชาการเป็นวารสารบริการวิชาการแก่สังคม ภายใต้การบริหารจัดการของ ศูนย์มนุษยวิชาการทางศาสนา วัตถุประสงค์ของศูนย์ฯ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้บริการความรู้เกี่ยวกับ ศาสนพิธีกรรมแก่สังคม 2) เพื่อประกอบพิธีวัฒนธรรมความเชื่อโบราณด้านฤกษ์พิธี/การสู่ขวัญ 3) เพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้มานุษยวิทยาด้านบทความทางวิชาการ

สำหรับการจัดทำวารสารวิชาการ ทางศูนย์ฯ ได้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเผยแพร่ผลงานทาง วิชาการและองค์ความรู้ด้านการวิจัยของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน ทั่วไป 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเรียนการสอนและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต/นักศึกษาของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทั่วไป 3) เพื่อสร้างความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างบุคลากร หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตเนื้อหาที่วารสารเปิดรับ ได้แก่ 1) ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 2) ด้านรัฐศาสตร์และรัฐ ประศาสนศาสตร์ 3) ด้านศึกษาศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาในรูปแบบการปกปิดชื่อผู้ประเมินและผู้เขียน (Double-blind Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับ พิจารณาต้นฉบับของนักวิจัย นักวิชาการ นักเขียน ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักวิจัย นักวิชาการและนักเขียนอิสระทั่วไป

วารสารได้กำหนดตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากกองบรรณาธิการหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารมนุษยวิชาการ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยวิชาการ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยวิชาการ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่ง หมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการ

มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า โดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ ภาพ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วนหน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author, E-mail) และอีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author, E-mail) สำหรับติดต่อ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อหน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

<p>สมชาย รักชาติ*¹, สมบัติ มั่งมี², สมพร ปรารธนา**³</p> <p>Somchay Rakchat¹, Sombat Mangmee², Sompon Pratthana³</p> <p>คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย</p> <p>Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University</p> <p>First Author, E-mail: *</p> <p>Corresponding Author, E-mail: **</p>
--

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

<p>สมชาย รักชาติ*¹, สมบัติ มั่งมี**²</p> <p>Somchay Rakchat¹, Sombat Mangmee²</p> <p>คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย²</p> <p>Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University¹</p> <p>Graduate School, Mahamakut Buddhist University²</p> <p>First Author, E-mail: *</p> <p>Corresponding Author, E-mail: **</p>
--

กรณีผู้ประพันธ์อันดับแรก (First Author) และผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) คนเดียวกัน ให้ใส่อีเมลเดียว เช่น

<p>สมชาย รักชาติ*¹, สมบัติ มั่งมี², สมพร ปรารธนา³</p> <p>Somchay Rakchat¹, Sombat Mangmee², Sompon Pratthana³</p> <p>คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย</p> <p>Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University</p> <p>First/Corresponding Author, E-mail: *</p>
--

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยประมาณ 200-350 คำ

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

* First Author หมายถึง ผู้ประพันธ์อันดับแรก ผู้เขียนต้นฉบับ ผู้มีชื่อคนแรกในผลงาน ผู้รับผิดชอบผลงาน ผู้เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย รวมถึงนักศึกษา/นิสิตผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย

** Corresponding Author หมายถึง ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ผู้ติดต่อประสานงานในการตีพิมพ์บทความและให้คำแนะนำเกี่ยวกับผลงาน ผู้ร่วมศึกษาข้อมูล คัดวิเคราะห์ วิจัย ประปรุงผลงาน

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning (ยกเว้นคำสันธานและคำบุพบท)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ (รวมผู้เขียนทั้งหมด ไม่เกิน 5 คน หรือตามจำนวนจริงที่ปรากฏในงานวิจัยฉบับสมบูรณ์)

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย (เช่น ประเภทของการวิจัย เครื่องมือวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความภายใน 1 ย่อหน้า

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ช่องว่างของความรู้ที่ต้องการทำวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย (เฉพาะประเด็นที่น่าสนใจ) โดยชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา และชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบุงองค์ความรู้จากการวิจัย โดยทำแผนภาพหรือตารางประกอบองค์ความรู้จากการวิจัยที่น่าสนใจ

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย และขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี) ระบุแหล่งทุน หรือข้อปลื้มเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ เช่น งานชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยฉบับเต็มเรื่องใด

9. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการอ้างอิงที่อ้างอิงจริงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยให้สอดคล้องกับการอ้างอิงแบบระบบนามปี (APA) ตามที่วารสารนี้ประยุกต์ใช้เท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ (รวมผู้เขียนทั้งหมด ไม่เกิน 5 คน)

1. บทคัดย่อ (Abstract) ระบุวัตถุประสงค์ของการเขียน เนื้อหาหลักที่นำเสนอในเนื้อหา องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการเขียนบทความ
2. บทนำ (Introduction) ระบุสภาพประเด็นปัญหา การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น ประเด็นหลักที่ต้องการนำเสนอ เป็นต้น
3. เนื้อเรื่อง (Content) ระบุสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับหัวข้อ การวิเคราะห์ข้อมูล และแสดงองค์ความรู้ใหม่บนฐานข้อมูลที่ได้นำเสนอมาทั้งหมด โดยทำแผนภาพหรือตารางประกอบองค์ความรู้ใหม่ที่น่าสนใจ
4. สรุป (Conclusion) ระบุเนื้อหาโดยย่อที่กล่าวมาทั้งหมด
5. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการอ้างอิงที่อ้างอิงจริงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยให้สอดคล้องกับการอ้างอิงแบบระบบนามปี (APA) ตามที่วารสารนี้ประยุกต์ใช้เท่านั้น

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction) กล่าวถึงประวัติของผู้เขียนหนังสือในเรื่องที่วิจารณ์โดยย่อ รวมถึงผลงานของที่โดดเด่น รางวัลสำคัญที่เคยได้รับ บทบาทหน้าที่ในสังคม ประวัติหรือที่มาของการหนังสือที่วิจารณ์ ประโยชน์ที่เกิดจากหนังสือเรื่องนี้ การนำไปใช้ประโยชน์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากหนังสือเรื่องนี้ องค์ความรู้ที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้ เหตุผลที่เลือกวิจารณ์เรื่องนี้ ความสนใจที่เลือกวิจารณ์เรื่องนี้ เป็นต้น
2. เนื้อหา (Content) สรุปเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือตามบทหรือตอนของหนังสือ
3. บทวิจารณ์ (Discussion) วิเคราะห์เนื้อหาแต่ละบทหรือตอนอย่างละเอียด สังเคราะห์เนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญเข้าด้วยกัน วิพากษ์และตีความเนื้อหาอย่างเป็นธรรม สร้างสรรค์และมีเหตุผลประกอบ เพื่อประเมินคุณค่าของหนังสือในแง่ข้อดี-ข้อเสีย จุดเด่น-จุดด้อยของเนื้อหาภาพรวม
4. สรุป (Conclusion) ประมวลเนื้อหาอีกครั้งให้กระชับ เข้าใจง่าย
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนามปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่จัดพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)	(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
---	--

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(วศิน อินทสระ, 2548: 50)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(แสง จันทร์งาม และสุเชาว์ พลอยชุม, 2565: 44)
--

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(เสฐียร โปธินันทะ, 2564: 18; เสฐียรพงศ์ วรรณปก, 2563: 47)

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(สุวิญ รักสัตย์ และคณะ, 2560: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562)

(ประเวศ วะสี และบุญยงค์ เกศเทศ, 2566)

(พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ และคณะ, 2560)

(พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2566; พระเมธีวัชรบัณฑิต, 2564)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Cleary, 1993: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Cronbach & Shavelson, 2004: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Stcherbatsky, 2003: 4; Cronbach, 1951: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Green, et al., 1977: 20)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
วศิน อินทสระ. (2548). *ตรรกศาสตร์พหุศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ชรรมดา.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล.(2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น
สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษกรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Bennington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.

Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์ สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่),/ เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

สิริพร ครองชีพ และพระสุทธิสารเมธี. (2566). บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 3 (1), 25-31.

Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนธุรกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

Chetchotiros, N. and Yonpiam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สุรัชชัย พุดชู และคณะ. (2565). *แนวคิดตรรกศาสตร์ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

องอาจ เขียวงามดี. (2566). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร*. คุชชินพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์./วันที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

กฤตสุชิน พลเสน. (2566). อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อบทความ./ สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./ จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (27 กรกฎาคม 2563). *พุทธประวัติ*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2566, จาก <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/72/iid/460>

The Open Buddhist University. (24 September 2024). *What is Buddhist Philosophy?* Retrieved 10 October 2024, From <https://buddhistuniversity.net/courses/philosophy#what-is-buddhist-philosophy>

(10) การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)/ ชื่อบทความ./ การสัมมนาหรือประชุม./ หน่วยงานที่จัด./ วันที่ เดือน ที่จัด./ หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรธรรมวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมในพระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง ให้เขียนเส้นประแทน โดยมีความยาวเท่าย่อหน้า 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นน้อยไปหามากเหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

โกนิญฐ์ ศรีทอง. (2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรรยา รัตนกาล. (2556). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. รายงานการวิจัย.

- กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณฺโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก*. หน้า 1-90.
- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls, Vol. 1 and 2*. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.
- Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารมนุษยวิทยาการ” ตามลิงก์ <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jah> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณากลับกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลับกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตศึกษา หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยเสียงข้างมากให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์ไว้)

8. อัตราค่าตีพิมพ์บทความ

วารสารยังไม่กำหนดค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ (ส่งบทความฟรี)

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสารมนุษยวิทยาการ

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ประเภทบทความ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

(English)

ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) *บทความวิจัย ไม่เกิน 4 ท่าน, บทความประเภทอื่น ไม่เกิน 2 ท่าน*

1.
2.
3.
4.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์ E-mailLINE ID.....

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิ์พิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่วารสารมนุษยวิทยาการ ในกรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือ ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน

(.....)

บทความวิจัย

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)*¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³

First Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)*

Corresponding Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)**

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(Before 6 pt.)

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

(Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)

1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

2.....

3.....

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

ผลการวิจัย (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

อภิปรายผล (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.) (พร้อมภาพไดอะแกรมประกอบเนื้อหา)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อย่อย Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (References) (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อย่อย Before 6 pt.) อย่างน้อย 10 รายการ

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

บทความวิชาการ

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)*¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม**³

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)³

First Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)*

Corresponding Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)**

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อย่อย Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....

..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

คำสำคัญ (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

Abstract (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อย่อย Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

Keywords (18 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อย่อย Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)
.....
.....

เนื้อเรื่อง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)
.....
.....

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.) (พร้อมภาพไดอะแกรมประกอบเนื้อหา)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)
.....
.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.) อย่างน้อย 10 รายการ

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

บทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 20 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 18 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)*¹, ผู้เขียนร่วม**²

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม²

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาไทยขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)¹,

ชื่อหน่วยงานย่อย, หน่วยงานหลัก (ภาษาอังกฤษขนาด 14 pt. ตัวธรรมดา)²,

First Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์อันดับแรก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)*

Corresponding Author, E-mail:(อีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)**

เว้น 1 บรรทัด

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....
.....
.....
บทวิจารณ์ (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
.....
.....
.....

สรุป (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt.) อย่างน้อย 5 รายการ

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

วัตถุประสงค์ของศูนย์มนุษยวิชาการทางศาสนา

- 1) เพื่อให้บริการความรู้เกี่ยวกับศาสนพิธีกรรมแก่สังคม
- 2) เพื่อประกอบพิธีวัฒนธรรมความเชื่อโบราณด้านฤกษ์พิธี/การสู่ขวัญ
- 3) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้มานุษยวิทยาด้านบทความทางวิชาการ